

GRIMI TARIMI

1

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ZAHARIA ZAHAROU, arhimandrit

Merinde pentru monahi / arhimandrit Zaharia Zaharou.

– ed. a 2-a, rev. – Putna : Editura Nicodim Caligraful, 2013

ISBN 978-606-93481-0-9

2

© Sfânta Mănăstire Putna, 2013

CRINII ȚĂRIII

~ 1 ~

ARHIMANDRIT ZAHARIA ZAHAROU

MERINDE PENTRU MONAHI

— EDIȚIA A DOUA —

EDITURA NICODIM CALIGRAFUL

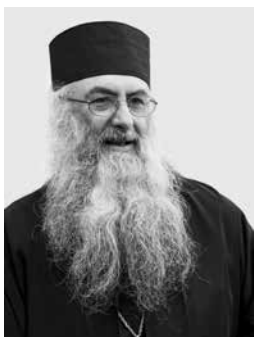
SFÎNTA MĂNĂSTIRE PUTNA

2013

„Merinde pentru monahi” reprezintă primul volum din colecția „Crinii țarinii”. Colecția cuprinde cuvinte ale unor părinți contemporani și nu numai, iar rostul ei este să ofere hrană duhovnicească sufletelor care s-au dăruit lui Dumnezeu în chipul smerit al călugăriei. Sădite în țarina inimilor întraripate de dumnezeiescul dor, harul Duhului Sfânt va face ca ele să rodească crinii bineîmpodobiți ai virtuților și curăția minții – darul unic al slujirii monahale, cu rugăciunile și darul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria, maica monahilor.

Iisuse prealine, bucuria călugărilor!

Colecția CRINII ȚARINII
apare cu binecuvântarea
IPS PIMEN,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților

Arhimandritul Zaharia Zaharou este fiu duhovnicesc al Părintelui Sofronie Saharov (1896-1993), la rândul său fiu duhovnicesc al Sfântului Siluan Athonitul (1866-1938). Originar din Cipru, viețuitor al Mănăstirii Sfântul Ioan Botezătorul, Stavropighie Patriarhală, din Essex, Anglia – întemeiată de Părintele Sofronie – Părintele Zaharia este licențiat în Teologie al Institutului Sfântul Serghie din Paris și al Universității din Tesalonic, unde a obținut și titlul de doctor în Teologie. În limba română i s-au tipărit

lucrările „Hristos, Calea vieții noastre – darurile teologiei Arhimandritului Sofronie” (2003) și „Lărgiți și voi inimile voastre” (2009). Cuvintele și scrierile sale fac dovada unei inimi purtătoare a dragostei și a cunoașterii dăruite de Duhul Sfânt, a unei inimi care se împărtășește cu adevărat de vederea duhovnicească a Mântuitorului Iisus Hristos. Prin cărțile și conferințele sale Părintele Zaharia a însuflit întru adevăr și dragoste mulțime de oameni căutători de Dumnezeu de pe toate meridianele lumii.

În perioada 26 septembrie – 3 octombrie 2011, la invitația Înaltpreasfințitului Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Părintele Zaharia s-a aflat în pelerinaj în Mitropolia Moldovei și Bucovinei, perioadă în care a împărtășit cuvânt de folos câtorva obști monahale. Anul următor, în iunie 2012, la invitația Înaltpreasfințitului Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, Părintele Zaharia a vorbit în mai multe rânduri credincioșilor din Transilvania.

O parte din cuvintele rostite cu aceste ocazii, izvorâte dintr-o inimă lucrătoare și cerute de inimi care vor să devină lucrătoare, sunt cuprinse în această carte.

NOTĂ

– la a doua ediție –

„Foc am venit să arunc pe pământ și cât aș vrea să fie acum aprins!” (Luc. 12, 49)

Rugăciunea este focul pe care Mântuitorul Hristos l-a adus pe pământ. În aceste zile, acest foc parcă abia mai pâlpâie în inimile noastre.

Cuvintele pline de însuflare dumnezeiască ale Părintelui Zaharia Zaharou conțin în ele „marea știință” de a reaprinde și de a menține aprins acest foc sfânt. Într-un limbaj simplu, ușor de înțeles și de pus în aplicare, aceste cuvinte pot mijloci monahilor legătura cu tradiția lucrării îndumnezeirii, legătură slăbită din cauza lipsei „bătrânilor” îmbunătățiți în zilele noastre.

Prima ediție a acestei cărți a apărut în februarie 2012 și a fost epuizată în câteva luni. În vara aceluiași an, Părintele Zaharia a fost invitat de Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, în Transilvania, unde a ținut mai multe cuvântări. Am considerat firesc ca ele să fie alăturate celor din prima ediție, împreună cu o selecție din întrebările

și răspunsurile date. Volumul a fost întregit cu două interviuri acordate de către Părintele Zaharia.

Le mulțumim Părinților Mitropoliți Teofan și Andrei pentru că l-au invitat pe Părintele Zaharia să le vorbească credincioșilor și monahilor români și pentru binecuvântarea dată ca aceste merinde pentru monahi să apară în această formă.

Îi mulțumim Părintelui Zaharia pentru jertfa și pentru dragostea de a veni în România. De asemenea, suntem recunoscători Părintelui Stareț Chiril și întregii obști a Mănăstirii Sfântul Ioan Botezătorul de la Maldon, Essex, unde viețuiește Părintele Zaharia, pentru bunăvoința pe care o arată fraților lor români, manifestată și în acordul pentru publicarea acestor texte.

Nu în ultimul rând, mulțumirile noastre se îndreaptă către monahiile Tecla de la Essex și Mariam Vicol, care s-au îngrijit de traducerea textelor.

Fie ca bunăvoința și jertfa tuturor să facă să rodească aceste cuvinte în inimile celor chemați să păstreze aprins focul aruncat de Domnul nostru pe pământ.

Arhimandrit Melchisedec Velnic,
Starețul Mănăstirii Putna

La pomenirea Sfintei Mucenițe Filofteia,
7 decembrie 2013

PREDOSLOVIE

– la prima ediție –

Părintele Zaharia este monahul chemat de Dumnezeu să mărturisească despre iubirea lui Dumnezeu altor monahi, dar și creștinilor în general.

Născut în Cipru, educat în științele lumii acesteia la universități apusene, Părintele Zaharia descoperă „Calea” la picioarele Părintelui Sofronie. Prin marele duhovnic de la Essex, el este așezat în legătură ființială cu Sfântul Siluan Athonitul.

Zeci de ani Părintele Zaharia, așijderea Părintelui Rafail Noica, s-a hrănit din seva duhovnicească a marelui său duhovnic, Părintele Sofronie. Putem spune, fără tăgadă, că prin arterele lăuntrice ale ființei Părintelui Zaharia curge „apa cea vie” care izvorăște din Fântâna cea adâncă – Hristos Domnul, Fântână din care Sfântul Siluan și Părintele Sofronie s-au adăpat cu dor nespus și cu același dor au dăruit-o lumii.

Adăpat cu îndestulare din „apa cea vie”, Părintele Zaharia este chemat acum să mărturisească fraților și surorilor întru monahism și dreptmăritorilor creștini despre

calea care duce la aceeași „apă vie” – Hristos Domnul.

„Lărgiți și voi inimile voastre” pentru ca „Dragostea cea dintâi” să plămădească „Omul cel tainic al inimii”. Aceasta este mărturisirea Părintelui Zaharia, prin intermediul a trei cărți apărute sau în curs de apariție în românește.

„Merinde pentru monahi” este rodul recentului pelerinaj al Părintelui Zaharia în Moldova. Cuvintele rostite în fața monahilor și monahiilor, precum și a multor creștini mireni din Moldova în toamna anului 2011 au fost frumos așezate în această carte, prin grija Părintelui Stareț Melchisedec și a monahilor de la Mănăstirea Putna.

Am deplina încredințare că, prin mila Domnului, „pâinea” oferită de Părintele Zaharia, „pâine” frământată, dospită și coaptă în cuptorul Sfântului Siluan și al Părintelui Sofronie, va constitui „merinde pentru monahi” în lupta lor pentru a deveni „nimic” prin pocăință, deșertare de sine și smerenie, pentru ca acest „nimic” să constituie „materialul potrivit din care Dumnezeuul nostru ne poate zidi”¹.

† TEOFAN,
MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

Sărbătoarea Sfântului Maxim Mărturisitorul
Anul mântuirii 2012
Luna ianuarie, ziua 21

¹ Arhim. Zaharia Zaharou, *Lărgiți și voi inimile voastre*, trad. din limba engleză de Monahia Mariam Vicol, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2009, p. 65.

NEVOINȚĂ ȘI MONAHISM ÎN TEOLOGIA PĂRINTELUI SOFRONIE SAHAROV¹

Precum cântă sfânta noastră Biserică, Hristos este „marginea tuturor doririlor”² celor care Îl iubesc pe El. Odată atras de Chipul lui Hristos, omul este însuflat să se nevoiască spre a deveni asemenea Lui. Cu cât mai deplină este contemplarea Chipului Domnului, cu atât mai însuflată va fi lupta pentru împlinirea poruncilor iubirii și mai desăvârșită asemănarea făpturii înțelegătoare cu Ziditorul ei. Nevoința care renaște și prefăce viața noastră pe potriva Duhului lui Dumnezeu depinde de doi factori: de voia lui Dumnezeu și de alegerea și voia omului. Primul este infinit de mare, iar al doilea infinit de mic, însă de neapărată trebuință pentru buna lor împreună lucrare.

Părintele Sofronie deosebește și două chipuri ale nevoinței. Pe prima o numește negativă, iar pe cea de

¹ Cuvânt rostit la întâlnirea cu monahii și monahiile din Arhiepiscopia Iașilor, Iași, 30 septembrie 2011.

² *Paraclisul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria*, Cântarea a 3-a.

a doua pozitivă sau harică³. În prima precumpănește factorul omenesc și omul luptă împotriva „legii păcatului” care lucrează în mădularele sale (cf. Rom. 7, 22-25). În nevoința pozitivă precumpănește lucrarea duhovnicească prin care omul sporește în bine și dobândește plinătatea iubirii dumnezeiești.

În primul chip al nevoinței omul trece un uriaș și dureros efort de a-L convinge pe Dumnezeu că Îi aparține. Când izbutește să-L convingă atunci, pe neașteptate, se întâmplă minunea care îi covârșește mintea și îi uluiește inima: este luminat de Soarele cel nezidit care îi mângâie și îi dă pace sufletului răpindu-i mintea într-o nouă vedere dumnezeiască. Această contemplație este însuflată de vederea Dumnezeului celui smerit, vedere care înflăcărează întreaga fire a omului și preschimbă toate energiile ei într-un elan al dragostei. De aici încolo nevoința devine harică, adică de acum înainte harul lui Dumnezeu este cel care „se ostenește” (cf. 1 Cor. 15, 10) pentru om mai mult decât omul însuși. Omul se scârbește de păcat și de adâncurile cele ascunse ale stricăciunii pe care le poartă în sine; este stăpânit de o dorință arzătoare asemenea unei sete neostoite de a-L urma pe Dumnezeul dragostei și de a bine-plăcea Lui. Această însuflare este atât de bogată și într-atât umple de har viața credinciosului încât, după cum spune Părintele Sofronie, nu mai există

³ Vezi Arhim. Sofronie, *Nevoința cunoașterii lui Dumnezeu. Scrisori de la Athos (către D. Balfour)*, Scrisoarea 28, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2006, pp. 305-306.

nevoință⁴. Se împlinește atunci cuvântul Apostolului, acela că răul se biruie cu binele (*cf.* Rom. 12, 21), la fel cum în cele din urmă ceea ce e muritor va fi înghițit de viață (*cf.* 2 Cor. 5, 4).

Primul chip al nevoinței, cea negativă, ca „dezbrăcare” de omul cel vechi al păcatelor și al patimilor, se întinde pe o perioadă mai lungă și conduce la cel de al doilea chip de nevoință, cea pozitivă, care constă în „îmbrăcarea” cu omul cel nou, renăscut de harul Duhului Sfânt. Nevoința pozitivă, sau harică, după cum spuneam mai devreme, este însuflată de contemplația smerită a Chipului și pildei Domnului nostru Iisus Hristos. În amândouă felurile de nevoință ucenicul lui Hristos împlinește poruncile, însă nu la aceeași măsură. El purcede pe calea Domnului și Îi urmează Lui. Și pentru că Acela este Calea, omul Îl dobândește pe Hristos ca însoțitor și este călăuzit la Tatăl Ceresc și la viața din belșug (*cf.* Ioan 10, 10) pe care ne-a dăruit-o prin Unul-Născut Fiul Său. Prin urmare, oricare ar fi nevoința pe care și-o va asuma omul în viața sa, pilda și calea Domnului au pentru el o importanță absolută dacă într-adevăr dorește să se unească cu Hristos.

Pentru a dobândi darurile duhovnicești omul are trebuință să păzească vie amintirea smeritei vederi a Chipului lui Hristos și să nu se abată de la calea Domnului. Acestea două: pilda și calea Domnului, sunt izvorul a toată însuflețirea și puterea pentru ucenicul care

⁴ Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, trad. de Ierom. Rafail (Noica), Ed. Σοφία, București, 2005, p. 231.

râvnește la desăvârșirea duhovnicească, „potrivit harului care ne-a fost dat în Hristos Iisus mai înainte de începutul veacurilor” (2 Tim. 1, 9).

Mulți prooroci au vorbit despre smerita contemplație a Chipului Domnului, însă marele Prooroc Isaia a făcut-o într-un duh de o deosebită acrivie și minunare. El mai-înainte a văzut pe Hristos ca „Om al durerilor”, ca Cel ce poartă păcatele noastre, precum „un miel adus spre junghiere” (Is. 53, 3-7). Și alți prooroci au vorbit despre ea. Calea lui a fost slăvită și de dreptii Vechiului Testament. Proorocul Baruh îl binecuvântează pe Israel pentru cunoașterea acestei căi: „Fericiți suntem Israele, că cele ce plac lui Dumnezeu ni s-au arătat nouă” (Bar. 4, 4). În chip încă și mai minunat, dreptii Vechiului Testament au mai înainte-vestit Calea Domnului ca fiind o Persoană și ca avându-și temeiul mai înainte de veci în sfatul Sfintei Treimi. Calea aceasta este Domnul întrupat, pe Care Dumnezeu Îl va zămisli din fecioară ca să plinească lucrarea Sa de mântuire a lumii (*cf.* Pild. 8, 22-23).

Aceași contemplație precumpănește și în învățătura Părintelui Sofronie. Părintele nu încetează să se întoarcă la ea și să îi pună în evidență trăsăturile caracteristice. În două locuri ne-o înfățișează pe larg și cu deosebită limpezime. Pentru a ne arăta Calea lui Hristos care duce la dreptatea iubirii dumnezeiești și la libertatea fiilor Duhului, părintele ne propune următoarea teorie și imagine originală. Părintele Sofronie spune că omenirea este asemenea unei piramide alcătuite din diverse nivele sociale. Dezbinarea și inegalitatea dintre ele

sunt urmarea căderii protopărinților. Cei care se află în vârful piramidei stăpânesc și asupresc pe cei aflați mai jos (cf. Mat. 20, 25), iar dreptatea către care tinde duhul omului zidit după chipul lui Dumnezeu lipsește. Prin urmare, pentru a tămădui întreaga omenire, pentru a o scoate din impasul acestei nedreptăți și a-i ridica pe toți cei asupriți, Hristos întoarce piramida ființării, punând vârful piramidei ca bază și întemeind astfel desăvârșirea ultimă⁵. Neîndoielnic, vârful piramidei întoarce este Însuși Hristos, Cap al Trupului noii zidiri. La vârful piramidei întoarce împărățește Duhul smerit și mântuitor al lui Hristos cel răstignit care a primit să moară „pentru popor” (Ioan 18, 14). Acolo, la vârful piramidei, potrivit cuvântului dezvăluitor al Părintelui Sofronie, viază o cu totul altă viață, strălucește o cu totul altă lumină și se respiră o cu totul altă mireasmă⁶. Hristos este Stăpânul și slujitorul acestei nespuse iubiri care se deșartă pe sine. În fiecare manifestare a ei, iubirea Lui este absolută și desăvârșită. Ea se dovedește desăvârșită înaintea Tatălui Ceresc prin aceea că a primit să ia chip de rob ca om (cf. Filip. 2, 7); dar și înaintea omului, prin ascultarea Lui și prin primirea crucii de ocară (cf. Evr. 12, 2).

În grădina Ghetsimani, Hristos S-a încredințat pe Sine cu totul voii Tatălui Ceresc. Și-a jertfit trupul pe cruce și S-a pogorât cu sufletul Său cel Sfânt la iad spre mântuirea tuturor. El Însuși ne-a încredințat că „mai

⁵ Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, trad. de Ierom. Rafail (Noica), Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2009, pp. 257-258.

⁶ *Ibidem*, p. 259.

mare dragoste decât aceasta nimeni nu are” (Ioan 15, 13). Desăvârșirea și măreția sfințeniei lui Hristos, așa cum s-au descoperit ele în dumnezeiasca deșertare de Sine și în iubirea Sa smerită, într-atât l-au uimit pe Părintele Sofronie încât a spus cu adâncă smerenie: „A trăi creștinește este cu neputință: creștinește se poate numai muri, precum murea Apostolul Pavel în toate zilele”⁷. Moartea aceasta însă se petrece mai ales în sfera cugetării și a făptuirii omului celui vechi și este o pogorâre la cele de jos, o călătorie spre vârful piramidei întoarse, urmându-L pe Hristos în fiecare zi.

Vedem, așadar, cum Calea Domnului este o călătorie spre cele de jos. Ea are ca și lege nestrămutată cuvântul Domnului: „cel ce se smerește pe sine, se va înălța” (Luc. 14, 11). Prin urmare, Calea Domnului este mai întâi o pogorâre și abia mai apoi o înălțare. Apostolul Pavel afirmă că pogorârea lui Hristos „în părțile cele mai de jos ale pământului” și înălțarea „mai presus de toate cerurile” s-a făcut pricina tuturor darurilor Duhului Sfânt (*cf.* Ef. 4, 8-10). Având, așadar, această smerită vedere dumnezeiască a îndoitei căi a Domnului, Părintele Sofronie adeverește că „cei care sunt mânați de Duhul Sfânt nu încetează niciodată să se osândească pe sine ca fiind nevrednici de Dumnezeu”⁸. Ei se pogoară mereu, mânați de dorința de a se micșora pe sine; Îi urmează lui Hristos, străduindu-se să își deșerte sinele de toată

⁷ Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, pp. 256, 260.

⁸ Fericitul Arhimandrit Sofronie, *Despre rugăciune*, Ed. Schitul Lacul, Sfântul Munte Athos, 2001, p. 159.

înclinația spre mândrie, pentru ca în felul acesta să devină lăcașuri ale Sfintei Treimi⁹.

Părintele Sofronie subliniază, de asemenea, că în această călătorie ascetică spre cele de jos, „deplinătatea deșertării de sine premerge deplinătății desăvârșirii”¹⁰. Cu alte cuvinte, bogăția darurilor duhovnicești depinde de adâncimea și de măsura deșertării de sine la care ajunge creștinul prin pogorârea la cele de jos.

Calea Domnului trece prin moarte și ajunge până în străfundurile iadului. Este un act de bunăvoie și fără de păcat. La fel și pogorârea omului la cele de jos, trebuie să fie un act de bunăvoie și potrivit poruncii lui Dumnezeu. Înainte de a fi preaslăvit Domnul Iisus Hristos, Calea Lui a stârnit în ucenici uimire și teamă (*cf.* Marc. 10, 32). Însă după pogorârea Mângâietorului, aceiași ucenici „au plecat din fața sinedriului bucurându-se că s-au învrednicit, pentru numele Lui, să sufere ocară” (Fapt. 5, 41) și se bucurau de suferințele răbdate pentru El (*cf.* Col. 1, 24).

După moartea și învierea lui Hristos, moartea a fost nimicită, iar frica nu-și mai întinde amenințător umbra peste calea care duce acum spre viața veșnică. Lucrarea pocăinței este cea care face cu puțință purcederea pe calea Domnului și călătoria spre cele de jos. Esența pocăinței constă în aceea că omul leapădă tot cugetul trupesc (*cf.* Rom. 6, 7) și nu se încrede în sine, ci în harul Domnului. Ucenicul îmbrățișează cu credință porunca dumnezeiască,

⁹ *Ibidem*, p. 20.

¹⁰ Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, p. 71.

își răstignește mintea cu frica Domnului și cunoaște o deplină luminare care îi smerește inima. Dobândește conștiința sărăciei sale duhovnicești și începe a se griji de sfințirea și mântuirea lui cu străpungere de inimă și în felurite chipuri de pocăință. Purcede astfel pe calea spre cele de jos. Cu cât sporesc în el smerenia și lepădarea de sine, cu atât i se adâncește și pocăința care îl curăță de toată întinăciunea trupului și a sufletului. La început pocăința este oferită mai cu seamă pentru sine însuși.

Această pogorâre la cele de jos corespunde coborârii minții în inimă. Pe măsură ce duhul pocăinței se prelungește în timp și se adâncește, sporește și luminarea harului în inimă, iar Duhul Sfânt zugrăvește în ea chipul lui Hristos. Când pocăința atinge o oarecare plinătate, mintea află atunci adâncul inimii și este cu totul robită de chipul lui Hristos și uimită de duhul Lui smerit. Atunci omul dobândește o înțelegere adevărată a sărăciei sale duhovnicești și ia ca și punct de referință măsura dumnezeiască a lui Hristos, Care de acum înainte trăiește în el. În cele din urmă, smerenia lui depășește măsura omenească; ea devine de nespus, dumnezeiască.

Prin urmare, unirea duhului omului cu Duhul lui Hristos se întâmplă în adâncul inimii. Acolo descoperă creștinul că ființarea sa este indisolubil legată de ființarea întregii omeniri și se desfată de harul și energia iubirii lui Hristos care se revarsă peste întreaga lume și peste tot omul. Iubirea lui Dumnezeu naște în el simțământul că întreaga omenire este parte nedespărțită a ființării lui și înțelege porunca: „Iubește-ți aproapele ca pe tine

însuși” (Mat. 22, 39) în dimensiunea ei ființială. Prin cuvântul *ca* el înțelege întreaga comuniune și unitate ontologică a ființării tuturor oamenilor. Oriunde s-ar afla, el vede lumea în duh și îi trăiește suferința. Nutrește față de lume aceleași simțăminte ca și Dumnezeu și este însuflețit de aceeași iubire. Se pocăiește și se roagă pentru întreaga lume ca pentru sine însuși.

Chipul smerit al lui Hristos, Care ca un miel a fost adus spre junghiere și, neîmpotrivindu-se celui rău, a pățimit pentru păcatele întregului Adam, face cunoscută inimii credinciosului „dragostea până în sfârșit” (Ioan 13, 1) a Domnului pentru om. Această dragoste până în sfârșit a lui Hristos se transformă în inima slujitorului ei într-o desăvârșită iubire a urii de sine. În această stare de ură de sine este deplin încredințat că, „dacă Dumnezeu este așa cum ni l-a descoperit Hristos cel răstignit, atunci noi toți și numai noi suntem vinovați de tot răul care umple întreaga istorie a omenirii”¹¹. Această convingere statornicește inima omului pe calea Domnului, îl dezleagă de toate „cele văzute” și „trecătoare” (2 Cor. 4, 18) și îl călăuzește „la tot adevărul” (Ioan 16, 13), la plinătatea iubirii lui Hristos.

Domnul nostru Iisus Hristos, prin întruparea și jertfa Sa, a desăvârșit un Trup pe care l-a înzestrat cu toată puterea, virtutea și slava Lui, pentru ca mădularele acestui trup să devină „părtașe dumnezeieștii firi” (cf. 2 Petr. 1, 4). Într-un singur act veșnic, a îmbrățișat întreaga ființă în nemărginirea Sa: cerul și pământul și

¹¹ Fericitul Arhimandrit Sofronie, *Despre rugăciune*, p. 32.

cele mai de jos ale pământului. Singura pricină a acestei aducătoare de mântuire pogorâri în străfundurile iadului a fost dragostea Lui mai mare, după cum mărturisește însăși sfânta Sa gură: „mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi” (Ioan 15, 13).

Prin jertfa Sa, Hristos l-a îndreptățit și pe Dumnezeu și pe om. Ca Dumnezeu și om L-a îndreptățit pe Dumnezeu arătându-și dragostea până în sfârșit pentru fapăturile Sale înțelegătoare. Căci nu numai Tatăl „pe Însuși Fiul Său nu L-a cruțat ci L-a dat morții pentru noi toți” (Ioan 3, 16) și neîndoielnic ne-a dat „toate împreună cu El” (Rom. 8, 32), ci și Fiul a primit de bunăvoie să-și dea viața. Hristos l-a îndreptățit și pe om pentru că a dat pildă de ascultare așa încât tot cel ce calcă pe urmele pașilor Lui să fie și el primit de „Tatăl duhurilor” (Evr. 12, 9) ca fiu și fiică și să trăiască veșnic. Prin urmare, iubirea mai mare a lui Hristos a desăvârșit în această lume Trupul noii zidiri, poporul ales, Biserica cea neprihănită (*cf.* Ef. 5, 27).

Monahismul, potrivit învățaturii Părintelui Sofronie, nu este o născocire omenească. El constituie un imperativ categoric al duhului pentru cel care se atinge de focul iubirii lui Hristos, iubire care se jertfește pe sine pentru ca ceilalți să trăiască și își primește moartea de la ei. Monahismul este răspunsul plin de recunoștință al omului la jertfa lui Hristos și în esență nu este altceva decât împlinirea cuvântului Mântuitorului: „Dacă vine cineva la Mine și nu urăște pe tată, și pe mamă, și pe femeie, și pe fiu, și pe fiică, și pe frați, și pe surori, până și viața sa, nu poate fi

ucenic al Meu” (Luc. 14, 26), iar „cel ce-și va pierde viața pentru Mine, acela o va câștiga” (Luc. 9, 24).

Monahismul este un rod ales al vieții sănătoase a Bisericii. El râvnește la aceeași desăvârșire a iubirii pe care Hristos a arătat-o, adică a urma întocmai desăvârșirii vieții Lui. Dobândirea acestei desăvârșiri înseamnă o retrăire a vieții lui Hristos pe pământ de către fiecare credincios. Toate poruncile lui Hristos cheamă la această desăvârșire, însă omul, în starea sa căzută, nu este în stare să-i urmeze lui Hristos în pogorârea Sa la cele de jos, spre vârful piramidei întoarse. Obstacolul cel mai mare este mândria, pentru că aceasta, potrivit cuvântului Sfântului Siluan, „ne împiedică să iubim”¹². De aceea, toată viața în mănăstire are ca scop dobândirea duhului smereniei lui Hristos pentru a ajunge astfel și la desăvârșirea iubirii Lui.

Potrivit învățăturii Sfântului Apostol Pavel, toate mădularele Trupului Bisericii sunt înzestrate cu daruri duhovnicești care dau mărturie de părtășia lor la Hristos. El ajunge chiar să spună că „fiecare are de la Dumnezeu darul lui” (1 Cor. 7, 7). Însă toate darurile Duhului Sfânt s-au revărsat prin pogorârea lui Hristos la iad și înălțarea Lui mai presus de toate cerurile. La fel și monahismul, datorită felului smerit de viațuire, îi îngăduie monahului să urmeze, pe cât de mult e cu putință, pildei lui Hristos de smerenie și să devină părtaș al darului Duhului Său. Valoarea monahismului constă tocmai în aceea că îl călăuzește pe monah pe calea cea pogorâtoare de dragul

¹² Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, p. 249.

noii porunci a lui Hristos. Și, negreșit, împlinirea poruncii Sale este viața cea veșnică.

În viața lumii care ne înconjoară observăm tocmai fenomenul contrar. Observăm că se dă o luptă pentru putere, fiecare încearcă să se ridice deasupra celuilalt, să-i stăpânească pe cei mai slabi. Adevărata măreție a omului ni se dezvăluie atunci când înaintea smereniei aproapelui, el izbutește să se smerească și mai mult și să-i dea tot locul fratelui său. Aceasta este dumnezeiasca întrecere în smerenie a celor renăscuți în Hristos, întrecere însuflată de felul de viață cultivat de lepădările cuprinse în făgăduințele monahale. Ucenicia în duhul Domnului nu este cu puțință fără cultivarea virtuții smereniei, după cum Însuși Domnul poruncește: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe Voi. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre, căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară” (Mat. 11, 29-30). Este vorba despre o artă și o știință pe care trebuie să le stăpânim dacă vrem să aflăm darul vieții pe care Hristos îl dă celor care Îl urmează „oriunde Se va duce” (Apoc. 14, 4). Deprinderea acestei științe duhovnicești și transmiterea adevăratului duh al Scripturii generațiilor viitoare este lucrarea și scopul nevoinței monahale.

Sfântul Siluan a văzut în cuvântul primit de la Hristos, „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui”, o „mare știință”¹³. Învățătorul acestei științe este Însuși Hristos, iar

¹³ Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, p. 467.

deprinderea ei durează o viață întreagă. Conținutul ei este smerenia lui Hristos, Care asemenea unui miel nevinovat și neprihănit a fost dus spre junghiere pentru mântuirea lumii. Cunoașterea acestei științe este un dar dumnezeiesc fără de care nu vom afla izbândă în războiul duhovnicesc împotriva vrăjmașilor nevăzuți. Duhul ei smerit biruiește păcatul și patimile trupești și face din sufletul monahului un sălaș al Duhului Sfânt. Cel ce stăpânește această știință rămâne neclintit pe calea Domnului, avându-L pe Hristos ca Împreună-călător; se unește cu Hristos și dobândește toate bogățiile darurilor Sale. Căci după cum spune Apostolul, Hristos pogorându-Se mai întâi la cele mai de jos ale pământului, și suindu-se mai apoi mai presus de toate cerurile, ne-a curățat de toată lucrarea cea moartă a trupului (*cf.* Evr. 9, 14), așa încât să putem primi „Duhul înfierii” (Rom. 8, 15), acel „alt Mângâietor” (Ioan 14, 16), și să fim conduși la Adevărul deplin al mării iubiri a Domnului.

Când apostolii I-au cerut lui Hristos să le sporească credința, Domnul Și-a încheiat cuvântul de învățătură cu îndemnul: „când veți face toate cele poruncite vouă să ziceți: Suntem slugi netrebnice pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem” (Luc. 17, 10). Am văzut că Domnul pune ca o cerință a uceniciei să ne urâm sufletul în lumea aceasta a patimilor așa încât acolo unde este El să fie și slujitorul Lui (*cf.* Ioan 12, 25-26). Însă și marea știință, al cărei slujitor a devenit Siluan, spune: De vrea cineva să se pocăiască cu adevărat și să-I urmeze lui Hristos oriunde Se va duce, însă se vede pe sine în iadul suferinței și al

despărțirii de Dumnezeu, trebuie să se osândească pe sine de bunăvoie ca fiind vrednic de acest iad din pricina păcatelor sale; trebuie să le încredințeze pe toate milei lui Dumnezeu, Care pentru noi S-a pogorât mai întâi la iad ca să ne slobozească și să ne înalțe în Împărăția dragostei Sale.

Adevărul acestei mari științe a fost cunoscut și de prooroci, precum ne dăm seama din cuvintele Proorocului Miheia: „Răbda-voi certarea Domnului căci am păcătuit Lui” (Mih. 7, 9), sau ale lui Daniil: „A Ta, Doamne, este dreptatea, iar a noastră rușinea feței” (Dan. 9, 7). Această minunată știință a fost propovăduită în chip proorocesc și de cei trei sfinți tineri din Babilon.

Aceștia s-au osândit pe sine ca vrednici de pedeapsa cuptorului, luând asupra lor păcatele poporului care se lepădase de credința strămoșilor lui. Și tocmai atunci un al patrulea Tânăr S-a pogorât din cer în cuptor ca să-i astâmpere văpaia și să le fie Însoțitor celor trei tineri în suferința lor nedreaptă. Și după cum mărturisea nemilosul împărat Nabucodonosor, înfățișarea celui de al patrulea era asemenea „Fiului lui Dumnezeu” (Dan. 3, 25). Cei trei tineri s-au rugat smerit Dumnezeului părinților lor: „Păcătuit-am, fărădelege am făcut depărtându-ne de la Tine; în toate am greșit Ție, poruncile Tale nu le-am ascultat, nici nu le-am păzit, nici n-am făcut după cum ne-ai poruncit ca să ne fie bine. Și toate câte le-ai adus asupra noastră întru dreaptă judecată sunt, dându-ne pe noi în mâinile vrăjmașilor noștri” (Tin. 5-8). Cu alte cuvinte, tinerii s-au smerit cu duhul și și-au plecat cugetul la adâncul judecății lui Dumnezeu. Au primit pedeapsa nemilosului

împărat fără a deznădăjdui, precum vedem din cuvintele lor: „Dară nu ne lăsa pe noi până în sfârșit, pentru numele Tău Doamne, și mila Ta nu o lua de la noi” (Tin. 10-11).

Cei trei tineri au purces în chip proorocesc pe calea cea pogorătoare pe care avea să o dezvăluie Fiul lui Dumnezeu, s-au aflat pe calea smerită a pogorării la iad a Domnului nostru Iisus Hristos. De vreme ce Domnul este Calea, precum El însuși a adeverit-o, cei trei tineri s-au învrednicit să-L aibă ca însoțitor pe Hristos, mai înainte ca Acesta să Se fi întrupat. Căci Acesta S-a pogorât în cuptor și umbla prin mijlocul văpăii împreună cu ei, păzindu-i nevătămați (*cf.* Dan. 3, 25).

Un învățător desăvârșit într-ale „marii științe” este și tâlharul cel bun. Spânzurat pe cruce și văzând cu ochii sufletului iadul care avea să-l înghită din pricina nelegiuirilor lui, a aflat puterea să mărturisească fărădelegea lui, dar și nevinovăția Dumnezeului răstignit: „Noi, pe drept primim cele convenite după faptele noastre; Acesta însă nu a făcut niciun rău. Și i-a zis lui Iisus: Pomeneste-mă, Doamne, când vei veni întru împărăția Ta” (Luc. 23, 41-42). Domnul i-a auzit rugăciunea și în aceeași zi l-a luat cu Sine în rai.

Marele Apostol al neamurilor spunea, de asemenea, că Dumnezeu nu judecă de două ori: „Căci de ne-am fi judecat noi înșine [de bunăvoie] nu am mai fi judecați fără de voie” (1 Cor. 11, 31). Adică, dacă ne însușim duhul acestei mari științe și ne osândim pe noi înșine de bunăvoie din pricina netrebniciei și păcătoșeniei noastre, atunci Domnul e credincios și ne scapă de judecata cea

de pe urmă, cea fără de voie. Ne dăruiește Duhul Care neîndoielnic mărturisește în inimă mântuirea, după cum zice în alt loc același Apostol: „vrednic de credință și de toată primirea e cuvântul că Iisus Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoși dintre care cel dintâi sunt eu” (1 Tim. 1, 15).

Această mare știință, însuflată de harul lui Dumnezeu, este mai presus de măsura omului și de neatins în desăvârșirea ei. Cu cât monahul își însușește mai mult duhul poruncilor dumnezeiești, cu atât sporește în sufletul lui energia harului și se umple de recunoștință față de Hristos pentru mântuirea pe care o a adus celor păcătoși. Când sporește harul, inima monahului este atinsă de dragostea lui Dumnezeu, care îi dă puterea să rămână statornic pe calea Domnului și să dește în el dorința ca slava lui Dumnezeu să crească, iar el să se micșoreze din pricina păcatelor lui, adică dorește să-i dea tot locul Oaspetelui dumnezeiesc.

Sfântul Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu ne spune că „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre El este credincios și drept ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea” (1 Ioan 1, 8-9). Așa că, dacă este vreun moment când omul este fără de păcat, acesta este atunci când se osândește pe sine din cauza păcătoșeniei lui. Devenind adevărat, atrage la sine Duhul adevărului. Tot așa și cel care se osândește pe sine din pricina păcatelor sale merge pe Calea Domnului. Cu cât se apropie monahul mai

mult de Hristos în această smerită pogorâre, cu atât mai aproape va fi de El în înălțarea Sa plină de slavă și va deveni prin aceasta părtaș stării lui Hristos celui înviat. Prin harul Duhului Său inima i se va lărgi ca să cuprindă în rugăciune toată întinderea spațiului și a timpului. În felul aceasta devine părtaș la universalitatea Noului Adam și un mijlocitor pentru întreg vechiul Adam. Atunci își împlinește menirea lui de monah devenind, după cum spune Sfântul Siluan, „rugător pentru întreaga lume”¹⁴.

Cei doisprezece apostoli nu au socotit de cuviință ca, „lăsând deoparte cuvântul lui Dumnezeu, să slujească la mese” (Fapt. 6, 2). La fel și monahii care au deprins această mare știință nu trebuie să se irosească în slujirea exterioară a semenilor lor; le este mai de folos să stăruiască în lucrarea pocăinței și a rugăciunii.

Potrivit Sfântului Evanghelist Matei, sufletul Domnului S-a întristat până la moarte de mântuirea lumii (Mat. 26, 38). Aceasta se vedește din cuvintele rugăciunii Sale arhieresti: „Părinte drepte și lumea pe Tine nu Te-a cunoscut” (Ioan 17, 25). La fel și monahul, în măsura în care se împărtășește de starea lui Hristos, este sfâșiat de aceeași durere „că nu toți se mântuiesc”¹⁵.

Lucrarea rugăciunii pentru lumea întreagă este cea mai de preț slujire; ea ține lumea. Viețuind în lume, monahii nu caută să dobândească cele vremelnice ale lumii, ci cele veșnice ale Împărăției lui Dumnezeu.

¹⁴ Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, p. 435.

¹⁵ *Ibidem*.

În ultimă instanță, mijlocirea dreptilor este cea care dă valoare lumii.

În lupta sa duhovnicească, monahul oscilează între două stări mai presus de cuvânt: nespusa fericire din care se desfată duhul lui atunci când se cufundă în Duhul lui Dumnezeu și plânsul adânc pentru mântuirea întregii lumi. Aceste două stări se cheamă una pe cealaltă. Monahul Îl iubește pe Dumnezeu și odată cu dragostea de Dumnezeu inima lui arde de iubire pentru întreaga lume. Din scrierile Sfântului Siluan ne este cunoscut faptul că după ce Dumnezeu i-a poruncit să-și țină mintea în iad și să nu deznădăduiască, sfântul a început să împlinească acest cuvânt. Și cu uimire a băgat de seamă schimbarea stării sale lăuntrice: mintea i s-a curățit și sufletul a aflat odihnă în Dumnezeu¹⁶. Cu alte cuvinte, faptul că a pus în practică această mare știință i-a adus biruința în războiul duhovnicesc. Cu adevărat, smerita cale a pogorării la cele de jos slobozește sufletul omului din robia duhurilor răutății: această cale a pogorării îi este cu totul străină vrăjmașului, căci acesta nu voiește decât să se înalțe. Prin urmare, pentru că osândirea de sine îl așează pe monah pe calea smereniei lui Hristos și atrage harul Duhului Sfânt, ea duce la biruirea patimilor. Chiar dacă puțini ajung să obțină această biruință, ea este de mare preț, căci ea dobândește dimensiuni universale și dă în același timp stabilitate vieții întregii Biserici.

După cum spuneam, practicarea acestei mari științe

¹⁶ Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, p. 488.

Îl așează pe monah pe calea Domnului, unde îl află pe Hristos ca Împreună-călător. Descoperirea aceasta o face în adâncul inimii care arde de simțirea prezenței Împreună-călătorului, așa cum odinioară se întâmplase cu Luca și Cleopa, pe drumul spre Emaus. Urmând calea pocăinței, monahul devine părtaș Patimilor Mântuitorului și atrage în inima sa harul lui Dumnezeu care îi întregeste și îi tămăduiește ființa. Patimile lumești îl dezbină pe om, însă smerenia micșorării de sine întoarce cu totul inima și mintea spre Dumnezeu, Care, ca un Dumnezeu gelos, nu primește să împartă inima omului cu vrăjmașul.

Mănăstirea este un loc în care se aduce mulțumită și pocăință lui Dumnezeu. Monahismul este răspunsul plin de râvnă al omului la dragostea lui Hristos care se jertfește pentru lume. Iisus Hristos, pentru a-i sfinți pe credincioși cu dumnezeiescul Său sânge, Și-a arătat „mărimea cea preainaltă” (Ef. 1, 19) a smeritei Sale iubiri și a pățimit „în afara porții” (Evr. 13, 12). Monahii, la rândul lor, pentru a-I răsplăti cu smerită recunoștință „Stăpânului Care i-a răscumpărat” (2 Petr. 2, 1), ies „în afara taberei” lumii acesteia, luând asupra lor ocară lui Hristos (Evr. 13, 13) și răbdând rușinea sărăciei lor duhovnicești. Nu este vorba despre o „ieșire” în sens spațial, geografic, ci în sens duhovnicesc, ascetic. Ea îl așează pe monah pe calea Domnului. Este o Cale care imită iubirea de-sine-deșertătoare a lui Hristos. „Suferind crucea și neținând seama de ocară” (Evr. 12, 2), Hristos S-a arătat a fi „înțelepciune, dreptate și sfințire și răscumpărare” (1 Cor. 1, 30). Pe această Cale precumpănește mișcarea

smerită de micșorare de sine, care înlătură înclinația plină de mândrie spre îndumnezeirea de sine. Este vorba, de fapt, despre pogorârea la cele de jos, care îl vindecă pe om de consecințele păcatului strămoșesc.

Faptul că primirea ocării lui Hristos are ca răsplată lărgirea inimii pe care o lucrează harul izvorât din Crucea și Învierea Lui se vedește și din istoria lui Zaheu. Acest om de vază din cetatea Ierihonului, fiind „mic de statură” (Luc. 19, 3) și voind să-L vadă pe Hristos, s-a urcat într-un sicomor. A nesocotit astfel părerea lumii și a primit să se facă de răs pentru Hristos. Tocmai aceasta L-a făcut pe Hristos să ia seama la el, pentru că a descoperit în Zaheu o anume înrudire duhovnicească cu Sine Însuși. Știm că atunci Domnul Iisus urca la Ierusalim spre a fi bătut și a pătimi pentru mântuirea lumii, adică Se îndrepta spre crucea de ocară. Zaheu, în chip prorocesc, mai înainte de crucea de ocară, a primit să pătimească rușine pentru Hristos, s-a îndreptat pe aceeași cale ca și Domnul, și îndată L-a dobândit pe Hristos nu numai ca Însoțitor ci și ca Oaspete în casa sa. Cercetarea Domnului a adus pace și har casei lui, dar mai presus de toate Domnul i-a lărgit „împătrit” inima, reînnoindu-i astfel întreaga viață (cf. Luc. 19, 2-8). Aici cuvântul *împătrit* nu înseamnă altceva decât părtașia lui Zaheu la taina adâncimii și înălțimii, lungimii și lărgimii Crucii lui Hristos. Cu alte cuvinte, purcederea lui Zaheu pe calea Domnului i-a adus o împătrită lărgire a ființării și l-a trecut în nemărginitul ființei dumnezeiești.

Aici aș vrea să fac o paranteză. Plecând de la cele spuse mai înainte, înțelegem acum de ce Taina Spovedaniei are

atâta putere și har. Atunci când credinciosul se spovedește pentru a se împăca cu Dumnezeu, el ia asupra-și de bunăvoie rușinea pentru păcatele săvârșite, iar Domnul primește acest act de curaj și credință ca pe un răspuns plin de recunoștință al omului la ocara pe care El Însuși a suferit-o pentru noi. În felul acesta, credinciosul se îndreaptă pe calea Domnului, iar Domnul îl cercetează cu harul Său, reînnoindu-i viața. Această reînnoire pe care o dobândim prin Taina Spovedaniei este direct proporțională cu rușinea pe care suntem gata să o răbdăm atunci când ne înfățișăm goi înaintea lui Dumnezeu și a slujitorului Său. Atunci Domnul ne înveșmântează cu haina harului Său.

Toată puterea căii monahale vine din aceea că monahul purcede pe calea Domnului cu bună știință și hotărâre. Marea știință cuprinsă în cuvântul Domnului către Siluan: „ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui” ne arată tocmai această cale. Această știință cuprinde toate elementele care alcătuiesc calea Domnului și duce la unirea cu Hristos, Care este Alfa și Omega, Începutul și Sfârșitul acestei căi. De pildă, monahul care se osândește pe sine la iad din pricina păcătoșeniei și nevredniciei sale înaintea unui Dumnezeu atât de smerit și bun, cunoscut și iubit, cum poate el să cârtească sau să fie clătinat de boli, de ispite, de disprețul celorlalți, de lipsuri și de prigoane? El însuși s-a osândit la pedeapsa cea mai cumplită, a iadului, și, după cum spunea Părintele Sofronie, el devine cel mai aprig asupritor al său. Astfel, fie în vreme de pace, fie de prigoană, cuvântul Apostolului Pavel rămâne adevărat:

„Toți care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus vor fi prigonți” (2 Tim. 3, 12).

Această ieșire din cele ale lumii pentru a suferi ocară lui Hristos dă monahismului un caracter apocaliptic și îl așează într-o perspectivă eshatologică. Ea creează condițiile prielnice desprinderii de grijile vieții și însuflă o totală dăruire păzirii poruncilor dumnezeiești. Modelul viețuirii monastice este o imitare și „pogorâre pe pământ a lumii îngerești”¹⁷ și slujește doar voii lui Dumnezeu. Cu alte cuvinte, calea monahală, din perspectiva sa eshatologică, devine un izvor de însuflare, pentru că ea îl ține pe monah neîncetat înaintea scaunului de judecată al lui Hristos.

Nevoitorii pustiei spuneau că dacă omul voiește poate să ajungă la măsura sfințeniei de dimineața până seara, adică într-o singură zi. Aici apare însă o dificultate: cum poate cineva să se mențină zi de zi la această măsură dumnezeiască? Perspectiva eshatologică a căii monahale îi este cel mai bun ajutor. Poate ați băgat de seamă că Apostolul Pavel, ori de câte ori vorbește despre desăvârșirea învățaturii creștine, o leagă de cea de a doua venire a lui Hristos în slavă, ca de pildă în Epistola către Tit: „Căci harul mântuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor, învățându-ne pe noi să lepădăm fărădelegea și poftele lumești și, în veacul de acum, să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cu cucernicie și să așteptăm fericita nădejde și arătarea slavei Marelui Dumnezeu și Mântuitorului

¹⁷ Arhim. Sofronie, *Nașterea întru Împărăția cea Neclătită*, trad. de Ierom. Rafail (Noica), Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2003, p. 158.

nostru Iisus Hristos” (Tit 2, 11-13). Așteptarea venirii lui Hristos îl însuflă și îi dă putere credinciosului de a rămâne statornic în harul mântuitor al lui Dumnezeu.

Un alt exemplu îl găsim la Sfântul Ioan Evanghelistul: „Vedeți ce fel de iubire ne-a dăruit nouă Tatăl, ca să ne numim fii ai lui Dumnezeu, și suntem. Pentru aceea lumea nu ne cunoaște, pentru că nu L-a cunoscut nici pe El. Iubiților, acum suntem fii ai lui Dumnezeu și ce vom fi nu s-a arătat până acum. Știm că dacă El Se va arăta, noi vom fi asemenea Lui pentru că Îl vom vedea pe El așa cum este. Și oricine și-a pus în El nădejdea, acesta se curățește pe sine, așa cum Acela curat este” (1 Ioan 3, 1-3). Adică, dobândim starea cea înaltă a înfierii atunci când ne punem toată nădejdea în arătarea plină de slavă a lui Hristos în ziua cea de apoi. De aceea și Sfântul Apostol Pavel ne sfătuiește să nu uităm că „chipul acestei lumi trece” (1 Cor. 7, 31) și numai paza poruncilor dumnezeiești are valoare veșnică (*cf.* 1 Cor. 7, 19).

Practicarea acestei mari științe este mult lăudată de Sfinții Părinți, care văd în ea un izvor de însuflare. Prin osândirea de sine, monahul stă neîncetat înaintea scaunului de judecată al lui Hristos. Însă făcând aceasta de bunăvoie, el preîntâmpină pedeapsa cea veșnică din ziua Judecății de Apoi și primește de la Dumnezeu „gură și înțelepciune” care îi rușinează pe toți vrăjmașii cei nevăzuți (*cf.* Luc. 21, 15). Rămânerea lui înaintea judecății Domnului îi zdrobește inima și naște neîncetat rugăciune de pocăință.

În viața monahală deprinderea acestei științe se face treptat. La început, monahul se smerește pe sine

considerându-se mai rău decât toată făptura. Mai apoi, se socotește vrednic de focul cel veșnic și astfel izbutește să alunge tot gândul pătimiș. În cele din urmă, când se pogoară asupra lui Duhul Sfânt și învață de la Acesta smerenia harică și dumnezeiască, atunci Îl iubește pe Hristos cu o iubire care merge până la ura de sine. Această iubire este expresia desăvârșită a ipostasului uman zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

Oșândirea de sine la iad nu este pentru toată lumea, nici măcar pentru toți monahii, pentru că tensiunea duhovnicească pe care o implică este foarte mare și este nevoie de o bună sănătate psihică, sănătate care se redobândește treptat, prin păzirea fâgăduințelor monahale.

Sensul și țelul monahismului este, potrivit Părintelui Sofronie, dăruirea totală păzirii poruncilor dumnezeiești, așa încât ele să devină singura și veșnica lege a întregii noastre ființe¹⁸. Această stare de îndumnezeire se vedește în desăvârșirea darurilor Duhului Sfânt și în „dragostea mai mare”, care dau mărturie de cea mai deplină asemănare posibilă cu Hristos.

Calea monahală este prin urmare un dar al Duhului Sfânt. Ea păstrează pe pământ marea știință a Duhului care face cunoscută Calea Domnului, Cale care duce la plinătatea mântuirii. Monahismul face cu puțință un chip de viețuire bineplăcut lui Dumnezeu. Viețuirea monahală este o ofrandă adusă lui Dumnezeu care dă slavă Numelui Său și iubirii Sale de oameni. Ea atrage

¹⁸ Arhim. Sofronie, *Nașterea întru Împărăția cea Neclătită*, p. 154.

harul dumnezeiesc care curățește inima și o pregătește să devină sălaș al Sfintei Treimi. Pe această cale, călugărul, prin împlinirea cum se cuvine a făgăduințelor monahale, devine conștient de lărgirea inimii. Această lărgire face din el un ipostas, un purtător al întregii zidiri: și cea dumnezeiască și cea omenească. În felul acesta monahul devine universal, iar universalitatea lui este pecetluită de rugăciunea pentru întreg Adamul ca pentru sine însuși. Păstrând neconținut lucrătoare în inimă energia harului, el se face purtător al preoției împărătești, slujind în duh la mântuirea lumii; devine un împreună-lucrător cu Dumnezeu la renașterea semenilor săi.

Mai cu seamă prin nevoința ascultării, monahul învață să primească înlăuntrul lui voia și viața celor împreună-nevoitori cu el. El poartă în rugăciunea sa viața întregii obști și trece de la „eu”-l propriei individualități la „noi”-ul întregii omeniri. Îi trăiește durerea și destinul veșnic ca pe o arzătoare problemă personală. Astfel, monahismul devine „locul” duhovnicesc unde nevoitorul poate să învețe această știință despre care am vorbit și să pătrundă în modul ipostatic al ființării. Purtând înlăuntrul său o obște mică, el ajunge în cele din urmă la asemănarea cu Hristos: asemenea Domnului, și monahul devine în stare să îmbrățișeze întreaga omenire în timp și în spațiu.

Iertați-mă că am fost așa lung.

Arhim. Nichifor Horia: Ca să putem birui mai adevărat căderile și delăsările noastre, ba chiar și nepăsările noastre, vom continua să întregim această experiență pe care

vrem să o primim de la Părintele Zaharia prin întrebări, astfel încât să primim acea strategie bună și dreaptă de a ieși din toată moartea păcatului și a călători pe acest drum al smereniei.

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Ce să fac ca să am încredere totală în duhovnicul pe care îl am? Gândul îmi spune că este prea sever la spovedanie și din cauza aceasta nu pot să mă spovedesc liber.

Trebuie să ne aducem aminte întotdeauna că ascultarea se face în numele Domnului și că duhovnicul Îi ține locul, lucrând în numele Lui. Avem multe exemple de duhovnici foarte severi, uneori chiar cruzi, și, cu toate acestea, vedem că ucenicul ascultător n-a suferit nicio vătămare. Dacă avem încredere în Domnul, El va da mai multă mângâiere celui care are un duhovnic foarte sever. Știm multe exemple din scrierile Sfinților Părinți când ucenicii erau bătuți și răniți și, cu toate acestea, au ajuns mai repede la desăvârșirea harului. Este o problemă de credință și de lepădare de sine de dragul poruncilor lui Dumnezeu. Trebuie să ne aducem aminte că pentru tot ceea ce facem Dumnezeu este Cel care răsplătește. De aceea, în viața monahală noi niciodată nu putem fi nedreptățiți cu adevărat, pentru că Domnul Însuși va face dreptate slujitorului. Dumnezeu este Cel care răsplătește.

Mi-e teamă de duhovnic. Este bine sau este rău?

Nu cred că este rău să avem frică față de duhovnic

sau față de stareț. Frica de Dumnezeu este un dar care ne păzește. Și așa trebuie să vedem și frica față de duhovnic sau față de stareț, ca pe un dar care ne păzește. Sfântul Ioan Scărarul spune că noi trebuie să umblăm ca și cum ne-am afla mereu în prezența lui Dumnezeu și în prezența duhovnicului nostru sau a starețului, întotdeauna întrebându-ne: „Oare să fac aceasta? Oare să spun aceasta? Oare asta ar bineplăcea părintelui meu duhovnic?”

*Îl simt pe duhovnic pe primul loc, apoi pe Domnul.
Cum se pot îndrepta lucrurile?*

Dacă duhovnicul este înțelept nu este nicio primejdie în aceasta. Duhovnicul va exploata această situație ca să ne facă cunoscute voia și cuvântul lui Dumnezeu. Desigur, există și primejdia de a exploata această situație în chip egoist. Dar aceasta este ușor de discernut.

Cum să mă lupt cu gândurile patimilor trupești?

În lupta cu orice patimă, toată puterea noastră stă în harul lui Dumnezeu. Așa cum spunem în cântările treptelor, fără harul Duhului Sfânt, nici cuvânt, nici faptă nu se săvârșește (Ps. 118-133). Ca să primim acest har trebuie ca întotdeauna să ne smerim și astfel să-l atragem la noi. Și aproape tot cuvântul meu astăzi a fost despre aceasta. Trebuie să învățăm să ne așezăm pe calea smerită a Domnului, pogorându-ne asemenea Lui, plecându-ne înaintea Lui. Și osândirea de sine ajută enorm. Desigur, marea știință despre care vorbește Sfântul Siluan este metoda cea mai eficientă.

Mă aflu de mai mult timp într-o stare de nepăsare. Ce pot să fac?

Dacă suntem hotărâți să nu rămânem în această stare, trebuie să Îi cerem Domnului în rugăciunea noastră să ne ajute să punem început bun. Lui Dumnezeu îi place foarte mult atunci când Îi cerem să punem început bun. Și desăvârșirea constă în a pune început bun în fiecare zi și în fiecare ceas.

Cum pot să împac tehnologia actuală la care am acces: telefon mobil, calculator, mașină, cu viața monahală pe care mi-am dorit-o și am făgăduit-o?

În Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos este scris că „orice cărturar cu învățătură despre Împărăția Cerurilor este asemenea unui om gospodar, care scoate din vistieria sa noi și vechi” (Mat. 13, 52). Toate cele vechi sunt deprinderile și darurile naturale ale vieții acesteia pământești. Cele noi sunt darurile Duhului Sfânt. Așa încât dacă suntem niște cărturari înțelepți, cu învățătură despre Împărăție, vom face ca toate aceste daruri naturale, înzestrări și deprinderi pe care le avem să slujească la cel mai important ideal al vieții noastre: să lucreze spre slava lui Dumnezeu și pentru mântuirea noastră. Trebuie să avem discernământ și să dăm întâietate celor care trebuie să stea pe primul loc.

Ca stareț, în ce măsură poți respecta libertatea ucenicului astfel încât aceasta să nu afecteze obștea și cum se poate păstra un echilibru între persoană și obște?

Potrivit învățăturii Domnului nostru Iisus Hristos, persoana este pe primul loc. Dacă persoana cu probleme are dorință sinceră de mântuire trebuie să facem tot ceea ce ne stă în putință ca să o ajutăm. Autoritatea noastră trebuie să fie întotdeauna autoritatea unei iubiri smerite; nu trebuie să se impună prin reguli și pedepse exterioare, ci să intrăm în prezența vie a lui Dumnezeu și de acolo să aducem un cuvânt viu pentru persoana respectivă, un cuvânt care să mângâie, care să zidească și să întărească. Aceasta este autoritatea părinților duhovnicești. Este o autoritate a dragostei și a slujirii. Dacă transmitem cuvântul lui Dumnezeu cu onestitate celor care ne caută, de cele mai multe ori acest cuvânt va înștiința inima ucenicului și o va supune Duhului Vieții. Dumnezeu nostru este un Părinte al milostivirii și Dumnezeu a toată mângâierea și noi, slujitorii Lui, trebuie să fim purtătorii acestei mângâieri către popor. Aceasta trebuie să stea pe primul loc în tot ceea ce facem, în tot ceea ce zicem, în tot ceea ce gândim, în slujirea noastră către popor. Cu alte cuvinte, în tot ceea ce facem, în tot ceea ce spunem, în tot ceea ce gândim trebuie să punem întotdeauna un strop de dragoste. Și în acest fel vom deveni moștenitorii marii iubiri, care este viața „din belșug” (Ioan 10, 10) în Domnul nostru Iisus Hristos.

Nu am suficientă încredere în părintele stareț. Ce pot face pentru a depăși această situație? Mi se pare că se face diferență între frați.

Este o întrebare foarte dificilă. Nu știu cât de dreaptă și cât de sinceră este atitudinea ucenicului. Desigur, înainte

de toate, starețul trebuie să fie la fel față de toți. Nu trebuie să aibă persoane favorite în obște. Trebuie să fie drept față de fiecare. Dacă acest ucenic are o problemă, cel mai bine este să se roage la Dumnezeu ca să-l lumineze cum să se poarte. Uneori e de folos să mergem la un alt duhovnic, dar nu unul care să ne îndreptățească în căile noastre greșite, ci unul care să ne îndrepte greșeala, chiar dacă este vorba despre o greșeală numai în parte. Căci dacă nu ne depărtăm de la calea cea dreaptă, primim mângâiere de la Domnul și atunci orice nevoință devine mai ușoară.

Trebuie să fim cu luare aminte, pentru că chiar și Dumnezeu îi ceartă pe cei pe care îi iubește (*cf.* Evr. 12, 6) și trebuie să avem discernământul să înțelegem că cei care ne spun adevărul sunt cei care ne arată greșelile pe care le-am săvârșit. Dacă spunem că suntem fără de greșeală, „ne amăgim pe noi înșine” (1 Ioan 1, 8), dar dacă ne recunoaștem greșelile, devenim adevărați înaintea lui Dumnezeu și nimic nu-L împiedică pe Duhul Adevărului să vină și să Se sălășluiască în noi. Ne amintim că Sfântul Ioan Botezătorul îi numea pe evrei „pui de năpârci” (Luc. 3, 7) și Evanghelia ne spune câteva versete mai încolo că prin aceste cuvinte îi mângâia pe cei care veneau la el, pentru că le spunea adevărul. Cuvintele lui nășteau zdrobire în inimile lor și astfel aflau mângâiere. Și Sfântul Apostol Pavel le spune Corintenilor: „cine este cel care mă bucură cel mai mult, dacă nu cel pe care l-am întristat” (2 Cor. 2, 2).

O să vă spun cum văd eu această relație cu duhovnicul în monahism. O văd precum relația dintre

femeia cananeeancă și Hristos (*cf.* Mat. 15, 21-28). Ea a primit să fie asemenea unui cățeluș care se hrănește cu fărâmiturile care cad de la masa stăpânului, un cățeluș plin de credincioșie și dragoste. Și a primit laudă și darul înfierii de la Domnul. În zilele noastre, de multe ori, oamenii intră în monahism plini de toată slava deșartă a profesiilor lor, fără să parcurgă întregul drum, fără să fie mai întâi ca niște cățeluși pentru ca apoi să devină fii și fiice ale lui Dumnezeu. Cred că aceasta este una din cauzele pentru care avem probleme în monahism în zilele noastre. Dumnezeu nu a creat stăpâni și slujitori; Dumnezeu a creat părinți și fii. Și fiii, la rândul lor, devin părinți.

Considerați că spovedania este necesară înaintea fiecărei împărtășanii? Cât de des recomandați Sfânta Împărtășanie? În afara posturilor mari, e condiționată de alte zile de post în afara celor rânduite?

Dacă duhovnicul este dornic să ne primească spovedania nu ne strică să ne mărturisim păcatele în fiecare zi, dar trebuie să știm cum să o facem. Cel care petrece tot timpul în rugăciune își vede viața precum o linie dreaptă și atunci când doarme și când e treaz. Și dacă o pietricică apare pe drumul lui, cu o singură mișcare imediat o înlătură și își continuă drumul drept. Cei care se roagă neîncetat se roagă cu un singur gând, vorbesc cu un singur gând și se spovedesc cu un singur gând. Și atunci spovedania zilnică le este de mare folos. I-am spus odată Părintelui Sofronie: „De ce nu practicăm

și noi spovedania zilnică?” Și mi-a răspuns: „Niciodată nu am avut destul timp pentru aceasta. Am fost atât de prins cu cele necesare supraviețuirii mănăstirii, încât nu am putut să le ofer oamenilor posibilitatea de a se spovedi zilnic”. Dar monahii și monahiile, dacă vor să se spovedească zilnic, trebuie să știe cum să o facă. Trebuie să se adune într-un singur gând și să spovedească un singur gând, într-un minut. Atunci spovedania zilnică este foarte folositoare pentru ucenic și posibilă din punct de vedere practic pentru duhovnic. În afară de primele două, trei spovedanii, când trebuie să dăm oamenilor tot timpul de care au nevoie, dacă spovedania continuă să ceară prea mult timp, ea devine, cum ar spune francezul, un *traitement psychique* (un tratament psihologic) și nu o spovedanie în Duh. Așa că trebuie să fim concisi. Problema nu este cât de deasă sau cât de rară trebuie să fie spovedania; ea trebuie să fie potrivit nevoilor fiecăruia.

A doua parte a acestei mari și generale întrebări se referă la împărtășania deasă sau rară. Nici împărtășania deasă, nici împărtășania rară nu ne face bine-primiți înaintea lui Dumnezeu. Sfântul Simeon Noul Teolog spune lucrul acesta cu alte cuvinte: „dacă plângem zilnic în pocăința noastră înaintea lui Dumnezeu, atunci suntem vrednici să ne împărtășim în fiecare zi. Dar dacă nu plângem înaintea lui Dumnezeu în fiecare zi, atunci chiar dacă ne împărtășim numai de Paști, o facem cu nevrednicie”. Criteriul sfântului este mult mai înalt decât logica noastră omenească. Desigur, dacă cineva trăiește în chipul pe care îl sugerează sfântul prin

cuvintele acestea, deasa împărtășanie nu face decât să adauge foc peste focul pocăinței lui. Atunci împărtășania deasă devine cu adevărat viața noastră. Dacă primim pâinea vieții care s-a pogorât din cer (cf. Ioan 6, 33) cu o inimă înfrântă și îndurerată, atunci vom fi cu adevărat mângâiați. Vom fi precum zice psalmistul, asemenea celor care petrecuseră în templu în prezența lui Dumnezeu și ieșeau cântând, beți de mângâierea cea dumnezeiască. Într-un fel asemănător, Sfântul Pavel ne spune că nici celibatul, nici căsătoria nu ne aduc înaintea lui Dumnezeu, ci ceea ce ne face vrednici înaintea lui Dumnezeu este plinirea poruncilor (cf. 1 Cor. 7, 19). Principiul acesta se aplică în toate.

A posti după cum e rânduit de Biserică nu înseamnă doar o schimbare în dieta noastră. Noi postim din ascultare față de Biserică și aceasta ne păstrează în legătură de unire cu întreaga Biserică, care face același lucru în tot locul stăpânirii lui Dumnezeu. Dacă nu postim, rupem părtășia noastră cu Trupul lui Hristos, Biserica. Vedem că este necesar pentru noi să postim posturile rânduite de Biserică. Iar a posti sau nu înainte de Sfânta Împărtășanie cred că este un lucru relativ, care poate fi convenit cu duhovnicul spre folos sufletesc.

De ce nu putem ierta? De ce avem tendința de a răspunde răului cu rău?

Nu putem ierta pentru că suntem stăpâniți de dorința de a supraviețui; ne iubim viața noastră mai presus de orice. În Epistola către Evrei, Sfântul Pavel ne spune

că cei care au trăit temându-se de puterea morții au crescut în păcate și au îngăduit morții să fie stăpână pe viața lor (*cf.* Evr. 2, 15). Dar atunci când ne încredem în cuvântul Domnului și mai ales când urmăm pildei lui Hristos, Care nu și-a cruțat viața pentru mântuirea tuturor, ne putem încumeta să-i iertăm pe cei care ne rănesc. Iertarea semenilor ne deschide calea către Dumnezeu. Când nu iertăm înseamnă că ne iubim pe noi înșine mai presus de orice și atunci rămânem închiși față de harul lui Dumnezeu. Atunci când nu iertăm devenim atât de egoiști încât suntem în stare de orice nelegiuire.

Când iertăm credem în cuvântul Domnului care ne vorbește ca și cum am fi egalii Lui: „Dacă tu ierți greșeala aproapelui tău, și Eu o să îți iert păcatele” (*cf.* Mat. 6, 14). Înțelegerea este inegală: ea îl cinstește pe om. Când primim această cinste și încercăm să îl iertăm pe cel care ne-a mâhnit, dobândim harul lui Dumnezeu și începem să înțelegem că un singur lucru este important în viața noastră: ca El să crească prin har în noi, iar noi să ne micșorăm pe noi înșine, să ne micșorăm egoismul. Precum spunea marele Prooroc și Botezător Ioan: „El trebuie să crească, iar eu să mă micșorez” (Ioan 3, 30). Și a spus acest cuvânt în ceasul în care slava lui ajunsese la apogeu în Israel; unii îl considerau a fi chiar Mesia (*cf.* Luc. 3, 15). Și deși era cel mai mare s-a făcut pe sine cel de pe urmă spunând că el nu e vrednic nici măcar să dezlege cureaua încălțăminteii Domnului (*cf.* Ioan 1, 27). Pentru că el s-a considerat pe sine a fi cel mai mic, Dumnezeu l-a înălțat și l-a făcut să fie cel mai mare (*cf.* Luc. 7, 28).

Sfântul Ioan Scărarul spune că dacă răspundem cu răutate celor care ne fac rău, atunci ne urâm sufletul. Dar dacă ne silim pe noi înșine să primim ocară și umilirea, am urcat deja pe prima treaptă a scării care duce la desăvârșirea dumnezeiască. Și dacă ne rugăm pentru cel care ne-a nedreptățit, am pășit pe a doua treaptă a scării. Și dacă simțim milă pentru cel care ne-a nedreptățit, căci prin aceasta el și-a vătămat sufletul, am urcat chiar mai sus. Și dacă ne bucurăm pentru că am fost învredniciți să suferim pentru porunca Domnului, precum apostolii atunci când au fost alungați din sinedriu (*cf.* Fapt. 5, 41), am ajuns la desăvârșirea acestei scări a urcușului dumnezeiesc.

Cum explicați sentimentul de respingere față de un lucru care se repetă, precum slujbele zilnice din Biserică?

Eu cred că slujbele ne oferă un cadru în care ne putem ruga. Dar ca să primim folos deplin din participarea la slujbe și din adunarea în biserică, înainte de a ne duce la întâlnirea cu celelalte mădulare ale Trupului lui Hristos, trebuie mai întâi să pregătim un loc tainic înlăuntrul nostru, unde căldura pocăinței noastre să adune toată aplecarea cea smerită a inimii, toată iubirea pentru cuvântul lui Dumnezeu, toate aspirațiile de iubire frățască, toate dispozițiile noastre duhovnicești. Dacă aducem toate aceste dispoziții, tot ce avem noi mai bun, ca pe un dar la întâlnirea cu frații, atunci înfățișarea noastră înaintea Domnului nu va fi în deșert și nu va rămâne fără roadă. Micul dar pe care l-am adus și noi la adunarea Bisericii ne va uni cu restul Trupului Bisericii

și ne va ajuta să intrăm în comuniunea darurilor tuturor mădularelor Bisericii, a celor prezenți acolo în chip văzut și a celor care sunt prezenți în chip nevăzut, dar cât se poate de real. Astfel, intrând în comuniunea darurilor sfinților, a fraților noștri, devenim bogați, cu toate că suntem săraci. Și atunci fiecare cuvânt rostit în timpul slujbei nu va fi spus din puterea noastră, ci din puterea harului la care noi ne-am făcut părtași.

Sfinții ne spun că atunci când slujeau Sfânta Liturghie, fiecare cuvânt al Liturghiei pe care îl rosteau era încărcat de energia harului și ieșea din gura lor asemenea unei limbi de foc. Trebuie să încercăm să ne creăm acest loc tainic înlăuntrul nostru, care ne va oferi libertatea duhovnicească de a ne înfățișa înaintea Domnului în biserică, într-un chip care ne va însufleți și ne va aduce folos duhovnicesc. Atunci cuvintele Domnului și ale rugăciunilor vor fi pentru noi mereu noi. Iertați-mă!

Este bine ca monahii să meargă la studii?

Cred că este de folos dacă este cu binecuvântarea egumenului sau a duhovnicului. Poate fi de mare folos mai ales în a doua perioadă a vieții noastre duhovnicești, cea de uscăciune duhovnicească. De obicei, prima perioadă din viața noastră duhovnicească este foarte bogată în experiențe și trăiri duhovnicești. Când venim la mănăstire, în chip firesc, nu dorim altceva decât să ne rugăm și chemarea numelui Domnului este dulce sufletului, pentru că, la început, Domnul revarsă îmbelșugat harul în inima noastră. Însă după o vreme,

când harul se împuținează și încep încercările, s-ar putea să ne fie greu să rămânem mult timp în rugăciune. S-ar putea să nu avem destulă lepădare de sine ca să biruim această perioadă de uscăciune. Dar dacă studiem teologia, desigur cu binecuvântarea starețului sau a duhovnicului, harul poate că se împuținează, dar studierea cuvântului lui Dumnezeu, a cuvintelor Sfinților Părinți, a teologiei ortodoxe, vor continua să ne însufle viața. Vor aduce mângâiere în viața noastră, în această a doua perioadă, până când Îl vom convinge pe Dumnezeu de credincioșia noastră față de El și harul se va întoarce pentru ca să rămână cu noi până la sfârșit. Cred că studiul teologiei este de mare folos dacă se face cu smerenie și ascultare.

Fiind în Grecia mă spovedesc foarte rar, o dată la câteva luni, dar în fiecare zi îi spun maicii starețe fiecare gând. În aceste situații mă pot împărtăși mai des?

Dacă maica stareță binecuvântează, da!

Ce cuvânt de mângâiere sau dojană aveți pentru cei care din motive considerate întemeiate renunță la viața monahală? Există pentru ei circumstanțe atenuante înaintea lui Hristos?

Nu devenim monahi sau monahii peste noapte. Devenim monahi și monahii după o încercare de ani de zile. Și dacă am venit la această stare din toată inima și am încheiat un legământ cu Dumnezeu, când rupem acest legământ trebuie să suportăm consecințele. Și cu cât am primit mai mult har atunci când am pornit pe drumul

acesta, cu atât mai lipsiți vom fi de „nădejdea cea vie” (1 Petr. 1, 3). Dacă citim Epistola Sfântului Pavel către Evrei, sunt acolo câteva pasaje înfricoșătoare: dacă cineva a primit harul reînnoirii, a cunoscut puterea lui Dumnezeu, a gustat puterea cuvântului Său, a văzut puterea tainei Fiului lui Dumnezeu și se întoarce înapoi, îi va fi cu neputință „să se înnoiască iarăși” (Evr. 6, 4-6). Domnul spune: „Oricui i s-a dat mult, mult i se va cere” (Luc. 12, 48).

Nu este un lucru neutru atunci când rupem legământul pe care l-am făcut cu Dumnezeu. Dacă, rămânând credincioși legământului pe care l-am făcut cu Domnul, noi primim moștenirea dumnezeiască, atunci când rupem acest legământ riscăm să pierdem moștenirea noastră. Este un lucru foarte trist, de aceea trebuie să avem grijă să punem la încercare adevărata intenție și râvna celor care doresc să urmeze viața monahală. Pentru că atunci când unul dintre ei dă înapoi, poate fi o pierdere totală. Pentru mănăstire aceasta poate să fie o pierdere de 5-10%, dar pentru persoana respectivă poate să fie o pierdere totală. Așa că trebuie să ne îndreptăm către viața monahală cu teamă, cu hotărâre liberă și nu cu o inimă vicleană. Iertați-mă!

Astăzi în aproape toate mănăstirile și se impune duhovnicul de acolo, iar eu simt că nu m-aș putea deschide întru totul lui. Ce să fac?

Cred că este drept să ne spovedim la duhovnicul din mănăstire. Când suntem primiți într-o mănăstire devenim părtași la tot ce are mănăstirea și dacă mănăstirea dă tot ce

are tuturor celor care sunt acolo, și noi, la rândul nostru, trebuie să ne dăm cu totul mănăstirii.

Desigur, în cazuri excepționale, când lucrurile nu funcționează normal, este bine să mergi la un alt duhovnic. Dar duhovnicul acesta va trebui să te întărească și să te susțină în legătura ta cu cei din locul în care viețuiești și să nu exploateze această ispită și să te rupă de trupul obștii. Numai dacă este vorba despre un caz foarte nefericit și grav. Atunci nu ne mai aflăm în fața unei ispite, a unei probleme, ci în fața unei tragedii.

De ce spunea Părintele Sofronie că lipsa ascultării cuiva arată la acesta o gravă maladie psihică?

Pentru că atunci când nu putem face ascultare, înseamnă că nu putem înțelege gândul unei alte persoane și nu putem primi voia unei alte persoane. Rămânem închiși în cerul nostru strâmt. Rămânem săraci și nu aflăm reînnoire. Dar atunci când suntem ascultători ne îmbogățim primind viața și voia fraților noștri, și în felul acesta ne biruim căderea.

Îmi cer iertare, am încercat cu săraca mea înțelegere și cu experiența mea limitată să răspund la aceste întrebări. Dar dacă nu înțeleg ceva cum trebuie, vă rog să mă iertați.

Cum să nu văd păcatele aproapelui și să nu îl judec?

Nu putem să nu vedem păcatele aproapelui, dar putem să ne ferim să îl judecăm. Trebuie să încercăm să îl vedem cu ochii lui Dumnezeu, Care moare pentru păcatul fiecăruia dintre noi, și de aceea să avem compătimire

pentru fiecare chip al Său. Așa cum Domnul a murit pentru cei păcătoși, așa și noi, când avem compătimire față de aproapele atunci când acesta păcătuiește, Îi bineplăcem lui Dumnezeu. Păcatul este „vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu” (Rom. 8, 7) și atunci când avem compătimire pentru cel păcătos, Dumnezeu ne consideră aceasta ca pe o virtute și ne dă în schimb harul Duhului Sfânt.

Ca stareț tânăr cum pot povățui obștea care e la aceeași măsură cu mine și în cele mai multe eu mă văd mult mai biruit de patimi?

Este foarte dificil. Nu este altă cale decât să plângi zilnic înaintea lui Dumnezeu, cerându-I ajutorul, cerându-I să-ți dăruiască un cuvânt de fiecare dată când vorbești cu frații tăi. Este foarte dificil, dar dacă ai această înțelegere și conștiința că nu te ridici la măsura misiunii pe care o ai, atunci se cuvine să alergi mereu la Dumnezeu și cu multe lacrimi și rugăciuni să Îi ceri ajutorul pentru fiecare dintre frații tăi. Și mai presus de toate să fii compătimitor și nepărtinitor față de toți.

Nu pot spune mai mult pentru că aceasta este o situație dificilă. Depinde și dacă am ajuns în această poziție din ambiție sau am primit-o din ascultare și împotriva voii noastre. Dacă prin ambiție am uzurpat această poziție este foarte greu să funcționăm corect, dar dacă am fost puși acolo din ascultare, în pofida voii noastre, așa cum am fost siliți să ocupăm această poziție putem și noi să-L silim pe Dumnezeu cu lacrimile pocăinței noastre să ne vină în ajutor.

Poate spori un monah care nu are încredere în starețul său?

Mi-e teamă că nu!

Cum putem păstra pacea sufletului într-un mediu care ni se pare plin de răutate? Ce putem face ca să-i iubim pe cei din jurul nostru, pe cei care sunt mai dificili?

Apostolul spune că Domnul Care este în noi este mai mare decât cel care stăpânește în lume (1 Ioan 4, 4). Dacă avem o legătură strânsă, puternică cu Dumnezeu, în lumina acelei legături vom găsi o cale fără de păcat pentru a supraviețui în orice condiții. Autoritatea poruncilor Domnului este absolută în orice împrejurare și datoria noastră este să stăm întotdeauna înaintea Domnului și, cu îndrăzneala dragostei, să-I spunem: „pentru cuvintele buzelor Tale eu am păzit căi aspre” (Ps. 16, 4) și atunci putem birui toate ispitele.

Este bine sau nu să ne smerim în fața unui om mândru, egoist, invidios? Mă gândesc că un astfel de om poate profita de smerenia noastră și astfel poate fi încurajat spre păcat.

Nu sunt de acord că îl vom încuraja să păcătuiască. Din nou, Domnul nostru Iisus Hristos ne este pildă. Nu există purtare mai nedreaptă decât purtarea oamenilor din vremea lui Hristos față de El. Cum a reacționat Hristos atunci când a fost înjurat și bătut și când toată ocară a căzut asupra Lui (cf. Ps. 68, 11; Rom. 15, 3)? Cum a biruit? „Întru smerenia Lui judecata Lui

s-a ridicat”, zice Isaia (Is. 53, 8). Este o problemă de credință. Dar duhul pe care îl învățăm în Liturghie este exprimat de cuvintele Proorocului Isaia cu care începem Proscomidia, că Domnul nostru a fost dus spre junghiere, precum un miel fără de glas înaintea celor care-l tund, fără să opună nicio rezistență, dar „întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat și neamul Lui cine-l va spune?” (Is. 53, 7-8).

Acesta este duhul pe care Sfânta Liturghie încearcă să ni-l împărtășească. Și dacă vrem să aflăm folosul Sfintei Liturghii trebuie să avem același cuget, să dobândim același duh, și atunci Liturghia va deveni locul în care se va petrece un schimb de vieți: noi vom dăruii mica și mărginita noastră viață lui Hristos și vom primi în schimb viața Lui nemăsurat de mare și veșnică. Și de pe buzele noastre va răsună cântarea de biruință pe care o cântăm la sfârșitul Liturghiei: „Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel ceresc, aflat-am credința cea adevărată”. La această biruință ne călăuzește duhul Mielului lui Dumnezeu, Care este dus spre junghiere fără a Se împotrivi celui rău, precum zice Domnul (*cf.* Mat. 5, 39).

Eu cred că toate scandalurile și tragediile din istoria Bisericii s-au întâmplat pentru că fiecare caută să se îndreptățească pe sine și nu urmează pilda Mielului lui Dumnezeu; pentru că nu suntem dispuși să luăm asupra noastră vina, ci o punem în cărca celui alt, și acesta este tocmai opusul vieții desăvârșite pe care Domnul a arătat-o pe pământ.

Ura de sine se regăsește și în faptul că dacă ai o boală ce duce la moarte nu te tratezi, sau aceasta înseamnă un pas spre sinucidere?

Ura de sine despre care vorbim noi nu înseamnă deloc aceasta. Este o ură de sine sfântă. Adică ajungem să-L iubim atât de mult pe Domnul încât credem că El merită tot ceea ce este sfânt, tot ceea ce este desăvârșit, tot ceea ce este drept, tot ceea ce este de cinste, toată virtutea, așa cum spune Sfântul Pavel în Epistola către Filipeni (Filip. 4, 8) și vedem că nu suntem în stare să-I oferim Domnului nimic din toate acestea. Și ne doare. Ne mâhnim și ne urâm sărăcia duhovnicească, care nu-I poate oferi Domnului o închinare vrednică de El. Ura de sine vine atunci când în inima noastră este un prea plin al dragostei de Dumnezeu. Atunci, asemenea celor trei sfinți tineri din cuptorul Babilonului, spunem lui Dumnezeu: fie că mă mântuiesc, fie că nu, Ție se cuvin toată slava și dragostea, căci Tu ești singurul adevărat, drept, bun și Care mântuiește.

Cum să scap de îndrăzneala și îndreptățirea de sine pe care le am față de maica stareță și față de obște?

Trebuie să știm ai cui suntem. Dacă suntem ai lui Hristos trebuie să urmăm pilda Lui. De exemplu, atunci când ne mâniem din cauza unor nedreptăți și ne întoarcem privirea către Fiul lui Dumnezeu Cel răstignit pentru noi, ne simțim rușinați și lăsăm la o parte mânia. Tot așa și când privim la atitudinea Mielului lui Dumnezeu Care ia asupra Sa păcatele lumii, cum este

duș fără de glas spre junghiere, atunci ne umplem de rușine și ne smerim, și această rușine poate să atragă harul în ajutorul nostru.

Cum vom putea face față vremurilor apocaliptice pentru a ne putea mântui?

Foarte bună întrebare! De la începutul timpului, de la începutul zidirii vedem că în lume există două curente ale vieții: curentul celor drepecți, care începe cu Abel și se continuă cu toți drepecții și proorocii Vechiului Testament, atingând apogeul în Maica Domnului, continuând cu apostolii și cu sfinții din toate timpurile până la sfârșitul veacurilor, și celălalt curent al duhului lui antihrist și al păcătoșilor, începând cu Cain, care și-a junghiat fratele, continuând de-a lungul veacurilor cu toți cei care au prigonit credința, cu Iuda și cu toți păcătoșii până la sfârșitul vremurilor.

Tensiunea dintre aceste două curente ale vieții crește pe măsură ce ne apropiem de sfârșitul veacurilor. Așa încât citim în cartea Apocalipsei: „Cine este nedrept, să nedreptățească înainte. Cine este spurcat, să se spurce încă. Cine este drept, să facă dreptate mai departe. Cine este sfânt, să se sfințească” (Apoc. 22, 11). Și pentru că ne confruntăm tot timpul cu această dinamică a păcatului care a devenit ceva obișnuit, mereu înaintea ochilor noștri, trebuie să-i ținem piept strigând neîncetat către Domnul: „Doamne Iisuse, Atotputernice Iisuse, milostiv fii mie păcătoșului, iară și iară.” Aceasta este atitudinea pe care ar trebui să o avem.

Ce să faci atunci când ești invidiat pentru ascultarea pe care o ai, pe care Dumnezeu ți-a dat-o prin stareț?

Dacă avem cu adevărat duhul ascultării, harul lui Dumnezeu ne va însufla tot timpul ca să ne purtăm cu smerenie și discreție. Aceasta va păstra în noi harul pe care l-am primit și va face ca atitudinea nedreaptă a celorlalți, dacă ea există, să fie mai vădită și mai de osândit de ei înșiși. Dacă facem cu adevărat ascultare, mai există o ispită căreia trebuie să fim atenți să nu-i cădem pradă – slava deșartă. Trebuie, de asemenea, să fim cu băgare de seamă nici să nu-i provocăm pe ceilalți prin faptul că nu suntem iubitori de slavă deșartă.

Cum să ne rugăm noi, călugării, pentru neamul cel adormit în momentul în care ne tragem din părinți cu păcate foarte mari și care au adormit în Domnul?

Eu niciodată nu m-am îngrijit de familia mea: de părinți, de frați, de surori. Adânc în sufletul meu am știut că problema este cu mine. Dacă aflu har înaintea Domnului, cu siguranță, El va avea grijă și de ei. Nu trebuie să mă îngrijesc deloc de ei, ci de mine, ca să aflu har înaintea Feței Lui. De aceea Domnul a zis: „Lăsați morții să-și îngroape morții lor. Iar voi veniți după Mine!” (cf. Mat. 8, 22). Este un cuvânt greu al Domnului, dar care rămâne pururi adevărat. Cunosco multe cazuri în care oamenii au avut încredere în cuvântul Domnului, au lăsat totul în urmă, totul a devenit mort pentru ei, singurul lucru viu fiind scopul căii lor monahale, și atunci mari minuni s-au întâmplat în viețile rudelor lor.

Părintele Sofronie spunea că „părinții care și-au dat copiii lui Dumnezeu pe calea monahismului vor cunoaște măreția acestui fapt pe patul de moarte”. Deci să încercăm să fim bineplăcuți Domnului fără să ne îngrijim de nimeni și de nimic, și Domnul va deveni slujitorul nostru punând legiuni de îngeri să aibă grijă de cei din familia și din neamul nostru. Precum spunea Părintele Sofronie: dacă noi împlinim voia lui Dumnezeu, atunci El va pune oști întregi de îngeri să slujească voii noastre.

Ce înseamnă să te ierți pe tine însuți?

Nu înțeleg întrebarea aceasta. Ce înseamnă asta? Să fim îngăduitori față de patimile noastre și să urmăm lor? Asta nu se poate!

Cum poți scăpa de complexul de inferioritate?

Complexul de inferioritate este o formă a mândriei. Nu trebuie să căutăm cinstire de la oameni. Căci, dacă dorim laudă de la oameni, nu vom fi în stare nici măcar să credem în Domnul. Dar dacă în tot ce facem, în toată viața noastră, căutăm să împlinim poruncile Lui, atunci, încetul cu încetul, prin pocăință vom face din poruncile Lui legea vieții noastre. Și atunci când raportarea noastră la Dumnezeu este dreaptă, nu ne mai pasă ce impresie facem celorlalți.

Cum putem depăși plafonarea în viața monahală și, în acest context, gândul că mila lui Dumnezeu mă va mântui chiar dacă trăiesc în delăsare?

Adevărata râvnă este rodul lucrării harului în noi. Așa încât, dacă suntem buni chivernisitori a ceea ce Domnul ne-a încredințat, vom încerca din ce în ce mai mult să înmulțim talanții pe care Dumnezeu ni i-a dat. Fiți buni chivernisitori și râvna niciodată nu se va stinge.

Cum se poate păstra rugăciunea și neîmprăștierea minții în timpul ascultării, când ea cere atenție și concentrare?

Dacă cineva, să zicem, v-a supărat în timpul dimineții și v-a rănit sufletul, veți trăi toată ziua atacat de gânduri de felul: „Ar trebui să-i spun asta și ailaltă, ar trebui să-l pun la locul lui... I-arăt eu lui!” Toată ziua sufletul vă fierbe cu astfel de gânduri de răzbunare pentru că ați fost rănit. Însă dacă la începutul zilei ne-am deșertat cu totul inima înaintea Domnului cu lacrimi și cu durerea pocăinței, vom primi în inimă o rană dătătoare de viață, rană pe care Sfântul Pavel o numește tăierea împrejur a inimii (cf. Rom. 2, 29) sau semnele patimii lui Hristos, încât vom trăi întreaga zi fără să uităm nicio clipă că noi aparținem Stăpânului nostru iubit. Această rană dătătoare de viață din inimă nu ne va lăsa să uităm nicio clipă că noi aparținem cerului și nu acestei lumi trecătoare.

Când suferința ne duce la deznădejde și din această deznădejde se naște lipsa de încredere, până și neîncrederea în Dumnezeu că ne mai poate ajuta sau scoate din aceasta, cum o putem depăși?

Suferința în vremurile noastre este limbajul comun al

omenirii. Suferința este întotdeauna foarte benefică dacă o primim cum trebuie. Dacă facem din durerea suferinței energie pentru convorbirea noastră cu Dumnezeu, atunci suferința devine foarte prețioasă, fie că este o suferință de bunăvoie sau fără de voie. Suferința fără de voie, de pildă, este a răbda boli, nedreptăți și umilințe din partea oamenilor. Suferința de bunăvoie este înțelepciunea nevoitorilor, a monahilor, și uneori răbdând suferința de bunăvoie scăpăm de cea fără de voie. Suferința de bunăvoie este suferința adevăratei nevoie. Și, desigur, atunci când suferim pe nedrept, durerea acestei suferințe este de mare preț înaintea lui Dumnezeu și poate să susțină dialogul nostru cu Domnul, de la Care vom primi vindecare, vom primi totul și nu vom duce lipsă de nimic.

CUVÂNT CĂTRE
OBȘTEA MĂNĂSTIRII PUTNA

– 1 octombrie 2011 –

Arhim. Melchisedec Velnic: *Avem bucuria de a-l avea în mijlocul nostru pe Părintele Zaharia Zaharou. Eu consider prezența Sfinției Sale aici ca pe o binecuvântare de la Dumnezeu. Noi, la Putna, am trecut prin câțiva ani mai grei, cu multe probleme, cu multe încercări. Și aceste probleme ne slăbesc sufletește. Chiar în urmă cu o lună spuneam la trapeză că pentru a ne putea întări ne-am dori să vină un părinte care să ne spună câteva cuvinte. Și iată că Preabunul Dumnezeu ne-a dat – și nu ne-a dat într-o zi oarecare, ci în ziua Acoperământului Maicii Domnului – bucuria de a-l avea cu noi pe Părintele Zaharia, bucurie pentru care ne plecăm înaintea Lui și-I mulțumim. Îi mulțumim și părintelui pentru că a dat curs invitației Înaltpreasfințitului Mitropolit Teofan și îl rugăm să ne adreseze un cuvânt de folos. Iertați.*

Mai înainte de toate, aș vrea să-I mulțumesc lui Dumnezeu, Care în minunata Lui pronie m-a adus în acest

loc sfânt, și apoi să-i mulțumesc Părintelui Melchisedec pentru caldele lui cuvinte și plina de dragoste primire pe care mi-a făcut-o. Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru fiecare dintre voi, pentru ca în felul acesta să mă împărtășesc de darurile pe care Dumnezeu le-a pus în frățiile voastre. Atunci când aducem mulțumită lui Dumnezeu pentru darurile pe care le revarsă asupra fraților noștri, devenim și noi părtași la aceste daruri. Aceasta este ceea ce facem de fapt în fiecare Liturghie. Îi mulțumim lui Dumnezeu pentru toate binefacerile către noi, știute sau neștiute. Îi mulțumim pentru darurile pe care le-a revărsat asupra sfinților Săi, mai cu seamă asupra Preasfintei Sale Maici, și, mulțumindu-I lui Dumnezeu, intrăm în comuniunea harului și darurilor tuturor sfinților dintotdeauna.

Monahismul este un dar al Duhului Sfânt, un dar atotcuprinzător. Părintele nostru întemeietor, Părintele Sofronie, spunea că monahismul este un exercițiu spre atingerea universalității Domnului nostru Iisus Hristos. Atunci când ne înfățișăm înaintea Domnului în rugăciune, mai cu seamă în Liturghie, și El vede în inima fiecăruia dintre noi prezentă toată obștea, niciunul dintre frați nelipsind de acolo, atunci Dumnezeu află bucurie din aceasta și ne lărgește inima. Și această lărgire poate ajunge până la a cuprinde cerul și pământul.

Unitatea dintr-o mănăstire stă în persoana starețului, dar și în inima fiecărui membru al obștii. Așa încât, atunci când vom aduce mulțumită pentru fiecare dintre frații noștri și pentru darurile pe care Dumnezeu le-a revărsat asupra lui, și vom trăi întotdeauna ca și cum am

fi în prezența părintelui stareț, vom avea unitate și vom fi ocrotiți de harul lui Dumnezeu.

Pentru noi lucrul cel mai de seamă este păzirea celor două porunci de căpătâi ale Domnului nostru Iisus Hristos. Și suntem datori înaintea lui Dumnezeu să le împlinim în așa fel încât ele să devină singurul temei al existenței noastre. Însă ele depășesc puterea noastră de a le împlini și de aceea avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu. Cele două mari porunci dumnezeiești exprimă voia Lui cea mare și sfântă. Și atunci când rămânem în voia lui Dumnezeu, încetul cu încetul, ajungem să le împlinim la o măsură apropiată de ceea ce așteaptă Dumnezeu de la noi. Și pentru noi, cea mai însemnată lucrare în viața noastră de nevoie către desăvârșita împlinire a poruncilor lui Dumnezeu este lucrarea ascultării. Prin ascultarea față de stareț, și de fapt de întreaga obște, încetul cu încetul ne deprindem cu marea și sfânta voie a lui Dumnezeu.

Am auzit de multe ori de la bătrâni cu viață sfântă că ascultarea este o jertfă adusă lui Dumnezeu. Este jertfirea desăvârșită a ceea ce avem noi mai scump, adică voia noastră și judecata noastră. Și aceasta bine-placesi lui Dumnezeu, Care ne face părtași harului Său. Însă părintele nostru întemeietor ne-a învățat altceva. El considera că ascultarea nu este nicidecum o jertfă, ci mai degrabă un privilegiu și o cinste pe care ni le face Dumnezeu. Prin lucrarea ascultării, El ne dă posibilitatea să ne lepădăm de toate grijile lumești și alipirile pătimase.

Ascultând de primul cuvânt care ne vine din gura starețului, rămânem mereu în voia lui Dumnezeu și ne

slobozim pe noi înșine, mintea noastră și viața noastră, de toată grija cea lumească. În acest chip monahul dobândește curăția minții și rugăciunea curată. Potrivit spuselor Părintelui Sofronie, curăția minții este un dar pe care Dumnezeu îl dă numai monahilor. Oamenii din lume, mirenii, pot să devină sfinți și făcători de minuni, dar ei nu pot ajunge la curăția minții precum monahii care trăiesc în ascultare. Prin ascultare, monahii dobândesc curăția minții și, deci, rugăciunea curată. Și rugăciunea curată, așa cum o definea Părintele Sofronie, este acea stare în care monahul nu își dă seama atunci când se roagă de este în trup sau în afară de trup. În această stare el este desprins de tot lucrul zidit, până și de dorința de a supraviețui în trup, unindu-se deplin cu Duhul lui Dumnezeu.

Părintele Sofronie spunea că prin rugăciunea curată în sufletul monahului se întâmplă cea mai mare minune din întreaga zidire: unirea inimii sale cu Duhul lui Dumnezeu. În această stare i se împărtășește starea dumnezeiască a Domnului nostru Iisus Hristos. Atunci el trăiește deplin în marea și desăvârșita voie a lui Dumnezeu. Și, firește, în voia lui Dumnezeu este viață.

Așadar, ascultarea nu este deloc o jertfă, ci o cinste pe care Dumnezeu o face monahilor. De aceea vedem că monahii care sunt conștiincioși în lucrarea ascultării sunt bogați în rugăciune; și sunt nu numai bogați în rugăciune, ci și în toate bunătățile dumnezeiești.

Când monahul se împărtășește de starea dumnezeiască, duhul lui urcă în munții veșniciei de unde îmbrățișează

cerul și pământul. Și, precum spunea părintele nostru, în rugăciunea lui mijlocitoare aduce înaintea lui Dumnezeu toată făptura. Vedeti, noi în lucrarea ascultării începem cu lucruri foarte simple și sfârșim prin a deveni cu adevărat fii ai lui Dumnezeu. Îngăduiți-mi să mă opresc aici pentru că nu vreau să depășesc măsura. Iertați-mă, părinte!

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Curăția minții și rugăciunea curată sunt posibile într-o mănăstire ca Putna, cu foarte multe ascultări în cadrul sau în afara mănăstirii, cu mulți vizitatori, cu multă răspândire?

Cred că în zilele noastre această situație este de neocolit; în toate mănăstirile este la fel. Cred însă că este cu putință să păstrăm o viață sfântă în ciuda acestor distrageri care ne vin din afară. Dacă suntem conștiincioși în lucrarea ascultării și în păstrarea unei atitudini ascultătoare a inimii față de părintele nostru duhovnicesc, vom fi păziți ca să nu vedem deșertăciunea acestei lumi.

Vă aflați într-o mănăstire destul de mare și aceasta vă dă posibilitatea să fiți mai bogați în har. Cu cât sunt mai mulți frați, cu atât mai mare este părtașia de har. Am să vă spun un secret pe care sunt sigur că îl cunoașteți. Trupul lui Hristos în acest loc sunteți sfințiile voastre aici de față. Și fiecare este dăruit de Domnul în chip personal, precum spune Sfântul Pavel (*cf.* 1 Cor. 7, 7). Acest dar al fiecăruia dintre noi ne unește cu Trupul lui Hristos și ne face părtași la darurile tuturor mădularelor Trupului lui

Hristos, celor văzute, din locul acesta, și celor nevăzute, sfinții, care sunt acolo unde este Împăratul Cerurilor.

Însă ce este acest dar pe care fiecare îl poartă înlăuntrul său? Este de fapt un loc duhovnicesc, tainic, care se află ascuns înlăuntrul nostru. Prin pocăința și nevoința noastră personală pregătim înlăuntrul nostru, în inima noastră, acest loc tainic de unde duhul nostru, în chip liber, se înfățișează înaintea lui Dumnezeu. Noi umplem acest loc cu stări duhovnicești. Acolo cuvântul lui Dumnezeu este viu, acolo este tot gândul smerit, toată îndrăzneala credinței cu nădejde mai presus de toată nădejdea (*cf.* Rom. 4, 18), toată dragostea noastră de Dumnezeu și de frați, toată nădejdea noastră de mântuire, acolo se adună întreaga noastră viață. Cu aceste stări duhovnicești venim la adunarea fraților. Acesta este darul pe care îl aducem lui Dumnezeu în Liturghie. Acesta este darul care ne unește cu Trupul lui Hristos din acest loc și prin el devenim părtași la darurile celorlalți frați. Trăim, așa cum spune Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Evrei, într-un elan al dragostei și al buneifăptuiri (*cf.* Evr. 10, 24).

Atunci când în Liturghie aducem înaintea Domnului Sfintele Daruri, o bucățică de pâine și puțin vin în potir, niște daruri aparent neînsemnate, ele devin foarte prețioase pentru că în ele noi toți ne punem toate darurile noastre, toate stările dumnezeiești ale inimii, toată viața noastră. Și spunem lui Dumnezeu prin gura preotului slujitor, dar și prin glasul inimii noastre: „Ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate”. Și

Dumnezeu face la fel. Ca răspuns la ofrandele noastre, El le umple cu viața Sa, cu harul Sfântului Duh, și ne spune, din nou prin gura celui care ne reprezintă, preotul slujitor: „Sfintele, sfinților!” (Sfintele Daruri se dau sfinților). Cu alte cuvinte, în Liturghie avem prilejul să facem un schimb de vieți: între mica și mărginita noastră viață și viața nemărginită și veșnică a lui Dumnezeu. În acest schimb de vieți constă binecuvântarea de care ne bucurăm noi cei ce viețuim în mănăstire. De aceea la sfârșitul Liturghiei cântăm o cântare de biruință: „Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel Ceresc, aflat-am credința cea adevărată”.

Cel mai însemnat lucru în mănăstire este pocăința prin care ne pregătim acel loc tainic de unde ne putem înfățișa înaintea lui Dumnezeu și care ne îngăduie ca în timpul Liturghiei să facem acest schimb de vieți. Din această perspectivă orice lucrare facem, din ascultare, pentru a păstra acest loc în care se slujește Liturghia, are un rost, este binecuvântată și sfințită. În vremurile noastre nu mai există pustie, dar dacă izbutim să slujim Liturghia așa cum se cuvine și să facem acest schimb de vieți, vom dobândi aceleași roade ca sihaștrii din pustia de odinioară, dacă nu chiar mai multe.

Cum am putea începe pocăința dacă în lume nu am știut nici măcar că ea este necesară?

Cred că atunci când vrem cu adevărat să ne pocăim până și un trecut greu devine o binecuvântare, pentru că ne va ajuta să păstrăm un duh smerit și o inimă înfrântă,

adică tocmai ceea ce Dumnezeu dorește să vadă în noi. Nu cred că aceasta este o problemă. Uneori cei care au cunoscut deșertăciunea acestei lumi și mângâierile mincinoase ale patimilor ajung să-L dorească pe Dumnezeu cu și mai multă ardoare și atunci mângâierea lui Dumnezeu se revarsă din belșug. Această mângâiere este cea care biruie patimile acestei lumi. Cred că aceasta avea în gând Sfântul Apostol Pavel când zicea că acolo „unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul” (Rom. 5, 20), atâta vreme cât există pocăință.

Este foarte ușor să-L cunoaștem pe Dumnezeu, căci Dumnezeul nostru este „Părintele îndurărilor și Dumnezeul a toată mângâierea” (2 Cor. 1, 3). El are o singură slăbiciune: Se pleacă înaintea unei inimi înfrântă și smerite. Și noi suntem mântuiți prin această slăbiciune a lui Dumnezeu, care este mai puternică decât tăria omului, după cum spune Sfântul Apostol Pavel (*cf.* 1 Cor. 1, 25). Așa că important este să avem o inimă înfrântă, o inimă tăiată împrejur, care poartă înlăuntrul ei urmele rănilor lui Hristos. Cu siguranță o astfel de inimă va fi întotdeauna adumbrită de harul lui Dumnezeu. Sfinții noștri Părinți spuneau că duhul pocăinței este asemenea unui cerc de foc care îl înconjoară pe monah și nu îl lasă să cadă, pentru că un astfel de duh de pocăință va păstra tot timpul inima rănită de dragostea lui Dumnezeu. În chip firesc, atunci când monahul va purta această rană în inimă, nu va putea să-L uite pe Dumnezeu nicio clipă, nici nu va da întâietate lucrurilor trecătoare, ci celor veșnice.

Uneori contactul cu oamenii, în mănăstire sau în afara ei, ne pune în încurcătură. Nu știm dacă este bine să le dăm un sfat sau nu, atunci când îl cer. Cum să procedăm?

Uneori suntem în nedumerire pentru că gândim omenește. Nouă nu ni se cere nici să facem minuni, nici să-i ajutăm pe oameni. Nouă ni se cere să facem din poruncile lui Dumnezeu singurul temei al existenței noastre.

Vă voi spune o întâmplare de la părinții pustiei. Odată în Alexandria era un tată sărac care avea o fiică îndrăcită. Oamenii din oraș i-au spus: „Singurii care te pot ajuta sunt monahii care vin din deșert, dar problema este că ei nu vor să săvârșească minuni pentru că nu vor să-și piardă liniștirea din pustie. Aceasta ar atrage oamenii la ei și ei tocmai de aceasta se feresc.” Acest tată necăjit, luminat poate de pronia lui Dumnezeu, a folosit următorul vicleșug. A chemat pe unul dintre acești monahi la el acasă, prefăcându-se că vrea să-i cumpere rucodelia. Când monahul a intrat în casă, fiica îndrăcită s-a apropiat de el și i-a dat o palmă. Și acesta, fără să riposteze, a întors și celălalt obraz. Fără nicio rugăciune, numai datorită acestei mișcări pe care diavolul nu a putut să o sufere, tânăra a căzut la pământ spumegând și diavolul a ieșit din ea. Aceasta ne arată că nu a fost nevoie ca monahul să facă vreo rugăciune, ci numai faptul că poruncile lui Dumnezeu erau temelia întregii lui vieți a fost de ajuns ca să îl alunge pe diavol. Poate de aceea este scris în Vechiul Testament: „o să primesc zece gânduri de la Dumnezeu, dar numai unul îl voi rosti cu gura”.

Iertați-mă, fiecare după măsura darului care i-a fost dat. În mod normal, cei care vorbesc mult, așa cum fac eu, sunt predispuși să atragă asupra lor necazuri. Așa că rugați-vă pentru mine!

Care este esența ascultării?

Esența ascultării este să nu ne încredem în judecata noastră căzută și în noi înșine, ci în Dumnezeu, Care poate învia până și morții. Acesta este Dumnezeuul părinților noștri și noi suntem fiii lor și, la rândul nostru, devenim și noi părinți.

Vedeți posibilă mântuirea fără suferință?

Dacă citiți cartea Avvei Dorotei – una dintre cele mai însemnate cărți pentru monahi – veți vedea că el își pune aceeași întrebare. Cartea Avvei Dorotei și cea a Sfântului Ioan Scărarul sunt cele două cărți de căpătâi pe care Părintele Sofronie ne-a recomandat să le citim până la sfârșitul vieții.

Odată Avva Dorotei a început să se îngrijoreze pentru că nu vedea nicio suferință în viața lui, căci știa din Sfintele Scripturi că numai prin multe suferințe vom intra în Împărăția Cerurilor (*cf.* Fapt. 14, 22). Așa că i-a adresat această întrebare Sfântului Varsanufie cel Mare. Iar Sfântul Varsanufie cel Mare i-a trimis un răspuns scris, spunându-i că cei care fac ascultare sinceră scapă de suferință.

De asemenea, am citit la Sfinții Părinți că trei lucruri sunt cele mai bine primite de Dumnezeu. Primul este ascultarea monahală. Al doilea, ca toată lucrarea

noastră să o săvârșim cu conștiință curată înaintea lui Dumnezeu. Pentru aceasta ascultarea ne este de mare ajutor. Și al treilea, să dăm mulțumită lui Dumnezeu în boli, necazuri și umilințe. În acest al treilea caz înțelegem că suferința are o mare însemnătate. Noi preschimbăm energia durerii pe care o trăim în energie pentru dialogul nostru cu Dumnezeu, și astfel prefacem starea noastră sufletească într-o stare duhovnicească.

Așa trebuie înțelese și cuvintele Sfântului Apostol Iacov: De este cineva bucuros, să cânte psalmi, și de este cineva în suferință, să se roage (*cf.* Iac. 5, 13).

Câteodată cuvintele starețului se contrazic cu cele ale duhovnicului. Cum să facem ascultare desăvârșită fără să fim fățarnici?

Cred că dacă suntem cu adevărat ascultători, vom avea discernământul necesar pentru a face ascultare de amândoi. Pentru că atitudinea și dispoziția noastră launtrică nu trebuie să fie aceea de a judeca cine are dreptate, ci de a primi cuvântul care ne este dat. Și dacă avem această atitudine vom face atât din stareț cât și din duhovnic un prooroc.

Cred că într-o mănăstire starețul este părintele în Domnul al tuturor. Și cei care îl ajută în calitatea lor de duhovnici ar trebui să fie împreună-lucrători cu el. Așa se întâmplă la noi în mănăstire. Sfântul Paisie Velicikovski, precum știți mult mai bine decât mine, își împărțise frația în grupe de câte 40 de monahi, desemnând pentru fiecare câte un duhovnic. Dar el era cel prin care se înfăptuia unitatea obștii. Vedem aceeași desăvârșire a

vieții monahale în chinovia Sfântului Pahomie din pustia Egiptului secolului al IV-lea.

Cred că soluția la această problemă stă în dispoziția noastră lăuntrică, în deschiderea noastră de a primi primul cuvânt care ni se dă, și atunci nu vom fi prilej de ispită nici pentru starețul și nici pentru duhovnicul nostru. Părintele Sofronie ne spunea: „Faceți din duhovnicul vostru un prooroc!” Adică, ne îndemna să fim gata să primim primul cuvânt al duhovnicului, pentru că numai așa se coboară cu ușurință în inima duhovnicului cuvânt de la Domnul pentru noi.

Cum să nu cârtim în ascultare când poruncile primite nu ni se par a fi duhovnicești?

S-ar putea ca poruncile să nu fie foarte duhovnicești, dar nouă ni se cere aceeași atitudine în orice împrejurare. Noi nu trebuie să ne schimbăm dispoziția inimii de a primi primul cuvânt și îndată să zicem „Amin!” Sfântul Varsanufie cel Mare zice că dacă am făcut ascultare de nouă ori, dar a zecea oară nu am făcut ascultare, atunci nu suntem fiii ascultării. Pentru că dacă am ascultat de nouă ori și a zecea oară nu am ascultat, înseamnă că de nouă ori am ascultat pentru că aceasta a fost pe placul nostru, iar a zecea oară nu am ascultat pentru că nu a fost pe placul nostru și în felul acesta nu am făcut decât să ne împlinim voia de fiecare dată.

Cum să facem să nu cârtim în astfel de momente?

Aducând mulțumită lui Dumnezeu în toate,

precum spune Sfântul Apostol (*cf.* 1 Tes. 5, 18), pentru că noi trebuie să fim oameni care aduc mulțumită lui Dumnezeu. Iarăși ne întoarcem la ceea ce ne învață Liturghia. În mijlocul Liturghiei zicem: „Pe Tine Te binecuvântăm, pe Tine Te laudăm, Ție Îți mulțumim și ne rugăm Ție”. De trei ori Îi mulțumim Domnului și o singură dată Îi cerem ceva, pentru că Dumnezeu a făcut totul pentru noi în afară de învierea trupului, care se va săvârși mai târziu. Așa că trebuie să ne deprindem să mulțumim lui Dumnezeu în toate împrejurările și pentru toate, chiar și în necazuri.

Iertați-mă, vă voi spune încă un mic secret pe care bănuiesc că-l știți deja. Dacă ne facem un obicei din a aduce neîncetat mulțumită lui Dumnezeu, El va deschide ochii sufletului nostru încât să vedem din ce în ce mai limpede binefacerile Lui față de noi și față de semenii noștri. Pentru că duhul recunoștinței este un duh smerit. Sfântul Apostol Pavel spune că noi nu am primit duhul lumii acesteia, duhul mândriei, al patimilor acestei lumi, ci am primit Duhul lui Dumnezeu prin care cunoaștem cele dăruite nouă de El (*cf.* 1 Cor. 2, 12). Așa încât, cu cât aducem mai multă mulțumită, cu atât se statornicește în noi un duh smerit. Nu avem nimic pe care să nu-l fi primit (*cf.* 1 Cor. 4, 7) și întreaga noastră ființă este un împrumut de la Dumnezeu. Așa încât cu cât dăm mai multă mulțumită, cu atât vom primi mai îmbelșugat un duh smerit și vom atrage asupra noastră harul lui Dumnezeu care ne ajută să-I mulțumim și mai mult, să-I mulțumim chiar și pentru fiecare răsuflare pe care

ne-o îngăduie. Și în această dinamică a mulțumirii vine momentul în care ne încercăm o mare mâhnire pentru că nu suntem în stare să-I aducem lui Dumnezeu mulțumita pe care I-o datorăm și pe care o merită. Acesta este începutul pocăinței care se naște din recunoștință și acest fel de pocăință nu are sfârșit pe pământ.

Cum să ne raportăm la noile acte de identitate? În ce măsură acceptarea lor înseamnă lepădarea de Hristos?

Trebuie să vă spun sincer că eu personal nu am fost preocupat de această problemă, pentru că am deplină încredere în ierarhia pan-ortodoxă a Bisericii noastre. Știu că unii dintre acești ierarhi sunt oameni sfinți, cu darul rugăciunii și cu harul Duhului Sfânt. Așa că eu sunt liniștit, căci am deplină încredere că Dumnezeu nu ne va lăsa, ci ne va povățui prin ei la vremea cuvenită. Se pricinuieste multă tulburare și mult rău atunci când fiecare își ridică propriul steag și începe să vorbească despre aceste lucruri, tulburând pacea Bisericii. Trebuie să avem încredere că Dumnezeu nu ne va lăsa. Și sunt convins că nimeni nu poate pune pe noi pecetea lui antihrist fără ca noi să ne dăm seama de aceasta. Este adevărat că multe lucruri par să indice că ne apropiem de un punct, ca să zic așa, foarte primejdios. Dar cred că Biserica, în sfânta ei răbdare, nu va rătăci calea. Iertați-mă, nu am fost niciodată preocupat de această problemă.

Care sunt principalele probleme care ar trebui remediate în monahismul de astăzi?

Nu pot pretinde să fiu judecător a ceea ce se întâmplă în Biserică și în monahism. Părintele Sofronie ne-a vorbit despre existența unei legi în viața duhovnicească: „deplinătatea deșertării de sine premerge deplinătății desăvârșirii”. Și în ultima vreme, fie în țările comuniste, fie în celelalte țări, din pricina unor împrejurări tragice, monahismul a ajuns în punctul cel mai de jos. Dar sunt semne că acum a început să se ridice, că își revine din acea nimicire prin care a trecut. Cred că Sfânta Tradiție a Bisericii Ortodoxe în toate țările, fie că este vorba despre România, Grecia, Rusia sau Bulgaria, este asemenea unui uriaș care doarme, dar care este pe punctul de a se trezi și a da ajutor lumii întregi. Să păstrăm puținul pe care îl avem și poate că Dumnezeu va trimite niște părinți mari care îl vor zdrobi pe Satana.

Cum este bine să ne împărtășim, mai des sau mai rar?

Întrebarea aceasta despre împărtășirea mai deasă sau mai rară îi preocupă pe mulți în România. Eu cred că nici împărtășania deasă, nici cea rară nu ne face bine-plăcuți lui Dumnezeu. Nicio regulă nu ne poate duce la desăvârșire. Îmi aduc aminte de cuvintele Sfântului Simeon Noul Teolog, care spune că dacă un monah plânge zilnic în pocăința sa înaintea lui Dumnezeu, atunci poate să se împărtășească cu vrednicie în fiecare zi, și dacă nu plânge cu pocăință în fiecare zi, atunci chiar dacă se împărtășește odată pe an, de Paști, tot o face cu nevrednicie. Cred că aceasta este de ajuns pentru ca noi să înțelegem. Dacă privim lucrurile din această perspectivă, firește, deasa

împărtășanie ne va sfinți, pentru că este viața noastră, este Pâinea Vieții care se pogoară din cer și dă viață lumii (cf. Ioan 6, 33). Din această perspectivă, bine facem dacă ne împărtășim des. Însă dacă ne împărtășim mai rar, pentru că suntem conștienți de nevrednicia noastră și ne smerim, și aceasta este bine-primit înaintea lui Dumnezeu. Dar dacă ne împărtășim des și nu vedem nicio sporire în viața noastră duhovnicească, atunci trebuie să ne oprim și să punem un semn de întrebare: „Unde greșim?” și poate că Dumnezeu ne va lumina.

Ce să facem când simțim că ne-am pierdut râvna?

Un lucru care ne va ajuta foarte mult este dragostea frățească. Să avem dragoste frățească între noi: în tot ceea ce facem, în tot ceea ce spunem și în tot ceea ce gândim să adăugăm un strop de dragoste. Căci dacă adăugăm un pic de dragoste în tot ceea ce facem, în tot ceea ce spunem, în tot ceea ce gândim despre fratele, atunci cu siguranță vom moșteni dragostea dumnezeiască cea mare, care este sfârșitul a toată legea (cf. 1 Tim. 1, 5). Căci „sfârșitul legii este Hristos spre îndreptățirea a tot celui care crede”, zice Scriptura (Rom. 10, 4).

CUVÂNT CĂTRE
OBȘTEA MĂNĂSTIRII SIHĂSTRIA PUTNEI

– 1 octombrie 2011 –

Arhim. Nectarie Clinci: Cu multă bucurie îl avem în mijlocul nostru pe Părintele Zaharia. Mulțumim Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Teofan că a rânduit ca Părintele Zaharia să vină în Mitropolia noastră și, desigur, Părintelui Exarh Nichifor care a rânduit ca să ajungă și la noi. Suntem o obște tânără și în construcție – în primul rând duhovnicească, dar și din punct de vedere administrativ. Știm că ați avut câteva zile pline, așa că nu vă vom reține prin cuvintele noastre, ci vă rugăm pe Sfinția Voastră să ne spuneți un cuvânt de folos, după cum vă va lumina Bunul Dumnezeu pentru mântuirea noastră.

Sunteți o obște tânără și întemeietorii acestui sfânt așezământ. Există o binecuvântare aparte pe care o primesc ctitorii unei mănăstiri: toate generațiile următoare se vor ruga pentru sfințiile voastre. Îmi aduc aminte că atunci când am construit mănăstirea noastră, timp de patru ani nu am putut merge la biserică decât sâmbăta și duminica,

și aveam atâta muncă de făcut încât ne durea tot trupul, din cap până în picioare. În vremurile acelea nu îmi rămânea decât o oră pentru rugăciune, dar de fiecare dată în acea oră simțeam că Dumnezeu mă așteaptă ca să îmi răsplătească pentru munca pe care o făceam. De la începutul până la sfârșitul rugăciunii mele simțeam mila lui Dumnezeu asupra mea.

Tot ceea ce facem în mănăstire este binecuvântat. Mănăstirea este un loc unde noi nu putem suferi nicio nedreptate pentru că Dumnezeu este Cel care răsplătește. Așa că mulțumiți lui Dumnezeu că aparțineți cetii de ctitori de mănăstiri și biserici.

Niciodată nu putem spune că am vorbit îndeajuns despre lucrurile cele mai însemnate din viața noastră și, desigur, lucrul cel mai însemnat în viața noastră este să cunoaștem voia lui Dumnezeu și să o împlinim, pentru că în voia Lui este viață. Și ajungem să cunoaștem voia Lui prin nevoința ascultării. Dacă avem o inimă înclinată spre ascultare și dacă primim primul cuvânt al părintelui nostru duhovnic, până și zidurile mănăstirii vor grăi care este voia lui Dumnezeu pentru noi. Părintele Sofronie ne spunea un cuvânt pe care oamenii fără experiență monahală l-ar putea înțelege greșit: „Faceți din duhovnic un prooroc!” Noi suntem cei care îl facem prooroc dacă ne apropiem de el cu o inimă smerită și înclinată spre ascultare. Atunci cu siguranță Dumnezeu va grăi prin gura duhovnicului care este voia Lui și ne va umple inima de har. A cunoaște voia lui Dumnezeu este un lucru de mare preț, pentru că în mănăstire toate se rânduiesc în

jurul voii lui Dumnezeu și al Numelui Său, atât Liturghia cât și rugăciunea.

Ascultarea față de cuvântul starețului nu este o jertfă, este un privilegiu. Mulți bătrâni consideră ascultarea ca pe o jertfă adusă lui Dumnezeu pentru care Acesta ne răsplătește cu harul Său. Însă Părintele Sofronie vedea lucrurile în chip diferit. Ascultarea nu este deloc o jertfă pe care o aducem lui Dumnezeu, ci un privilegiu și o cinstire pe care le primim de la Dumnezeu. Prin ascultarea față de primul cuvânt pe care îl primim de la stareț reușim să ne lepădăm de toată grija lumii acesteia și să dobândim astfel curăția minții și rugăciunea curată, care sunt daruri pe care Dumnezeu le dă numai monahilor care viețuiesc în ascultare. În lume poți să devii mare sfânt și chiar făcător de minuni, dar mintea curată și rugăciunea curată se dobândesc numai de către monahii care se nevoiesc în ascultare. Părintele Sofronie definește rugăciunea curată ca fiind acea stare în care rugându-ne nu știm dacă suntem în trup sau în afară de trup. Atunci când dobândim rugăciunea curată, ne împărtășim de o stare dumnezeiască și aflăm desăvârșita și marea voie a lui Dumnezeu. În starea aceasta poruncile lui Hristos devin singura lege a ființării noastre.

Vedem, așadar, că ascultarea începe de la lucruri mici și își află sfârșitul în cea mai înaltă stare de îndumnezeire. De aceea, în mănăstire noi trebuie să ne temem doar de un singur lucru. Monahii din Sfântul Munte au o zicală: „Fie ce-o fi, numai voia noastră să nu fie”, și aceasta o învățăm în ascultare, mai cu seamă când primim primul

cuvânt al duhovnicului și punem punct după el, când nu mai adăugăm nimic, nu mai comentăm, ci îl pecetluim cu „Amin”. Pentru că atunci când începem să cerem explicații sau să ne îndreptăm, atunci ne urâm făgăduințele monahale, după cum zice Sfântul Ioan Scărarul.

V-am spus câteva cuvinte despre ascultare pentru că eu cred că ascultarea este cel mai însemnat lucru în viața noastră monahală. Monahii care își răstignesc mintea și își leapădă voia proprie în ascultare dobândesc repede cugetul lui Hristos și se înalță la dragostea cea dumnezeiască. Sfântul Pavel le spune Filipenilor: „Gândul acesta să fie în voi care era și în Hristos Iisus” (Filip. 2, 5). Cu câteva versete mai înainte, Apostolul ne explică în ce constă acest gând: a ne întrece unii pe alții în a-i cinsti și a le da întâietate celorlalți. Toate aceste lucruri le învățăm din ascultare. Pentru că atunci când primim cuvântul și voia celui alt, cuprindem în noi înșine însăși viața lui și aceasta ne îmbogățește.

Părintele Sofronie spunea că monahismul este o nevoie prin care dobândim universalitatea lui Hristos. Pentru că dacă suntem într-o mănăstire cu o obște de 50, sau 100 de viețuitori, și, de fiecare dată când stăm înaintea lui Dumnezeu în rugăciune, El vede în inima noastră 50-100 de frați, niciunul nelipsind din inima noastră, atunci va veni o vreme când Dumnezeu va binecuvânta această stare a noastră și ne va lărgi inima pentru a cuprinde în ea cerul și pământul. Și aceasta este universalitatea lui Hristos: când omul stă înaintea lui Dumnezeu și mijlocește pentru toată făptura omenească,

pentru toată zidirea. Fără de această nevoie a ascultării, gândurile noastre nu se vor supune în ascultare lui Hristos și vom fi săraci în dragostea frățescă, vom cădea pradă gândurilor rele și vom pierde pacea și unitatea acestui trup – obștea.

Unitatea unei mănăstiri stă în persoana starețului dar și în inima fiecărui membru al obștii. Unitatea depinde de gândurile pe care le avem atunci când suntem la noi în chilie. Dacă avem un gând rău asupra fratelui, un gând de judecată, un gând de ranchiună, sau orice alt gând negativ, gândul acesta este ca o crăpătură în zidul mănăstirii. De aceea nu trebuie să cedăm niciodată unor astfel de gânduri. Și atunci când facem cu adevărat ascultare toate gândurile noastre se supun în ascultare lui Hristos, poruncilor Lui.

Putem să păstrăm duhul ascultării chiar dacă, din nevoie, suntem departe pentru o vreme de mănăstire și de stareț, dacă în timpul acela cât suntem departe trăim ca în prezența lui Dumnezeu și a starețului. Când gândim sau vrem să facem ceva, să ne aducem aminte întotdeauna de stareț și să ne întrebăm: „Oare îi este bine-plăcut ce fac?” Dacă inima zice da, atunci să facem acel lucru; dacă inima zice că nu, atunci să ne ferim să-l facem. Aici nu este vorba decât de o stare și de o atitudine a inimii care răstignește mintea noastră căzută, dar un cuget nou ni se va dăruî în loc, cugetul lui Hristos.

Fără ascultare nu putem înțelege nici măcar Evanghelia, pentru că Evanghelia îi este străină minții căzute. Citim în Scriptură că dacă vrem să devenim

înțelepți trebuie mai întâi să devenim nebuni; dacă vrem să trăim veșnic trebuie mai întâi să murim și dacă vrem să ne înălțăm trebuie mai întâi să ne pogorâm, să ne smerim. Cum să înțelegem toate acestea? Persoana Domnului nostru Iisus Hristos ne este pildă. El mai întâi S-a pogorât până în cele mai de jos ale pământului și abia apoi S-a suit la înălțime și a robit robia, precum zice Apostolul, și a dăruit daruri oamenilor (*cf.* Ef. 4, 8). Rostul monahismului este deprinderea acestei căi a pogorării de sine. Și Dumnezeu ne va înălța atunci când va binevoi.

Pentru mine monahismul este întruchipat de femeia cananeeancă. Dacă primim să fim precum niște cățeluși pe lângă masa Stăpânului nostru și să ne hrănim cu firimiturile care cad de la masa Lui, fără să ne pierdem niciun pic credinșia și dragostea față de Persoana Lui, cu siguranță vom primi ca răsplată darul înfierii, vom deveni fii ai lui Dumnezeu, precum femeia cananeeancă, care a fost lăudată de Domnul, deși era străină de legământul Lui cu poporul lui Israel. Ea a auzit un cuvânt mare de la Domnul: „O femeie, mare este credința ta; fie ție precum voiești!” (Mat. 15, 28). Așadar, harul înfierii se dobândește printr-o astfel de ascultare.

Nu trebuie să ne temem precum oamenii din lume, care ridică împrejurul lor ziduri înalte pentru a-și apăra demnitatea, ci trebuie să fim asemenea Domnului nostru, Care nu S-a cruțat pe Sine, ci a îngăduit ca toată ocară omenească să cadă asupra Lui. Deci haideți să răbdăm rușine în viața aceasta, ca să devenim moștenitori ai crucii de ocară a Domnului nostru Iisus Hristos, care s-a

prefăcut în slava Lui. De pildă, în spovedanie răbdăm un pic de rușine și această rușine se preface în putere care biruiește patimile și nimicește păcatul. În general, în pocăința noastră răbdăm rușinea propriei noastre sărăcii duhovnicești și prin aceasta aflăm fericirea: „Feriți cei săraci cu duhul că a acelora este Împărăția cerurilor” (Mat. 5, 3).

CUVÂNT CĂTRE
OBȘTEA MĂNĂSTIRII VĂRATEC

– 28 septembrie 2011 –

Cuvântul Apostolului că trebuie să aducem tot ceea ce avem mai bun în noi atunci când ne adunăm cu frații împreună rămâne adevărat și în zilele noastre (cf. 1 Cor. 14, 26). Însă oare cum l-am putea împlini? După umila mea înțelegere, cred că în felul următor: dacă înainte de a veni la Liturghie ne pregătim în chiliile noastre, înseamnă că pregătim un mic dar pentru slujba lui Dumnezeu și acest mic și neînsemnat dar al nostru ne dă putința să ne unim cu Trupul lui Hristos din acest loc. Nu e nevoie să aducem o proorocie, un psalm sau o învățătură, ci trebuie să venim cu o inimă plină de simțăminte smerite, de simțăminte duhovnicești. În felul acesta creăm în lăuntru nostru un loc duhovnicesc, tainic, de unde sufletul poate să se înfățișeze înaintea Domnului în chip liber și bineplăcut Lui. Putem să stăm la Liturghie fără să ne arătăm în chip exterior evlavie, dar în smerenie avem libertatea de a ne înfățișa înaintea lui Dumnezeu în acel loc tainic din lăuntru nostru și așa împlinim cuvântul

Sfântului Apostol Pavel care zice că „duhurile proorocilor se supun proorocilor” (1 Cor. 14, 32). Atunci Liturghia devine locul unde se săvârșește un schimb de vieți între mica noastră viață și nemărginita viață a lui Dumnezeu.

Îi oferim Domnului o bucățică de pâine și un pic de vin, lucruri care primate din afară par neînsemnate; dar săvârșind aceasta în ascultare față de porunca lui Hristos, spre pomenirea Lui (*cf.* Luc. 22, 19), noi punem în aceste daruri toată viața noastră, toată credința noastră, toată smerenia și pocăința noastră, tot ceea ce așteptăm de la El, și-I spunem lui Dumnezeu: „Ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate.” Și Dumnezeu face la fel. Pune și El viața Lui în aceste daruri – harul Duhului Sfânt – și răspunde ofrandei noastre prin cuvintele: „Sfintele, sfinților!” (Sfintele Daruri se dau sfinților).

Așadar, în timpul Sfintei Liturghii avem puțința să schimbăm viața noastră mică și mărginită cu marea și nemărginita viață a lui Dumnezeu și astfel la sfârșitul Liturghiei să cântăm cântarea de biruință: „Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel ceresc, aflat-am credința cea adevărată.” Astfel, în Liturghie ne împărtășim de darurile tuturor sfinților lui Dumnezeu, cei care sunt prezenți în chip văzut la săvârșirea Liturghiei, dar și cei prezenți în chip nevăzut.

Am spus toate aceste cuvinte doar pentru a scoate în evidență faptul că atunci când suntem într-o obște numeroasă, cum este aceasta, putem dobândi un mare folos duhovnicesc dacă fiecare dintre noi mulțumește lui Dumnezeu pentru darurile tuturor celorlalți. Atunci

darurile tuturor creează o comuniune de daruri la care noi ne facem părtași și făcându-ne părtași ne îmbogățim fiecare dintre noi. Facem aceasta pentru ca în inima fiecăruia dintre noi să fie prezenți toți ceilalți, pentru ca atunci când stăm înaintea lui Dumnezeu, El să vadă 50, 100, 500 sau câți viețuitori sunt în obștea respectivă. Niciunul nu trebuie să lipsească din inima noastră. În felul acesta, viața monahală devine un exercițiu pentru a ajunge la universalitatea Domnului nostru Iisus Hristos, Care Și-a dat viața pentru toți. Așadar, noi în obște avem ca țel de fiecare zi ca în tot ceea ce facem, în tot ceea ce spunem, în tot ceea ce gândim, să punem un strop de dragoste în numele lui Hristos. Iar ca urmare a acestei nevoițe, vom moșteni în cele din urmă dragostea cea mare a lui Hristos Însuși.

Domnul, iubindu-ne, ne-a iubit până în sfârșit (*cf.* Ioan 13, 1), căci Și-a dat viața Sa ca răscumpărare pentru noi toți (*cf.* 1 Tim. 2, 6). Iar noi, pentru a deveni asemenea Lui, trebuie să ajungem să-L iubim într-atât încât să ne lepădăm de mica noastră viață. Măsura dragostei noastre se vedește din aceea că întotdeauna îi dăm întâietate aproapelui: „celălalt este important și nu eu!”; iar „celălalt” este în primul rând Domnul, dar și fratele sau sora noastră în Domnul. Putem și noi să ajungem la desăvârșire în Hristos dacă totdeauna, în tot ceea ce facem, în tot ceea ce spunem, în tot ceea ce gândim, punem o părticică din iubirea lui Hristos. La fel stau lucrurile și în ascultarea monahală. Atunci când preferăm voia starețului sau a fratelui nostru, inima ni

se lărgeste și facem loc în noi înșine pentru a primi viața celuiilalt. Și aceasta este adevărata smerenie pe care o iubește harul lui Dumnezeu.

Când suntem mândri, suntem plini de noi înșine și nu rămâne loc în noi pentru voia sau pentru cuvântul celuiilalt. Dar atunci când suntem smeriți dăm tot locul celuiilalt. Și, precum am spus mai sus, „celălalt” este în primul rând Domnul, dar și frații noștri. Atunci când avem acest țel în viața noastră, trăim cu nădejde și cu încredere nu în noi înșine ci în celălalt, adică în Domnul și în frații noștri. Și Dumnezeu ne dăruiește tuturor unitatea și pacea pentru a trăi împreună spre a da și mai mare slavă lui Dumnezeu.

Iertați-mă, v-am spus câteva lucruri generale, dar dacă aveți întrebări putem vorbi mai concret despre lucruri privitoare la viața sfințiilor voastre.

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Ați amintit cuvântul Apostolului că „duhul proorocilor se supune proorocilor”. Cunosțeam însă mulți monahi, și nu numai monahi, care nu își pot stăpâni lacrimile, nu numai la chilie, ci și în cadrul Sfintei Liturghii. Cum să facă să-și stăpânească această stare pentru a nu fi văzuți de ceilalți?

Am aflat de la părintele meu în Domnul, Părintele Sofronie, că în Sfântul Munte părinții nu îngăduiau ca tinerii ieromonahi, de pildă, să plângă în timpul Liturghiei. Acest lucru era îngăduit dacă se întâmpla unui

egumen bătrân sau unui episcop bătrân, dar nu tinerilor. Viața proorocească adevărată este o viață smerită care nu lasă să se vadă niciun fel de manifestare exterioară a evlaviei, pentru că noi nu vrem să provocăm conștiința celui alt. De aceea, slujirea liturgică și slujirea în general în biserică trebuie să se facă pe un ton neutru. Pentru că, de pildă, putem fi o sută de oameni prezenți la slujbă, dar să zicem că din această sută, zece sau cincisprezece sau douăzeci și-au petrecut noaptea în rugăciune și vin la Liturghie cu o anumită așezare a inimii și cu o anumită tensiune a rugăciunii și atunci ei vor să-și continue lucrarea lor duhovnicească lăuntrică, în locul acela duhovnicesc lăuntric, tainic, despre care am vorbit, fără să fie stingheriți. Dacă însă citirea și slujirea au un caracter și un ton prea personal, atunci devine foarte greu pentru cei care au rugăciune lăuntrică să stea la slujbă și să își continue înfățișarea înaintea Domnului.

Trebuie să facem tot posibilul pentru ca purtarea noastră, atunci când suntem împreună cu frații, să treacă neobservată. În felul acesta, din dragoste creștinească, ne străduim să-i dăm celui alt tot locul, să nu-i uzurpăm locul. Trebuie să fim atenți să nu ne manifestăm starea noastră lăuntrică înaintea fraților pentru ca să nu le provocăm conștiința. Pentru că toți monahii și monahiile au făcut aceeași jertfă: „lumea este răstignită pentru mine, și eu pentru lume” (Gal. 6, 14). Și atunci când încercăm să ne arătăm a fi mai buni decât ceilalți nu facem decât să necinstim jertfa lor înaintea lui Dumnezeu. Iar aceasta poate naște în celălalt fie întristare, fie invidie

și noi trebuie să facem totul ca să ocrotim conștiința aproapelui. Dar dacă ne pregătim pentru Liturghie mai dinainte și ne pocăim înaintea lui Dumnezeu, atunci venim la Liturghie cu o inimă pregătită și rugăciunea poate să lucreze cu putere în inima noastră, dar noi să nu o arătăm deloc în afară. Și nu avem nevoie de nicio manifestare exterioară ca să ne rugăm și să ne continuăm înfățișarea noastră înaintea Domnului. Pentru că noi, în chilia noastră, deja ne-am rugat deplin, ne-am pocăit deplin și am trăit deplin cuvântul lui Dumnezeu în inima noastră.

Cum se poate depăși acedia?

Părinții Bisericii spuneau că patima acediei este cea mai rea dintre toate. Pentru că la oricare altă patimă ne putem împotrivi și lupta împotrivă prin rugăciune, dar acedia ne ucide cu totul. Cum să o biruim? Avem nevoie de harul lui Dumnezeu. Trebuie să învățăm să trăim în prezența lui Dumnezeu. Și aceasta ne învață Liturghia. În Liturghie, orice facem, orice spunem, niciodată nu pierdem din vedere faptul că suntem în prezența Împăratului împăraților. Ne controlăm cu atenție toate mișcărilor și ne cumpănim cuvintele.

Însă trebuie să învățăm să trăim mereu în prezența lui Dumnezeu, nu doar în timpul Liturghiei. Dacă ne amintim în permanență că tot ce facem, tot ce vorbim, tot ce gândim noi se petrece în prezența lui Dumnezeu, așa cum ne învață Liturghia, atunci încetul cu încetul vom birui acedia.

Puteti să ne spuneți ceva din experiența Sfinției Voastre alături de Părintele Sofronie? Cum l-ați perceput?

Iertați-mă! Îmi vine greu să vorbesc despre Părintele Sofronie. El a fost un părinte mare și eu sunt un nevrednic și neînsemnat copil al lui.

Lucrul care m-a impresionat cel mai mult în cei douăzeci și șapte de ani pe care i-am trăit alături de el a fost harul lui Dumnezeu pe care îl împărtășeau cuvintele lui atunci când le vorbea oamenilor. Noi am văzut multe minuni care s-au petrecut ca urmare a rugăciunilor lui, ne-am obișnuit cu ele și aproape că nu le mai dădeam nicio atenție, pentru că el însuși nu dădea atenție acestor minuni. El întotdeauna urmărea o minune mai mare: unirea inimii omului cu Duhul lui Dumnezeu. Și a slujit continuu în viața lui acestei mari minuni prin cuvintele sale. Am văzut renașterea multor oameni, renaștere care s-a produs la un singur cuvânt al Părintelui Sofronie, uneori chiar numai la o mică glumă a lui. Deoarece cuvintele care ieșeau din gura lui porneau din inimă și erau încărcate de energia harului. De aceea el nici nu prețuia prea mult disciplina și regulile exterioare, ci căuta un alt fel de autoritate: autoritatea cuvântului rostit de cineva care a trăit în prezența Celui Preaînalt. Aceasta a fost toată lucrarea vieții lui.

Noi nu am avut întâlniri formale în care să ne povățuim, dar în timp ce se citea la masă, de pildă, se întâmpla să întrerupă lectura ca să ne explice lucrurile despre care tocmai citisem. Și cuvintele care ieșeau din gura lui erau „condimentate” cu atâta har și aveau așa un

efect asupra inimilor noastre, încât uneori nu mai eram în stare să mâncăm mâncarea ce ne stătea înaintea. Și în inima noastră răsunau cuvintele Domnului: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (Mat. 4, 4).

Un alt lucru care m-a impresionat foarte mult în relația mea cu Părintele Sofronie era felul în care ne primea atunci când ne duceam la el. Ne putea primi pentru cinci minute, o oră, două ore, atât timp cât era nevoie, dar noi ne simțeam adânc cinstiți în prezența lui datorită smereniei sale, prin care el izbutea să se pună întotdeauna mai prejos decât oricare dintre noi. Și această smerenie dădea o mare autoritate cuvintelor lui. Și o mică muștrare pe care ne-o făcea, în momentele de ispită, fără să ridice glasul, era în stare să „zdrobească oase” și, prin urmare, să ne slobozească deplin de toată robia minții.

Un alt lucru care m-a impresionat foarte mult la el era pasiunea pe care o avea pentru Liturghie. Pentru el Liturghia era evenimentul cel mai de seamă al vieții. Încă de cu o zi înainte gândul că în ziua următoare avea să slujească Liturghia îl învăluia și puneă stăpânire pe el. Pentru el Liturghia era *parastasis*, o înfățișare înaintea Dumnezeului celui viu și o întâlnire cu El. Și ne spunea că dacă slujim Liturghia cu pregătire, cu teamă, cu smerenie și cu atenție, vom dobândi aceleași roade ale harului precum nevoitorii isihăști din pustie, ba chiar mai multe. Pentru că, spunea el, în zilele noastre nu mai există pustii, dar Liturghia este încă cu noi și în Liturghie ne putem întâlni cu Dumnezeu cel viu.

Învățătura Bisericii este că sinucigașii nu se pomenesc la slujbe. Dar o altă învățătură spune că s-ar putea pomeni după șapte ani.

Biserica ne spune să nu facem înmormântare cu preot și să nu facem rugăciuni în Biserică pentru sinucigași având în vedere o pedagogie pastorală. Cu alte cuvinte, Biserica încearcă să-i descurajeze pe oameni să se sinucidă. Dar odată faptul întâmplat, este foarte greu să îți dai seama cum s-au petrecut lucrurile și nu putem ști ce se întâmplă din momentul în care persoana încearcă să se sinucidă până în momentul când sufletul iese din trup. Cred că poziția Bisericii este dreaptă, dar cum toată viața noastră în Biserică se desfășoară mai mult cu iconomie, cu pogorământ, decât cu acrivie, cu exactitate, putem și noi să arătăm milă în asemenea cazuri.

Ce părere aveți despre buletinele cu cip?

Ca să fiu sincer, niciodată nu am fost preocupat de aceste lucruri. Am deplină încredere în episcopii noștri, în ierarhia Bisericii, că ne vor înștiința ce trebuie să facem atunci când va fi nevoie. Nu aș vrea să le-o iau înainte. Pentru mine aceste lucruri nu au constituit niciodată o problemă.

O să vă explic în două cuvinte. De la începutul zidirii există două curente în lume: unul care începe cu dreptul Abel, fiul lui Adam, iar celălalt își are începutul din Cain, care și-a omorât fratele. Curentul care începe cu Abel se continuă cu toți dreptii și proorocii Vechiului Testament, atingând apogeul în persoana Maicii Domnului, iar în

Noul Testament continuă cu apostolii și cu toți sfinții până la sfârșitul veacurilor, și celălalt curent, al oamenilor de sub influența celui rău, începând cu Cain, continuând prin istorie cu Iuda și până la sfârșitul lumii. Există o mare tensiune între aceste două curente, tensiune care devine și mai puternică cu cât ne apropiem de sfârșitul veacurilor. De aceea în Cartea Apocalipsei se spune: „Cine este nedrept, să nedreptățească înainte. Cine este spurcat, să se spurce încă. Cine este drept, să facă dreptate mai departe. Cine este sfânt, să se sfințească încă” (Apoc. 22, 11). Și acestei dinamici a răului, care știm că devine din ce în ce mai puternică, nu-i putem sta împotriva decât cu strigătul nostru către Dumnezeu: „Doamne Iisuse, Atotputernice Iisuse, milostiv fii mie iară și iară”. Acesta este cel mai bun chip de a ne pregăti și de a nu ceda în fața răului și a păcatului care este mereu gata să ne împresoare (cf. Evr. 12, 1).

Nu m-aș îngrijora deloc în legătură cu aceste lucruri, ci aș avea deplină încredere în ierarhia noastră, în întreaga ierarhie ortodoxă, nu numai în ierarhia Bisericii Ortodoxe Române, ci în ierarhia tuturor Bisericilor Ortodoxe. Cunososc câțiva dintre membrii ei care sunt cu adevărat oameni sfinți și de nădejde, care în chip vădit au harul lui Dumnezeu și trăiesc în strânsă legătură cu El. Ei ne vor povățui atunci când va fi nevoie. Așa că ar trebui să fim deplin liniștiți în această privință, dar în același timp să stăruim în acea rugăciune pe care v-am spus-o mai devreme: „Atotputernice Iisuse, milostiv fii mie păcătosului iară și iară”.

Care credeți că trebuie să fie programul unei monahii?

Există numai un singur program: dimineața, la prânz, seara și noaptea să cerem Domnului: „Învrednicește-ne Doamne fără de păcat să ne păzim noi”. Pentru că atunci când păcătuim, noi îi deschidem morții ușa sufletului, și atunci când biruim păcatul în noi înșine, în trupul nostru, noi creăm o deschidere către viața cea veșnică. Și acest program al vieții noastre ne stă întotdeauna înaintea, chiar și în timpul somnului: „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta și în noaptea aceasta fără de păcat să ne păzim noi”.

Cum se poate păstra harul Sfântului Dub?

Noi nu putem păstra harul, întotdeauna îl pierdem. Dar trebuie să încercăm mereu să-l redobândim. Dumnezeu Însuși îngăduie ca noi să-l pierdem, pentru ca să nu ne punem încrederea în noi înșine, ci în El, Care poate să învie și morții. Nu e nimic mai statornic în viața aceasta decât nestatornicia. Ne ridicăm și cădem tot timpul pentru a învăța o lecție foarte prețioasă: că mântuirea cea mare pe care ne-a adus-o Dumnezeu nu este meritul nostru, ci darul Lui. Și când învățăm lecția aceasta, atunci suntem smeriți cu duhul și devenim mai statornici în a păstra harul Domnului.

O persoană a avut în minte să vină la mănăstire și apoi a început să se teamă. O putem ajuta?

Pentru astfel de lucruri nu cred că există rețete. Este o persoană anume și un caz anume. Dacă frica pe care o

are este rodul unei ezitări și al unei nestatornicii, trebuie să cercetăm hotărârea persoanei respective de a fi sau a nu fi cu noi. Pentru că este adevărat: așa cum nu putem mânca cu dinți care se clatină, tot așa nu putem avea în mănăstire monahi sau monahii care sunt nehotărâți și nestatornici.

Îmi amintesc de o întâmplare povestită de părintele nostru întemeietor, Părintele Sofronie. Doi studenți la teologie s-au dus să cerceteze un bătrân îmbunătățit. Și unul dintre ei l-a întrebat: „Părinte, ne sfătuiți să devenim monahi?” Bătrânul nici măcar nu și-a ridicat ochii ca să privească la ei și le-a zis:

„- Nu! Nu vă sfătuiesc.

- De ce?, au întrebat. Regrețați faptul că v-ați călugărit?

- Nu. Sunt foarte recunoscător lui Dumnezeu pentru că sunt monah.

- Și atunci de ce nu ne sfătuiți să devenim monahi?

- Pentru că, dacă ați avea o adevărată chemare, nimeni nu v-ar putea îndepărta din mănăstire.”

Știți, Apostolul spune că „Dumnezeu este mai mare decât inima noastră” (1 Ioan 3, 20). Chiar și atunci când Îl dorim din toată inima noastră nu Îl putem primi în ea cum se cuvine. Cum oare L-am putea primi în noi când Îl dorim numai cu jumătate de inimă?!

Spuneți-ne ceva despre iad și cum ar trebui să ne gândim la el.

Dreptul Iov, în deznădejde fiind, a zis: „Împărăția morții este casa mea” (Iov 17, 13). Ce este iadul? Iadul este locul din care Dumnezeu lipsește, iar raiul este locul

unde El este prezent, pentru că acolo unde este Împăratul acolo sunt și toate oștile Lui: îngerii și sfinții.

De multe ori în viața noastră simțim o mare durere și pustiire, simțim că suntem lipsiți de prezența lui Dumnezeu. Și este foarte important ceea ce facem în acele momente. Dacă, de pildă, simțim că toată viața noastră nu a fost decât o înșiruire de eșecuri, de căderi, și simțim că niciun gând, niciun cuvânt și nicio faptă de-a noastră nu va putea sta înaintea Feței Judecătorului celui veșnic, în clipa aceea este foarte important încotro se îndreaptă duhul nostru. Dacă deznădăjduim cu totul, atunci vom pieri. Dacă acceptăm să ne complăcem în acea realitate pe care o vedem în noi înșine, iarăși nu este nădejde. Dar dacă cu acea durere în inimă ne îndreptăm către Dumnezeu cu încredere și Îi cerem să vină și să ne mântuiască, atunci totul se va schimba.

De multe ori Dumnezeu îngăduie sfinților Lui în această viață să ajungă în mare deznădejde, și să treacă prin experiența iadului. El îngăduie aceasta nu pentru ca ei să piară, ci pentru ca să-i facă părtași la taina propriei Sale pogorâri la iad. Pentru că Domnul a venit în lumea aceasta pe care a zidit-o cu cuvântul Său, a venit și S-a pogorât până la cele mai de jos ale pământului și a umplut toată zidirea cu energia dumnezeiască a prezenței Sale. Așa încât nu există niciun loc în toată zidirea, în tot Cosmosul, în care să nu ne putem întâlni cu El. Chiar dacă suntem în străfundul iadului, să strigăm de acolo și Domnul ne va auzi. Așadar, chiar și aceste momente din viața noastră în care ne simțim cu totul părășiți sunt

foarte prețioase. Dacă în aceste momente, în care simțim că întreaga noastră viață este amenințată de moarte, nu ne vom înfricoșa, ci vom striga către Cel care este Stăpânul vieții și al morții, atunci vom birui moartea.

Părintele Sofronie vorbea despre o deznădejde harică. Această deznădejde harică o întâlnim pentru prima dată în viața Patriarhului Avraam. Atunci când, omenește vorbind, nu mai este nicio nădejde și noi totuși credem cu o nădejde mai presus de nădejde (*cf.* Rom. 4, 18), atunci facem saltul în veșnicie. Durerea deznădejdii, atunci când e transformată în energie pentru rugăciune, poate birui în noi moartea. Cu alte cuvinte, nu există nimic care să ne poată despărți de Hristos.

Pentru un începător, ce să precumpănească mai mult: rugăciunea lui Iisus sau rugăciunea citită – acatiste, paraclise?

Cred că nu există o rugăciune mai puternică decât rugăciunea lui Iisus. Numele Domnului Iisus a fost dat prin descoperire de Sus și poartă în el harul, energia mântuirii. Chemând neîncetat acest Nume, harul sporește în inimile noastre până când acest har zidește pe deplin, înlăuntrul nostru, biserica lui Dumnezeu, cea nefăcută de mână omenească. Acesta este scopul tuturor rugăciunilor Bisericii și avem nevoie de amândouă: avem nevoie de rugăciunile din timpul slujbelor, dar avem nevoie, chiar mai mult, de rugăciunea lui Iisus.

Așa cum în viața laică, înainte ca cineva să devină scriitor trebuie mai întâi să învețe gramatica și sintaxa

limbii în care dorește să scrie, tot așa, și în Biserică, citim slujbele și ne rugăm cu rugăciunile slujbelor ca să învățăm limbajul Bisericii, limbajul în care Biserica Îi vorbește lui Dumnezeu. Dar atunci când vom fi asimilat limbajul slujbelor vom putea începe să-I vorbim lui Dumnezeu direct din inimă, rămânând în duhul limbajului Bisericii.

Cred că avem nevoie de amândouă, însă, personal, înclin să cred că avem mai multă nevoie de Numele Domnului Iisus. Pentru că dacă acest Nume se va lipi de răsuflarea noastră, el va deschide toate porțile care trebuie deschise până să ajungem la poarta raiului. Întâiul și cel mai mare între apostoli, Petru, după ce a primit limba de foc a Cincizecimii a zis: „Nu este sub cer niciun alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi” decât numele lui Iisus Hristos (Fapt. 4, 12). Cuvintele acestea ale Sfântului Petru sunt cu adevărat minunate și noi le urmăm.

Stavrofora Iosefina Giosanu: *Preacuvioase Părinte Zaharia, ce putem spune într-un moment atât de binecuvântat pentru soborul nostru? Spunem „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire” și mulțumim lui Dumnezeu că ne-a bucurat cu această zi binecuvântată. Considerăm prezența Preacuvioșiei Voastre în mănăstirea noastră o binecuvântare pe care Dumnezeu a trimis-o spre bucuria obștii. Pentru aceasta, în numele întregului sobor al mănăstirii, vă mulțumim. Mulțumim Înaltpreasfințitului Mitropolit Teofan pentru*

purtarea de grijă pe care o are față de mănăstirea noastră și pentru că în programul pelerinajului în Moldova a rânduit să poposiți pentru câteva ore la Văratec. Vă vom purta în rugăciunile noastre nevrednice și vă rugăm să ne pomeniți în rugăciunile Sfinției Voastre.

LA MĂNĂSTIRE MERGEM
PENTRU A PURTA NUMELE LUI HRISTOS¹

Ați fost de curând în România. Ce impresie v-au făcut tinerii români?

Nu cred că pot să dau un răspuns obiectiv la întrebarea dumneavoastră, pentru că vizita mea în România a fost foarte scurtă și m-am aflat mereu printre cei mai minunați, mai credincioși și mai evlavioși oameni.

Însă cred că România se ridică din marea pustiire pe care a suferit-o în timpul perioadei comuniste și, bineînțeles, aceasta naște în oameni, și mai ales în tineri, o sete creatoare de a învăța tot mai multe despre credință și de a trăi mai adânc taina lui Hristos.

Și cred că, cu ajutorul lui Dumnezeu, Tradiția va înflori din nou în România, pentru că țara dumneavoastră a strălucit în secolele XVIII–XIX prin ucenicii Sfântului Paisie Velicikovski, prin mulți asceți plini de virtute și oameni sfinți a căror prezență și rugăciune este încă vie în Moldova. Deși nu am vizitat toată țara, Moldova

¹ Interviu dat pentru Mănăstirea Putna, mai 2012.

mi s-a părut a fi altarul României, datorită multelor și frumoaselor biserici și mănăstiri care se află aici. După cum am mai spus și atunci când am fost în România, cred că Tradiția este asemeni unui uriaș care doarme și care, trezindu-se, va sprijini întreaga lume și va fi lumină tuturor popoarelor. Tradiția noastră ascunde în sine o uriașă energie mântuitoare, și dacă vom afla cheia potrivită pentru a elibera această energie, ea va fi spre folosul întregii lumi. Și, cu ajutorul Domnului, când această Tradiție va fi restabilită așa cum se cuvine, va fi limpede că ea este singura care poate mântui lumea.

Aveți un mesaj pentru români și în special pentru tinerii români?

Cred că tinerii români trebuie să-și amintească mereu că Dumnezeuzeul creștinilor este „Dumnezeul părinților noștri” și că, dacă vrem să devenim părinți la rândul nostru, trebuie mai întâi să devenim fii. Trebuie să căutăm duhovnici care au darul paternității duhovnicești și să învățăm de la ei.

Să ne alegem ca duhovnici pe aceia care la rândul lor au trăit în ascultare față de un părinte duhovnic pentru un număr de ani, pentru că aceștia au un dar aparte: sunt în stare să transmită harul celor care le cer sfat și ajutor. Așa cum moștenim viața biologică de la părinții noștri după trup, în același fel moștenim viața duhovnicească, darul Duhului, de la părinții noștri duhovnicești. Cred că acesta este aspectul cel mai de preț în viața creștină.

Cum să ne alegem călăuza în viața duhovnicească?

Unul dintre Părinții noștri în Domnul, Sfântul Simeon Noul Teolog, ne spune că în fiecare epocă aceste călăuze duhovnicești sunt greu de aflat. Până când Domnul ne va scoate în cale pe cineva în stare să ne călăuzească e nevoie de rugăciune și de multe lacrimi.

Alegerea trebuie să o facem după ce mai înainte ne-am rugat mult Domnului. Și Dumnezeu ne va înștiința inima cu harul Său atunci când ne vom întâlni duhovnicul. Însă, odată ce l-am aflat, trebuie să nu uităm că lucrurile nu se vor petrece în chip magic. Duhovnicul va izbuti să lucreze în viața noastră în chip proorocesc numai dacă ne vom adresa lui cu credință și cu rugăciune, cerând întotdeauna Domnului să ne descopere voia Sa prin el.

Dacă avem credință, atunci vom face din duhovnicul nostru un prooroc. Deoarece credința noastră îi va înștiința inima și, în chip minunat, el se va depăși pe sine însuși și ne va da cuvântul lui Dumnezeu care se potrivește cel mai bine stării noastre lăuntrice pentru a ne spori însuflarea și a încuraja în noi lucrarea mântuitoare.

De aceea, Părintele Sofronie ne îndemna: „Faceți din duhovnicul vostru un prooroc.” Adică, apropiați-vă de duhovnicul vostru cu credință și cu evlavie, rugând pe Dumnezeu să binecuvânteze fiecare întâlnire pe care o aveți cu el și să vă descopere prin el voia Lui. Atunci, cu siguranță, Dumnezeu va vorbi prin el. Atunci, duhovnicul vostru va vorbi în chip proorocesc, adică adevărat, pentru că a fi prooroc în vremea noastră înseamnă a fi în stare să rostești adevăruri cu valoare eternă.

Cum își dă seama un tânăr dacă are chemare pentru viața monahală?

Întrebarea aceasta este destul de dificilă și ea presupune o altă întrebare: cum putem ști dacă monahismul este voia Domnului pentru noi? Nu este deloc ușor, însă trebuie să nu uităm că, atunci când voia Domnului este lucrătoare în viața noastră, toate celelalte voi dispar, pentru că voia Lui este de neînvins. Dacă trăim această dorință a noastră ca pe o urgență a duhului, care își găsește expresia în cuvinte de felul: „Fie devin monah, fie pier”, atunci aceasta este cea mai neîndoielnică dovadă că avem o chemare monahală autentică. Nu exclud existența altor situații, când această vocație poate ieși la suprafață treptat și în chip mai puțin dramatic, dar în cele mai multe cazuri simțim în noi acest imbold, această nevoie urgentă a duhului care se reflectă, de asemenea, în rugăciunea noastră.

La mănăstire mergem pentru a purta Numele lui Hristos. Aceasta este vocația creștinului după cum citim și în Faptele Apostolilor. Ne aducem aminte că Domnul i-a poruncit lui Anania să-l caute pe Saul, zicându-i: „Mergi, fiindcă acesta Îmi este vas ales, ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor” (Fapt. 9, 15). Dacă un tânăr are această dorință puternică de a purta Numele Domnului și ea se vedește în viața lui prin neîncetata chemare a Numelui cu buzele, cu mintea, ba mai mult, cu inima lui, atunci cu siguranță că mănăstirea este locul cel mai bun pentru el, pentru că întreaga viață în mănăstire este rânduită în jurul Numelui lui Hristos și cel ce dorește să cheme Numele Domnului se bucură de cele mai prielnice condiții.

Cum poate el să se pregătească pentru viața monahală?

Aceasta este o întrebare foarte personală. Cu siguranță, pentru a fi creștini trebuie să fim fii sau fiice ale unui părinte duhovnicesc. Biserica este un Trup și fiecare dintre noi trebuie să aibă un punct de referință în lăuntrul acestui Trup, iar punctul acesta de referință este părintele duhovnic. Acesta, prin îndrumarea și mai ales prin rugăciunea sa, îl poate pregăti pe tânărul respectiv pentru viața monahală și poate să facă și mai evidentă chemarea aceasta în el. Îi este de folos să primească o educație preliminară de la un duhovnic care este și călugăr și care are acest dar al monahismului, precum și darul discernământului pentru a vedea dacă persoana respectivă este sau nu pentru viața de mănăstire.

Desigur, pentru monahism, ca pentru toate lucrurile importante din viața noastră, nu putem fi niciodată pe deplin pregătiți, însă umblăm întru credință, nădăjduind să-L avem alături pe Dumnezeu. Și El ne va face părtași la puterea și la harul Lui și va însufleți în noi darul monahismului, așa cum a însuflețit cuvântul Lui inimile lui Luca și Cleopa pe drumul spre Emaus. Există multe feluri de a ne pregăti, dar trebuie să ne amintim de cuvintele Sfântului Ioan Scărarul: „Pentru astfel de lucruri mărețe niciun om nu ne poate fi învățător până la capăt, numai Domnul.” El este singura noastră pildă, singurul nostru Învățător și Mântuitor. În ultimă instanță, Hristos este Cel care ne va conduce și ne va pregăti inima pentru o chemare atât de înaltă precum monahismul.

Vorbiți-ne despre alegerea mănăstirii și despre primii pași în viața monahală.

Cred că hotărârea în alegerea unei mănăstiri nu trebuie să ne fie impusă din afară, ci ea trebuie luată cu o inimă slobodă. Sfântul Ioan Scărarul ne recomandă un „spionaj” duhovnicesc. Adică să cercetăm mai multe mănăstiri și să vedem dacă monahii sau monahiile dintr-o anumită mănăstire trăiesc potrivit Evangheliei lui Hristos, dacă există între ei dragoste frățească și, mai presus de toate, dacă fac ascultare, pentru că, dacă au toate acestea, atunci rugăciunea curge neîncetat în viața lor și locul acela este prielnic mântuirii.

Trebuie să vedem, de asemenea, dacă în acel loc există cineva care să ne împartă merindea duhovnicească de care avem nevoie, adică cuvântul lui Dumnezeu care însuflă și reînnoiește darul lui Dumnezeu în noi. Atât este de important acest lucru, încât un mare stareț grec a spus odată că, dacă într-o mănăstire nu primim ca merinde cuvântul lui Dumnezeu, suntem îndreptățiți să plecăm și să ne căutăm un alt loc. Trebuie să vă alegeți o mănăstire unde există dragoste frățească între membrii obștii. Prin aceasta veți ști că ei sunt ucenicii lui Hristos, dacă fac ascultare unii de alții și mai cu seamă de Starețul lor. Acesta este semnul unei vieți lăuntrice sănătoase, că monahii aceștia sunt oameni de rugăciune, pentru că oriunde este ascultare și dragoste frățească, acolo și rugăciunea curge.

Trebuie să „spionați” mănăstirea, ținând seama de aceste lucruri și, când ați aflat un loc în care vi se odihnește

inima, să cereți să rămâneți acolo. Și dacă vă primesc, atunci să luați în inima voastră hotărârea fermă: „Aici voi muri.” Deși înainte de a vă decide unde veți rămâne sunteți liberi să faceți „spionaj” duhovnicesc, odată ce ați ales trebuie să vă despuiați de orice gând și să ziceți cu hotărâre în inima voastră: „Aici voi muri pentru păcatele mele.” Dacă aveți această atitudine hotărâtă, atunci veți fi mai puternici decât orice ispită a vrăjmașului.

Firește, atunci când intrați într-o mănăstire trebuie să vă aduceți aminte de cuvintele Sfântului Arsenie și să vă întrebați în fiecare zi: „De ce am venit în locul acesta?”, pentru a vă cerceta lăuntric și a vedea dacă într-adevăr căutați neîncetat Fața Domnului. La fel cum Domnul Însuși ne vâneză sufletul de dimineața până seara și de seara până dimineața, tot așa și noi trebuie să căutăm neîncetat Fața Domnului până când El ne va cerceta și ne va deschide ochii lăuntrici ai sufletului pentru a-I vedea Chipul. Atunci El Însuși ne va învăța cum să umblăm pe calea Lui și cum să-I fim bineplăcuți în toate zilele vieții noastre. Însă până ni se vor deschide ochii sufletului avem nevoie să împlinim orice fel de nevoie pe care ne-o recomandă Părinții noștri întru Domnul, cei din trecut și cei prezenți în mijlocul nostru.

Cum ar trebui să trăiască un frate începător?

Când intrăm ca frați începători într-o mănăstire se cuvine să nu o facem cu îndrăzneală, ci în chip smerit, având o purtare respectuoasă față de toți viețuitorii din mănăstirea respectivă. Lucrarea noastră de căpătâi

trebuie să fie neîncetata chemare a Numelui lui Hristos, dar trebuie să fim atenți și la alte trei lucruri.

Mai întâi, să nu întârziem niciodată la adunările obștii, fie în biserică, fie în trapeză sau în altă parte. Apoi, să nu lipsim de la slujbe, pentru că ele sunt dumnezeiești și ne oferă cel mai bun cadru pentru rugăciune, întărindu-ne și desăvârșindu-ne duhovnicește. De asemenea, trebuie să ținem seama de munca mănăstirii, pentru că ea este o prelungire a Liturghiei și trebuie făcută cu grijă și cu tragere de inimă. Dar să nu ne comparăm cu alți frați care muncesc mai puțin decât noi, ci să avem totdeauna în minte că tot ceea ce facem în mănăstire facem pentru Dumnezeu și pentru semenii noștri și nimeni nu ne poate nedreptăți, pentru că în mănăstire Dumnezeu este Răsplătitorul. Experiența ne arată că toți cei care sunt conștiincioși în ascultarea și în slujirea lor sunt mereu plini de însuflare și de rugăciune și au mare răsplată. Niciodată să nu ne comparăm cu ceilalți sau să judecăm pe cineva, ci întotdeauna să ne îndreptăm ochii spre Domnul, Care este Începătorul și Plinitorul credinței noastre și Răsplătitorul trudei noastre în tot ceasul.

Care ar trebui să fie atitudinea monahului?

Știm că în tot ceea ce facem Îl avem ca pildă pe Însuși Hristos. Atitudinea pe care trebuie să o avem este atitudinea pe care o vedem în Hristos. El a pogorât cerurile (cf. Ps. 143, 5) și a luat chip de rob pentru a reîmpăca lumea cu Dumnezeu. El a venit nu cu autoritatea unui potentat al lumii acesteia, ci cu adâncă smerenie, și S-a

pus pe Sine mai prejos decât toți oamenii pentru a ne ridica pe toți la cer și a ne deschide tuturor calea spre Tatăl ceresc și a face din noi copii ai lui Dumnezeu, frați ai Lui și împreună-moștenitori ai vieții dumnezeiești.

Atitudinea care Îl caracterizează pe Hristos este smerenia și deșertarea de sine, și nu numai pe El, ci și pe Sfinții lui. Iată ce zicea Sfântul Pavel: „M-am făcut rob tuturor, ca să dobândesc pe cât mai mulți” (1 Cor. 9, 19). Dacă Sfântul Pavel nu s-a cruțat pe sine și s-a pus pe sine mai prejos decât toți, punându-i pe ceilalți pe primul loc pentru a ajuta pe cât mai mulți, atunci și noi trebuie să facem la fel, să ne gândim mai întâi la ceilalți, iar Celălalt prin excelență este Hristos, dar și slujitorii Lui din mănăstirea în care viețuim.

Toți am venit la mănăstire pentru Dumnezeu și totul în mănăstire se face în Numele Domnului. Sfântul Pavel spunea că preferă să nu știe nimic altceva în viața sa „decât pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit” (1 Cor. 2, 2). Se cuvine să avem o atitudine smerită, asemeni Mielului lui Dumnezeu, Cel fără de pată sau prihană, aducându-ne aminte de cuvintele Scripturii: „Cine se va smeri pe sine se va înălța” (Mat. 23, 12). Domnul Însuși a zis: „Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima” (Mat. 11, 29). Monahismul înseamnă a învăța această atitudine a lui Hristos, Care ca un miel a fost dus la junghiere și în fața celui ce-L tunde a fost fără glas și întru smerenia Lui s-a ridicat judecata Lui (*cf.* Is. 53, 7-8; Fapt. 8, 32-33). Calea Domnului este mai întâi o pogorâre la cele mai de jos ale pământului și abia mai apoi o înălțare mai presus de

ceruri. Trebuie să învățăm ca mai întâi să ne smerim și Domnul, la vremea potrivită, ne va ridica împreună cu El în slavă. Sfântul Pavel ne spune că Domnul a pățimit crucea rușinii în afara taberei acestei lumi, fiind cu totul disprețuit, pentru a-Și arăta smerenia desăvârșită. Iar noi suntem chemați să facem același lucru, trebuie să ieșim din tabăra lumii acesteia, luând asupra noastră ocară ei, pentru a ne întâlni cu Hristos (*cf.* Evr. 13, 12-13). Adică trebuie să disprețuim rânduiețile lumii acesteia, cinstirea oamenilor și să nu ne lăsăm înșelați că am putea împăca în vreun fel iubirea față de Dumnezeu cu iubirea față de lumea aceasta, care este urâciune înaintea Domnului.

Cel mai minunat aspect al monahismului este tocmai acest caracter eshatologic al său, faptul că ieșim din tabăra lumii acesteia urmându-ne Stăpânul, adică murim lumii acesteia în nădejdea că Îl vom întâlni pe Hristos. Și, făcând aceasta, purcedem pe calea Lui și Domnul ne iese în întâmpinare cu harul Său, devenindu-ne tovarăș de drum. Atunci viața noastră monahală devine plină de însuflare dumnezeiască și izbutim să-I aducem Domnului ca jertfă bineplăcută neîncetata chemare a Numelui Său.

Monahismul este o mare știință și deprinderea ei nu are sfârșit în viața aceasta, după cum spune Părintele nostru, Sfântul Siluan. În viața monahală facem ascultare pentru a ne putea despuia mintea de toată grija lumească, de tot gândul pământesc, și a ne îndrepta astfel toată atenția asupra venirii Lui, asupra întâlnirii noastre cu Domnul. De asemenea, luăm de bunăvoie asupra noastră sărăcia pentru ca nimic să nu ne împiedice să alergăm în

afara taberei lumii acesteia. Trăim în feciorie pentru a face din întreaga noastră ființă un templu viu al Duhului Sfânt. De fapt, toate făgăduințele monahale sunt menite a ne ajuta să devenim lăcaș al Domnului. Creștinii primelor veacuri aveau această conștiință, de aceea Sfântul Pavel li se adresează corintenilor: „Nu știți, oare, că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?” (1 Cor. 3, 16). Aceasta era o realitate obișnuită, de aceea și aveau un har desăvârșit, care le-a îngăduit să devină mucenici. Datorită caracterului său eshatologic, harul monahismului a înlocuit acest har al muceniei.

Cum poate un monah sau o monahie să păstreze însuflarea de la început și, dacă a pierdut-o, cum să o afle din nou?

Când ne hotărâm să devenim monahi, Domnul ne vine întru întâmpinare cu harul Său. Și primele luni, chiar primii ani sunt bogați în simțirea lui Dumnezeu și orice fel de nevoință ni se pare ușoară.

Dar aceasta nu durează la nesfârșit. Vine o vreme când trebuie să fim încercați pentru a se vedea dacă am învățat lecția pe care ne-a dat-o Domnul, dacă știm să prețuim darul pe care ni l-a încredințat. Asupra noastră vin încercări și ispite, o uscăciune a inimii, și ni se pare că suntem părăsiți de Dumnezeu. Și atunci cum putem reînvia în noi însuflarea? Răspunsul la această întrebare îl găsim în Scriptură, unde aflăm despre existența unei legi duhovnicești potrivit căreia Domnul „dă har celor

smeriți, iar celor mândri le stă împotriva” (Iac. 4, 6). Știm că însuflarea este prezența harului în noi și ea ne învață să însetăm după o măsură tot mai mare a iubirii dumnezeiești. De aceea, în timpul acestei perioade, când însuflarea și simțirea lui Dumnezeu slăbesc în inima noastră, trebuie să născocim noi feluri de a ne smeri, de a ne pocăi pentru a reaprinde în noi dorul după Dumnezeu și a atrage iarăși harul lui Dumnezeu.

Mai întâi trebuie să ne aducem aminte de prima perioadă, când Domnul a fost atât de darnic cu noi. Chiar și Sfântul Pavel și-a adus mereu aminte de viziunea pe care a avut-o în drum spre Damasc și a voit să rabde orice fel de suferință pentru a rămâne credincios ei. Și din aducerea aminte a binefacerilor lui Dumnezeu el a dobândit multă însuflare. La fel și noi trebuie să ne aducem aminte de toate lecțiile importante pe care le-am învățat de la harul lui Dumnezeu. Trebuie să ne hrănim din cuvântul Domnului, pentru că el aprinde în noi dorirea după Dumnezeu. Trebuie să citim mereu Sfânta Scriptură, până când ea devine propriul nostru cuget, propriul nostru limbaj și să-I vorbim Domnului în cuvintele Scripturii. Domnul va iubi aceasta și harul Său va naște în noi însuflare.

O altă cale mai practică și mai eficace este chemarea Numelui lui Hristos. Pentru că Numele lui Hristos este nedespărțit de Persoana Sa, atunci când Îi chemăm Numele cu atenție și cu evlavie intrăm în prezența Sa. Și dacă rămânem în rugăciune înaintea Feței lui Dumnezeu, harul prezenței Lui ne va pătrunde întreaga

ființă și însuflarea noastră va fi pururi reînnoită. Nu trebuie să ne mulțumim numai cu participarea la slujbe și cu anumite momente din zi închinată rugăciunii. Dacă vrem cu adevărat să fim moștenitori ai vieții celei mari și sfinte pe care au arătat-o pe pământ Părinții noștri, trebuie ca Numele lui Hristos să se alipească de răsuflarea noastră. Pentru că, dacă el se va alipi de răsuflarea noastră, atunci vom afla mereu noi sușuri în inimă și o zi din viața noastră nu va fi la fel cu cealaltă, iar însuflarea noastră va spori la nesfârșit.

Îmi amintesc că odată Sfântul Epifanie al Ciprului a vizitat o mănăstire din Palestina și egumenul i-a ieșit întru întâmpinare și, plin de satisfacție, i-a zis: „Cu rugăciunile Sfinției Voastre, părinții din mănăstirea noastră țin toate slujbele: Ceasurile, Vecernia, Pavecernița, Utrenia”. Sfântul, auzind aceasta, l-a întrebat surprins: „Și ce faceți între slujbe, încetați să vă rugați?” A simțit că monahii nu aveau lucrarea neîncetată a rugăciunii.

În concluzie, însuflarea poate să vină din citirea cuvântului lui Dumnezeu, din chemarea Numelui și din participarea la Sfânta Liturghie. Trebuie să facem din Liturghie locul în care ne schimbăm viața noastră trecătoare cu viața nemărginită a lui Dumnezeu. La Liturghie trebuie să venim întotdeauna pregătiți, aducând ceea ce avem mai bun, și atunci, în această comuniune a harului, a darurilor tuturor mădularelor Bisericii, devenim și noi bogați și la sfârșitul Liturghiei vom pleca reînnoiți, după ce ne-am împărtășit din Sfintele și de viață dătătoarele Sale Daruri.

Cum își păzește cineva mintea de gânduri rele?

Este bine să deprindem viața ascetică pe care ne-au transmis-o Părinții noștri. Pentru ca harul să rămână și să sporească în inima noastră trebuie să ne păzim întotdeauna mintea de gândurile de la vrăjmaș. Diavolul nu va înceta să ne bombardeze cu gândurile lui. Nu trebuie să ne predăm mintea acestora, nu trebuie să intrăm în dialog cu ele și atunci harul se va aduna în inimă, zidind în noi templul lui Dumnezeu. Desigur, putem să ne împotrivim acestor gânduri prin rugăciune: imediat ce vedem că un gând străin ne dă târcoale, să ne rugăm și atunci ne va fi ușor să respingem atacul vrăjmașului încă din primele momente. Deprinderea acestei nevoițe de a ne împotrivi gândurilor are mare însemnătate.

Însă noi suntem chemați să cultivăm în viața noastră o formă de nevoiță încă și mai înaltă, o nevoiță pozitivă. Cu cât este mai mare dorința de a-I oferi Domnului toate cele care I se cuvin, aducându-I neconținut mulțumită pentru toate câte a făcut pentru noi și pentru întreaga lume, cu atât mai mult mintea ne va fi cuprinsă de o binecuvântată căință că nu suntem în stare să-I mulțumim așa cum se cuvine. Ne întristăm că nu putem să-I aducem ofrandă toate „câte sunt adevărate, câte sunt de cinste, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt vrednice de iubit, câte sunt cu nume bun, orice virtute și orice laudă” (Filip. 4, 8). Pentru ca Hristos să devină în noi mai puternic decât vrăjmașul care este în lume și care ne războiește, este nevoie să cultivăm nu numai o nevoiță negativă, care în sine este bună, ci și o nevoiță pozitivă,

care este mai înaltă și mai rodnică. Atunci nu ne va fi greu să păstrăm trezvia minții, pentru că Însuși Domnul îl va alunga pe vrăjmaș. Văpaia harului dumnezeiesc din inimă îl va arde pe vrăjmaș chiar mai înainte ca acesta să ne atingă. Așadar, această nevoiță pozitivă constă în neîncetata aducere de mulțumită pentru toate câte Domnul a făcut pentru noi, pentru Sfinții Săi și mai cu seamă pentru Preasfânta Sa Maică, pentru întreaga lume. Iar această aducere de mulțumită se cuvine a fi însoțită de o smerită căință pentru că nu suntem în stare să mulțumim lui Dumnezeu cum se cuvine. Neîncetata aducere de mulțumită acoperă toate lipsurile noastre. Ea este o formă de smerenie și, acolo unde este smerenie, acolo și harul lui Dumnezeu se revarsă din belșug.

CĂLUGĂRUL ȘI DUHUL VEACULUI¹

Arhim. Zaharia Zaharou: *În primul rând aș vrea să-I mulțumesc lui Dumnezeu, Care mi-a dat acest timp prețios pe care îl împărtășesc cu dumneavoastră și m-a învrednicit să mă fac și eu părtaș darurilor Sfântului Duh pe care Dumnezeu le-a revărsat asupra dumneavoastră. Pentru că Biserica noastră nu este altceva decât părtășie în darurile harului.*

Apoi aș vrea să-i mulțumesc în chip deosebit Înaltpreasfîntului Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, care în ultimii nouăsprezece ani în felurite chipuri și-a arătat bunăvoirea, interesul și sprijinul față de mănăstirea noastră.

Voim să vorbim acum despre duhul călugăresc și duhul lumii. În scrierile Sfinților Părinți, precum am auzit chiar acum în ceea ce a citat Înaltpreasfîntul, sunt multe cuvinte însuflate de Sus privitoare la sfârșitul veacurilor. Cu cât ne apropiem de sfârșit, cu atât devine mai mare cinstea, privilegiul de a fi călugăr și chiar de a fi creștin. Sfinții

¹ Cuvânt rostit în cadrul Sinaxei stareților, starețelor și duhovnicilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, desfășurată la Mănăstirea Acoperământul Maicii Domnului din Florești, 6 iunie 2012.

Părinți ne spun că în vremurile de demult părinții noștri se proslăveau prin minuni mărețe, prin învierea morților. Dar creștinii ultimelor vremi, care vor reuși să păstreze credința, vor afla mai multă slavă în ceruri, mai multă chiar decât părinții care făceau acele minuni. Aș vrea să mă opresc doar asupra unui cuvânt al Domnului din Cartea Apocalipsei. Acolo se spune că în vremurile cele de pe urmă „cel sfânt, mai sfințească-se încă” și „cel ce se spurcă, mai spurce-se încă” (cf. Apoc 22, 11). Noi trebuie să avem întotdeauna o rugăciune asemenea acestui cuvânt: „Atotputernice Iisuse, milostiv fii nouă încă, iară și iară.”

În Epistola întâi Sobornicească a Sfântului Ioan citim: „Tot duhul care nu mărturisește pe Iisus Hristos că au venit în trup, de la Dumnezeu nu este; și acela este al lui antihrist de care ați auzit că va veni; și acum în lume este. Voi de la Dumnezeu sunteți fiilor, și ați biruit pe aceia; căci mai mare este Cea ce este întru voi decât cea ce este în lume” (1 Ioan 4, 3-4)².

Așadar, duhul lumii acesteia, duhul veacului, nu este altul decât duhul Satanei. Nu Dumnezeu i-a dat Satanei stăpânire asupra lumii, ci omul. Încă din rai, de când omul s-a întors de la Fața Dumnezeului Celui viu și și-a plecat urechea la sfaturile cele viclene ale diavolului, el nu a conținut să-și încline mintea și inima la rele, și prin toate păcatele și fărădelegile lucrate de-a lungul veacurilor a îngăduit puterii vrăjmașului să câștige din ce în ce

² Redat după *Biblia*, Ediția Sfântului Sinod, București, 1914.

mai mult teren și Satanei să devină „stăpânitorul lumii acesteia” (cf. Ioan 14, 30).

Duhul lumii acesteia se vădește prin mândrie, nerecunoștință și neascultare, „pofa trupului și pofa ochilor” (1 Ioan 2, 16), sete de putere și dorință de stăpânire asupra celorlalți, de manipulare a lor și, deci, printr-o înfricoșătoare lipsă de dragoste, un puternic spirit competitiv și o cruntă luptă pentru supraviețuire.

Lumea noastră modernă pare cufundată într-o aproape desăvârșită uitare de Dumnezeu. În rai, Satana a reușit să-l înșele pe Adam și să-l răpească de la Izvorul Vieții și de-a lungul veacurilor acesta rămâne țelul său nestrămutat: să-l distrugă pe om, nimicindu-i legătura dătătoare-de-viață cu Dumnezeu și, prin grija de multe, prin plăcerile și distracțiile acestei vieți, să-l facă să uite de Ziditorul și Binefăcătorul său. De aceea, Sfinții Părinți socotesc uitarea de Dumnezeu cel mai mare păcat, care ne face să devenim cei mai vulnerabili, întrucât este singura patimă ce nu poate fi înfrântă cu arma rugăciunii, prin chemarea Numelui lui Dumnezeu și, deci, nimic nu-l poate împiedica pe vrăjmaș să ne ucidă. Călugărul luptă împotriva duhului veacului printr-o neîncetată aducere aminte de Dumnezeu.

Monahul este cel ce caută neîncetat Fața Dumnezeului Celui viu, este cel care este mistuit lăuntric de aceeași dorire ca și Proorocul David care cânta în psalmi: „De voi intra în lăcașurile casei mele, de mă voi sui pe patul așternutului meu, de voi da somn ochilor mei, și genelor mele dormitare și odihnă tâmplelor mele, până

ce voi afla locul Domnului, lăcașul Dumnezeului lui Iacov” (Ps. 131, 3-5)³.

Monahismul nu se deosebește esențial de viața creștină la care noi toți suntem chemați, ci este o strădanie de a trăi cât mai desăvârșit cu puțință descoperirea dată nouă prin Iisus Hristos. Și în mănăstire totul este rânduit în așa fel încât să fie create cele mai prielnice condiții ca să putem căuta Fața Dumnezeului Celui viu, ca Hristos să devină „marginea doririlor inimii” călugărului. Monahul se folosește de toată întâmplarea din viața sa ca să-și susțină împreună-vorbirea cu Dumnezeu și, astfel, să afle adevărata rugăciune, primind pronia lui Dumnezeu în toate, dând slavă lui Dumnezeu și răbdând rușinea ticăloșiei sale.

Toată frumusețea și minunăția vieții monahale constă în caracterul ei eshatologic. Ca monahi și monahii noi ieșim din tabăra lumii acesteia, ieșim din vârtoarea patimilor ei și a curselor ei ca să avem doar o singură purtare de grijă: să-L întâmpinăm pe Mirele Ceresc. Singura dorire care aprinde inimile noastre este să trăim zi și noapte în așteptarea Celui ce a venit și iarăși va să vie. Lepădarea noastră de lume nu este îndeosebi una ce ține de loc – deși locul poate să ducă și el la o mai deplină împlinire a ei la toate nivelurile – ci una duhovnicească: înseamnă lepădarea noastră de duhul lumii acesteia, care este un duh al nerecunoștinței și al mândriei, și îmbrăcarea în duhul lui Hristos, care este

³ Redat după *Biblia* – 1914.

un duh al recunoștinței și al dragostei smerite. Sfântul Pavel ne spune că Hristos a răbdat ocară Crucii în afara porților, în afara taberei acestei lumi, fiind înjosit la culme, spre a-Și vădi desăvârșita smerenie. Și noi suntem chemați să ieșim din tabăra acestei lumi, să luăm asupra noastră rușinea și ocară ei, ca să-L întâmpinăm pe Hristos (cf. Evr. 13, 12-13). Trebuie să disprețuim modelele acestei lumi, buna ei părere și să nu ne lăsăm înșelați de gândul că am putea împăca iubirea față de Dumnezeu cu iubirea față de lumea aceasta.

Acest aspect eshatologic al monahismului este forța centrifugă ce ne scoate din câmpul gravitațional al pământului, în care stăpânește legea păcatului, și ne ajută să ne întoarcem privirea de la lucrurile stricăcioase ale acestei lumi către cele nesticăcioase de Sus. Ieșim din tabăra acestei lumi urmând Stăpânului nostru, murim lumii acesteia în nădejdea că Îl vom întâlni pe Hristos, și Domnul ne întâmpină cu harul Său și cu însuflarea Sa, și astfel suntem gata să-I dăruim o jertfă bineprimită: neîncetata chemare a Numelui Său. Numai prin rugăciune neîncetată vom putea să ne lepădăm deplin de duhul lumii acesteia și să ne vindecăm de bolile ei aducătoare de moarte.

Monahul dă luptă cu patima **uitării de Dumnezeu** cu arma **trezviei**. Sunt multe locuri în Evangheliile în care omul este îndemnat la trezvie: „Deci privegheați, că nu știți în care ceas Domnul vostru va veni” (Mat. 24, 42); „Drept aceea privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul întru care Fiul Omului va veni” (Mat. 25, 13); „Privegheați și vă rugați ca să nu intrați în ispită” (Mat. 26, 41).

În monahism ne desprindem de toate grijile acestei lumi ca să ne dăruim într-un tot al trezviei, acestei așteptări a Mirelui Ceresc. Trezvia este știința științelor și precum oricărei științe din lumea aceasta trebuie să i ne dedicăm vreme îndelungată spre a o deprinde, așa și acestei lucrări trebuie să i ne supunem mintea timp de mulți ani, până ajunge să devină parte din firea noastră. E ușor să faci din omul din afară călugăr, lepădând toate averile pământești, renunțând la căsătorie și intrând în mănăstire, dar trebuie să facem din omul lăuntric călugăr, și aceasta este o lucrare care cere o viață întreagă și se săvârșește prin trezvie.

Trezvia nu este doar o simplă atenție, ci este întotdeauna însoțită fie de chemarea Numelui Domnului, fie de aducerea-aminte de Dumnezeu sau de nădăjduirea bunătăților făgăduite nouă. Pentru noi, creștinii, preocuparea cea dintâi este cum să trăim fără de păcat în această lume atunci când suntem bombardați neîncetat cu imagini și impresii necurate. Și am văzut că aceasta este cu puțință având pilda lui Lot, care, trăind în Sodoma, nu a fost totuși vătămat de murdăria viețuirii de acolo.

Când avem atenția îndreptată cu rugăciune spre inimă, încetul cu încetul ne gătim în ea un loc luminos, care ne va atrage neconținut duhul acolo. Vom dobândi, de asemenea, un „gust” și cu ajutorul acestui gust vom ști care gând vine de la Dumnezeu și care vine de la vrăjmașul. Dacă ne-am creat acest loc luminos în inima noastră prin lucrarea tainică a pocăinței, mintea ne va fi neconținut atrasă acolo și tot gândul străin va rămâne afară, neputând să ne rănească mintea sau inima, și

deși vom vedea totul nu vom fi robiți de nimic. Astfel, prin trezvie dobândim un discernământ apostolic: „că nu este să nu știm amăgiturile Satanei”, spune Sfântul Pavel (*cf.* 2 Cor. 2, 11)⁴. Când ne păstrăm trezvia, harul se înmulțește în inima noastră și nu vom mai fi furați de meșteșugirile vrăjmașului și răniți de atacurile lui. De multe ori oamenii sunt foarte evlavioși și fac multe fapte bune, dar pentru că nu au trezvie nu văd nicio roadă a Duhului în viața lor: pace, dragoste, bucurie, blândețe... Harul le este ușor furat de către vrăjmașul, pentru că nu știu să-și păzească mintea.

Fără trezvie, omul nu este decât trup și trupul „să moștenească Împărăția lui Dumnezeu nu poate” (1 Cor. 15, 50)⁵. Numai trezvia poate să-l ridice pe om din păcatul cel dintru început. Prin cădere, toate puterile sufletului omenesc au fost dezbinat și omul nu mai este stăpân peste propria-i fire, ci este sfâșiat de dorințe și de impulsuri contradictorii. Însă, prin pogorârea minții în inimă în rugăciunea curată, omul se reîntregește iarăși, firea sa își regăsește întregimea cea dintru început. Trezvia împreună mintea omului cu Duhul lui Dumnezeu și această împreunare duce la vindecarea acestuia, iar omul devine în stare să împlinească cea dintâi și cea mai mare poruncă – aceea de a iubi pe Dumnezeu din toată inima sa, din tot sufletul său, din tot cugetul său, din toată tăria sa (*cf.* Marc. 12, 30). Cei care păzesc trezvia au statornicie

⁴ Redat după *Biblia* – 1914.

⁵ *Ibidem.*

în viață, viziunea lor duhovnicească nu este întinată de îndoieli și de confuzii, precum a oamenilor din lumea aceasta, ci sunt bine întemeiați în cuvântul lui Dumnezeu și în poruncile Lui.

Această trezvie ne păzește nu numai atunci când suntem treji, ci și în timpul somnului. Chiar și în timpul somnului duhul nostru se află într-o permanentă mișcare și acesta tinde fie către Izvorul Vieții și al luminii, Care este Hristos, fie, prin îndepărtarea de El, către împărăția întunericului. Dacă în timpul zilei am sălășluit în inima noastră gânduri necurate și pătimișe, gânduri de mânie și de ură, aceste dispoziții ne vor însoți și în somn. Dar cei ce au fost cu trezvie și au cultivat gânduri bune și luminoase în timpul zilei, gânduri de dragoste și de recunoștință, până și în somn vor avea aceleași sfinte doruri și înclinații ale inimii.

„Eu dorm și inima mea priveghează”, spune Proorocul Solomon (Cânt. lui Sol. 5, 3). Cei ce trăiesc cu trezvie își văd viața ca pe o linie dreaptă continuă, atât în somn, cât și când sunt treji. Pentru omul cu adevărat duhovnicesc, acel monstru groaznic și întunecat numit de psihologi subconștient nu există. Prin trezvie, toată viața omului devine conștientă și, dacă ceva se strecoară și-l tulbură, acest ceva este de îndată nimicit de harul lui Dumnezeu care sălășluiește în el.

De vrem să știm dacă suntem mântuiți, să vedem cum reacționăm atunci când suntem ispitiți de vrăjmașul în somn. Dacă reacționăm în același fel ca atunci când suntem treji, adică respingând cu fermitate atacul

vrăjmașului, înseamnă că nu mai suntem robiți de duhul acestei lumi. Somnul este un chip al morții. Viața în lumea ce va să fie nu este altceva decât viața pe care am început să o trăim în această lume. Aceleași dorințe și obiceiuri pe care le-am cultivat în viața aceasta ne vor însoți și vor deveni legea ființării noastre în viața veșnică. Dacă am dobândit înclinații smerite și trezvie, atunci vom trece ușor și nevătămați prin vămile văzduhului.

Lumea zilelor noastre trăiește în apostazie și are drept unic criteriu valoric relativismul. În ochii modernității, a crede în Dumnezeu și a duce o viață după învățăturile evanghelice este curată nebunie. Creștinii se deosebesc de oamenii lumești prin aceea că își au mîntea pururea ațintită spre Dumnezeu, după cum spune Sfântul Pavel, „petrecerea noastră în ceruri este” (Filip. 3, 20). Și monahii, mai mult decât oricare alții, prin felul de viață rînduit în mănăstire, au acest privilegiu deosebit de a putea chema necontenit pe Cel Ce a venit să ne răscumpere și Care va veni iarăși să ne ia cu El ca să fim cu El de-a pururea. Călugărul adevărat este cel ce trăiește cu această nădejde nestrămutată, așteptând venirea Domnului. Acest aspect eshatologic al vieții monahale este de o deosebită însemnătate, pentru că este singurul care ne poate păstra însuflarea până într-un sfârșit.

În viețuirea noastră călugărească facem ascultare de voia lui Dumnezeu, precum ne-a fost aceasta descoperită prin părintele duhovnic, urmărind astfel să ne golim mîntea de toată grija cea lumească pentru ca să fim slobozi să ne îndreptăm toată atenția spre întîlnirea noastră

cu Domnul. Acest duh de ascultare merge împotriva curentului duhului afirmării-de-sine și al competitivității agresive al lumii acesteia. Ascultarea este un privilegiu prin care noi devenim slobozi să ne ridicăm la înălțimea desăvârșitei și măreței voi a lui Dumnezeu.

Dacă monahul trăiește în sărăcie, o face ca să nu fie împiedicat de nimic, ca să nu fie tras înapoi de nimic când vrea să fugă afară din tabăra acestei lumi. Duhul sărăciei călugărești este opus de-a dreptul duhului societății de consum moderne; ethosul modernității, prin puterea atotpătrunzătoare a mass-mediei, ne împinge continuu să dobândim tot mai multe și mai multe bunuri materiale. Dar, în chip minunat, călugărul neagonisitor, lepădând toate bogățiile deșarte ale acestei lumi, devine stăpânul lumii, pentru că el își lărgeste inima sa încât Însuși Hristos încapă în ea și dimpreună cu apostolul poate să spună: „viez, de acum nu eu, ci viază întru mine Hristos” (Gal. 2, 20) și prin Hristos poartă în el lumea întreagă și mijlocește pentru ea.

Mai mult decât atât, prin curăția trăirii în feciorie monahul ține piept hedonismului și moralității îndoielnice a vremurilor noastre, căutând să se zidească pe sine întru totul biserică sfințită a lui Dumnezeu. Sfinții Părinți înțelegeau prin feciorie și curăția minții și numeau curvie nu numai patima poftei trupești, ci orice lucru care ne desprinde de aducerea-aminte de Dumnezeu.

Temeiul monahismului este Însuși Domnul. Dacă avem în vedere făgăduințele monahale, vedem că ele sunt întocmai elementele definitorii ale viețuirii Sale. Hristos

este pilda absolută de ascultare față de voia Tatălui. El a venit în lumea aceasta născându-Se din Fecioară și în toată viața Sa nu găsim nici urmă de păcat sau de necurăție; El nu Și-a îngăduit nicidecum să Se despartă în duh de Tatăl. Nu a avut nici loc unde să-Și plece capul pe acest pământ, nici măcar în sinagoga întemeiată în Numele Său.

Așadar, fiind credincioși făgăduințelor monahale, devenim asemenea lui Hristos și în tot ceea ce facem Hristos este pilda noastră absolută. Dar toată nevoința noastră cu aspect negativ, toată strădania de a ne lepăda de duhul acestei lumi, nu-și va atinge țelul dacă nu este însoțită și de nevoința pozitivă a îmbrăcării în duhul lui Dumnezeu, a dobândirii cugetului Său.

Atunci când, ca monahi, ieșim din tabăra lumii acesteia, noi avem un țel mareț – să purtăm ocară lui Hristos, căci prin aceasta El ne va recunoaște ca fiind ucenici ai Săi. Răbdăm rușine din dragoste pentru El, precum și El a răbdat rușinea Crucii ca să ne slobozească din rușinea ce va să fie și din veșnica pierzare. Așadar, ieșim din tabăra lumii acesteia purtând rușinea păcătoșeniei noastre, care este Crucea lui Hristos.

Veacuri și veacuri de păcat au născut o prăpastie despărțitoare între om și Dumnezeu. Numai Crucea lui Hristos poate face punte peste aceasta. Nu trebuie să ne lășăm furați de înțelepciunea și puterea celor ce sunt în afara Bisericii. Noi suntem chemați să fim prieteni ai Crucii pentru că pentru noi Crucea lui Hristos este puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu care ne mântuiește (*cf.* 1 Cor. 1, 18). Dar această înțelepciune și

putere nu au nimic de-a face cu setea de putere și felul de a fi al acestei lumi. Pentru cugetul trupesc, Dumnezeu se înțelege întotdeauna ca putere. Pentru iudei, El era Cel Atotputernic, Care avea să vină și să zdrobească neamurile ca să ridice în slavă poporul lui Israel. Dar Iisus a venit ca Mesia și le-a grăit despre cruce și despre moarte și nici apostolii nu L-au înțeles. Când Sfântul Petru L-a auzit vorbind despre răstignire, L-a luat deoparte și a început a-I sta împotriva. Dar Domnul, cu o mânie fără de păcat, l-a certat: „Mergi înapoia mea, satano, că nu cugeți cele ce sunt ale lui Dumnezeu, ci cele ce sunt ale oamenilor” (Marc. 8, 33). Așadar, „cele ce sunt ale lui Dumnezeu”, înțelepciunea lui Dumnezeu este Crucea prin care El avea să ne slobozească din robia celui rău.

În lumea aceasta puterea se dobândește prin violență și prin asuprașirea celorlalți. De aceea, oamenii lumești nu pot să înțeleagă cum se poate vorbi despre Cruce ca fiind puterea lui Dumnezeu: ce putere poate fi într-o moarte de ocară, cum este moartea pe cruce? Ei nu înțeleg că bătălia cea mai mare din toate timpurile a fost dată pe acea Cruce. Pe Cruce tot răul care se adunase de-a lungul veacurilor, începând de la căderea lui Adam și până la venirea lui Hristos, a căzut asupra Domnului. Și Domnul, neîmpotrivindu-Se acestui rău, ci aducându-Se pe Sine de bună voie ca o jertfă vie spre mântuirea tuturor, a ieșit biruitor: puterea răului a fost nimicită și omul a fost smuls din ghearele Satanei. Ceea ce face Crucea Domnului să fie atât de minunată și mântuitoare este faptul că El a primit-o de bună voie. El a dorit această Cruce; El a vrut să moară

pentru noi ca să ne mântuiască pe noi. Și pentru că moartea Sa a fost fără de vină, s-a dovedit a fi o osândire a morții noastre. Fiind de bună voie și fără de păcat, Crucea Sa a devenit o osândire a tuturor celorlalte cruci pe care răul le meșteșugise cu consimțământul voii libere a omului.

Așadar, adevărata putere a Crucii stă în smerenia și în dragostea jertfelnică a lui Dumnezeu. De aceea, Dumnezeu ne îndeamnă să nu fim ca neamurile, râvnind la tronuri, precum Satana oarecând a voit să-și așeze tronul mai presus de cel al lui Dumnezeu (*cf.* Is. 14, 13). „Care dintre voi va vrea să fie întâi, să fie vouă slugă; precum și Fiul Omului n-au venit să-i (Se) slujească Lui ci să slujească și să-Și dea sufletul Său răscumpărare pentru mulți”, zice Domnul (Mat. 20, 27-28)⁶.

Crucea lui Hristos a fost plinirea voinței Tatălui, Care i-a dăruit omului mijlocul de a se slobozi de duhul neascultării, al trufiei și al răzvrătirii împotriva lui Dumnezeu pe care Satana l-a însuflat în el. Când omul a călcat porunca lui Dumnezeu în rai, poruncă ce îl păzea de toată vătămarea, atunci s-a lipsit pe sine de Izvorul Vieții și eul propriu a devenit perete despărțitor între sine și Dumnezeu. Voia lui Dumnezeu pentru noi în această viață este să devenim zi de zi mai puțin egoiști, purtând ocară Lui, luându-ne crucea și urmând Lui. Pentru noi, crucea este sabia care omoară sinele nostru păcătos ce ne lipsește de împărtășirea cu Dumnezeu. Crucea devine cheie a raiului, pentru că ea omoară iubirea de sine, care

⁶ Redat după *Biblia* – 1914.

este izvorul a tot răul în lumea aceasta. Crucea lui Hristos a fost dragostea lui Dumnezeu pentru ceilalți. El nu S-a cruțat pe Sine, ci a fost gata să moară pentru ca noi să putem trăi. Și dragostea Lui s-a arătat a fi mai puternică decât moartea până în sfârșit. Pentru aceasta, singurul țel după care ne rânduim viața este ca în tot ce facem, spunem sau gândim în viața noastră de zi cu zi să punem un strop de dragoste în Numele Lui și așa să devenim moștenitori ai mai marii dragoste, cea „până în sfârșit” (Ioan 13, 1), pe care El ne-a arătat-o prin jertfa Sa.

Crucea ne-a arătat că sensul adevărat al existenței noastre este dragostea și smerenia, căci numai printr-o dragoste smerită dobândim viața adevărată. Pentru noi, să iubim pe Dumnezeu și pe aproapele înseamnă să facem voia lui Dumnezeu și a aproapelui nostru. Lumea privește dragostea în chip sentimental, dar pentru fiii lui Dumnezeu ea înseamnă să îmbrățișezi voia celuiilalt. Părintele Sofronie spune că, atunci când îmbrățișăm voia celuiilalt, fratele nostru devine viața noastră, mireasmă de viață și viață veșnică.

Când ridicăm ziduri de apărare împrejurul nostru, nu izbutim să facem voia celuiilalt și rămânem în pierzătoarea și vrednica de milă iubire de sine. De fapt, noi ridicăm zidurile propriei noastre temnițe, ale propriului nostru iad. Iadul nu este celălalt, precum a spus cândva Sartre, ci propriul nostru eu. Dacă în viețuirea noastră călugărescă există ascultare din dragoste, tăierea voii proprii înaintea fratelui, dacă nu există lupta pentru drepturile noastre și nu ne impunem propriile viziuni și dorințe, atunci suntem

cu adevărat prieteni ai Crucii și „desăvârșim sfințenia întru frica lui Dumnezeu” (2 Cor. 7, 1). Devenim din ce în ce mai bogați când ne întâlnim unul cu altul cu o inimă deschisă, cu o atitudine plină de dragoste și cu această înțelegere: ca nu voia mea să se facă ci voia celuilalt. Dar cei ce merg la mănăstire și înalță ziduri de apărare împrejurul lor, aceștia mor tare săraci.

Noi nu venim la mănăstire ca s-o ducem mai bine, să profităm și să ducem o viață ușoară, la adăpost de necazurile și de durerile pe care le trăiesc cei din lume, ci venim să ucidem în noi acea fiară numită iubirea de sine. Nimic nu este mai străin iubirii pline de narcisism a zilelor noastre decât atitudinea nevoitorului ce se luptă și duce un crunt război cu sinele său.

Îmi amintesc de Gheron Iosif Isihastul, care zicea: „M-am făcut propriul meu călău”. Și Părintele Sofronie obișnuia să spună că nimeni nu poate prigoni un călugăr mai mult decât o face el însuși de dragul lui Dumnezeu. Ura de sine este o roadă de mare preț în viața monahului și nu are în sine nimic morbid sau autodistructiv, ci dimpotrivă, este singura cale de a omorî sinele nostru egoist, de a dărâma zidul despărțitor și de a lăsa șuvoiul vieții dumnezeiești să curgă liber prin toată ființa noastră. Duhul lumii încearcă să-și cruțe mica sa viață, dar niciodată nu izbutește, căci știm din Evanghelie că „oricine va căuta sufletul său să-l mântuiască, pierde-l-va pe el, și cine îl va pierde, îl va învia pe el” (Luc. 17, 33)⁷.

⁷ Redat după *Biblia* – 1914.

Monahul, dimpotrivă, încearcă să guste moartea zi de zi, așa încât Hristos, Cel ce este Începătorul Vieții și Împăratul a toată veșnicia, să poată via în el. Prin aceasta, el își împlinește scopul vieții sale, precum o exprimă rugăciunile Bisericii: „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta, în seara aceasta, în noaptea aceasta, fără de păcat să ne păzim noi”.

Atât de închisă în sine este inima noastră încât nici Dumnezeu și nici aproapele nu-și pot afla sălaș în ea. Dar atunci când ne lăsăm pe noi înșine fără apărare în fața celorlalți, primind toată durerea și suferința pe care pronia lui Dumnezeu le îngăduie în viața noastră, încet-încet inima ni se lărgește și devenim asemenea lui Hristos.

Suferința este o mare binecuvântare, întrucât ea ne adâncește înțelegerea vieții și ne lărgește inima. Prin propria noastră suferință începem să înțelegem suferințele aproapelui nostru și devenim împreună-pătimitori cu acesta, iertători și îngăduitori, și începem să ne rugăm pentru mântuirea întregii lumi ca pentru noi înșine. Astfel, nu mai suntem robiți de duhul lumii acesteia, ci dobândim mintea lui Hristos. Nu mai căutăm să ne călăuzim după înțelepciunea acestei lumi, „pentru că înțelepciunea lumii acesteia nebunie este la Dumnezeu” (1 Cor. 3, 19), ci ne străduim să dobândim înțelepciunea lui Dumnezeu, discernământul duhovnicesc.

Așa cum citim în Epistola către Corinteni: „omul sufletesc nu primește cele ce sunt ale Duhului lui Dumnezeu; că nebunie sunt lui, și nu le poate înțelege;

căci duhovnicește se judecă” (1 Cor. 2, 14)⁸. Și în aceeași epistolă citim: „Iar noi nu am luat duhul lumii, ci Duhul Cel din Dumnezeu; ca să știm cele ce sunt de la Dumnezeu dăruite nouă” (1 Cor. 2, 12). Am spus că duhul lumii se vădește prin mândrie și nerecunoștință, pe când firea Duhului care îl însuflă pe monah este smerenia și recunoștința. Să dobândești „înțelepciunea lui Dumnezeu” înseamnă să înțelegi că nu omul este centrul vieții și măsura tuturor lucrurilor, ci Dumnezeu, și că tot ceea ce este și are omul este un simplu dar al Ziditorului și Binefăcătorului său.

Monahul știe, de asemenea, că Dumnezeu dăruiește cu îmbelșugare darurile Sale pe măsura recunoștinței și a mulțumitei cu care le primim, și că nu avem decât acele lucruri pentru care aducem mulțumită lui Dumnezeu. În acest fel, el este împins de dorința de a aduce neîncetat mulțumită lui Dumnezeu pentru toate. Ajunge până acolo încât aduce mulțumită fierbinte lui Dumnezeu pentru fiecare răsuflare de aer primită în dar de la El. Și se mâhnește numai că nu-I poate aduce îndeajuns mulțumită cu vrednicie. Această mulțumită naște pocăința care nu are sfârșit pe acest pământ.

Atunci când aflăm înțelepciunea lui Dumnezeu ne răscumpărăm timpul viețuirii noastre pe pământ. „Socotiți, drept aceea, cum să umblați cu pază, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți. Răscumpărând vremea, că zilele rele sunt”, spune Sfântul Pavel în Epistola sa către

⁸ Redat după *Biblia* – 1914.

Efesenii (Ef. 5, 15-16). Pentru cultura zilelor noastre, „timpul înseamnă bani”, dar pentru noi, creștinii, timpul înseamnă răscumpărarea veșniciei.

În fiecare zi noi încercăm să împrumutăm păcatul din viața noastră și să sporim neîncetat în inima noastră energia harului lui Dumnezeu, și astfel să punem pe fiecare zi a vieții noastre pecetea veșniciei. În fiecare zi suntem chemați să facem o sfântă negoțatorie: să schimbăm viața noastră trecătoare cu viața cea veșnică de la Dumnezeu. În fiecare zi primim darul timpului și, dacă din cele 24 de ore ale zilei punem deoparte câteva minute, sau poate ore, pe care le dăm rugăciunii, atunci acest timp pe care îl dăruim lui Dumnezeu din toată inima va pecetlui fiecare zi a vieții noastre și în cele din urmă toată viața noastră va fi adumbrită de veșnicie. Rugăciunile noastre vor rămâne veșnic înaintea lui Dumnezeu și ele vor fi mântuirea noastră.

Cunoscând puterea răscumpărătoare a rugăciunii, diavolul, care nu dorește nimic altceva decât pierzania întregii omeniri, ca toți să fie părtași sortii lui, face tot ce-i stă în putință ca să ne împiedice de la rugăciune. Diavolul nu încearcă prea mult să ne împingă să păcătuiim, căci știe că pocăința sinceră poate șterge mulțime de păcate, ci încearcă mai cu seamă să devoreze timpul vieții noastre, însuflând în noi pofta de distracții, gustul pentru noutăți și chiar o anume sete de știință și de cunoaștere din care până și ideea de Dumnezeu a fost trecută cu vederea. Tehnologia noastră modernă, cu nenumăratele ei produse noi care invadează piața, este numai o exemplificare a

acestui vicleșug. Diavolul știe că, dacă reușește să devoreze timpul vieții noastre, el pune capăt acestei sfinte neaguțatorii, acestui schimb de vieți, nimicind legătura noastră personală cu Dumnezeu. Pentru noi, această legătură este dătătoare de viață, pentru că prin ea suntem în neîncetată împărțășire cu Izvorul Vieții. Când ne rugăm, ne aflăm în prezența lui Dumnezeu și această prezență nimicește neîncetat moartea pe care o purtăm în noi și ne reînnoiește.

A răscumpăra vremea înseamnă a cultiva legătura noastră cu Dumnezeu. Cu cât legătura noastră cu El este mai puternică, cu atât vom fi mai uniți cu El în această viață și vom continua să fim la fel, în chip mai desăvârșit și cu și mai multă tărie, în viața ce va să fie. Astfel, timpul nu mai este pentru noi un dușman, ci o aripă ce ne ridică Sus și ascunde viața noastră cu Hristos în Dumnezeu (*cf.* Col. 3, 3), iar moartea devine un prieten mult așteptat.

Lumea modernă se teme de moarte. De aceea, moartea a devenit un fel de tabu, un lucru despre care oamenii nu vorbesc, și toate eforturile medicinei moderne de a prelungi cât mai mult cu putință zilele noastre pe pământ și de a micșora suferința în această viață au ca scop să ne câștige încă un pic de timp pentru a ne bucura de plăcerile lumii acesteia.

Călugărul, pentru a-și păstra vie legătura cu Dumnezeu, cultivă în sine aducerea aminte de moarte, care îl desprinde de toată legătura cu cele pământești. Și, în loc să-și satisfacă simțurile cu plăcerile acestei lumi, el ia asupra-și lucrarea pocăinței. Pocăința este prețul pe

care trebuie să-l plătească pentru a-și răscumpăra din stricăciune viața sa. Dacă Hristos a plătit cu scumpul Său Sânge mântuirea noastră, pentru monah pocăința prin rugăciune înseamnă a vărsa sângele său, așa cum ne spune Sfântul Siluan. Și atunci când monahul ajunge la plinirea propriei sale pocăințe, el dobândește cunoștința tuturor stărilor de păcat și de moarte ale întregii omeniri și începe să se pocăiască pentru lumea întreagă; se pogoară în iadul pocăinței, în acel iad al dragostei în care S-a pogorât Hristos. Numai atunci când pocăința sa personală se preschimbă în rugăciune pentru mântuirea a toată lumea, monahul a dobândit mintea lui Hristos, Care Și-a dat sufletul răscumpărare pentru toți. Numai atunci când dobândește prin pocăință universalitatea, atotcuprinderea lui Hristos, s-a lepădat deplin de duhul acestei lumi, care este duhul lui antihrist, și poate spune cu adevărat că Cel ce este în el este mai mare decât cel ce este în lume. Și aceasta este adevărata plinire a chipului lui Dumnezeu în om.

Noi nu trebuie să facem nicio descoperire. Drumul a fost deja deschis de Hristos, Care i-a spus Sfântului Ioan Cuvântătorul-de-Dumnezeu: „Eu sunt Cel ce sunt viu și am fost mort și, iată, sunt viu în vecii vecilor” (Apoc. 1, 18)⁹. Gustând zi de zi din moarte în această viață, de dragul poruncilor Lui, suntem cinstiți cu cununa vieții, a vieții din belșug, în vecii vecilor.

⁹ Redat după *Biblia* – 1914.

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Vă rugăm să mai detaliați cele spuse despre trezvia din somn ca reper în ceea ce privește mântuirea noastră.

Toată cultura monahală constă în faptul că noi ne străduim să nu ne lăsăm mintea robită de înșelăciunile vrăjmașului. Și cu cât reușim să fim mai treji asupra minții noastre, să o stăpânim, cu atât subconștientul își pierde puterea sa. Știm din viața noastră că ori de câte ori ne delăsăm și nu ne păzim mintea de gânduri sau devenim prea familiari în purtarea noastră, ori mândri în atitudinea noastră, de îndată vrăjmașul ne va ataca în somn.

De aceea, nelăsând mintea la dispoziția gândurilor vrăjmașe, devenim din ce în ce mai puternici și vrăjmașul nu mai poate să-și găsească loc în viața noastră. Așa cum am spus, somnul este un chip al morții. Dacă până și în somn duhul nostru e pregătit să reacționeze în acest fel, adică să-l respingă pe vrăjmaș, înseamnă că, atunci când va veni moartea, vom intra în viața de dincolo cu aceeași așezare launtrică. Vedem asta în pilda evanghelică privitoare la Judecata de Apoi (Mat. 25, 31-46). Dreptii, de-a dreapta Domnului, aud glasul Lui, glasul Domnului care revarsă asupra lor tot harul, zicându-le: „Da, binecuvântații Părintelui meu, veniți și moșteniți împărăția cea gătită vouă mai înainte de întemeierea lumii.” Dumnezeu le dăruiește slavă, iar ei Îi spun: „Dar, Doamne, când am făcut noi ceva bun pe pământ?” Aceasta e așezarea pe care au avut-o dreptii în lumea aceasta întotdeauna: dădeau slavă lui Dumnezeu și luau

asupra lor rușinea feței, cum zice proorocul. Deci, dacă dobândim așezarea cea dreaptă pe care trebuie să o avem înaintea lui Dumnezeu în această viață, cu aceeași așezare ne vom înfățișa înaintea Lui în viața de apoi.

De aceea, Sfântul Ioan Scărarul zice că monahul care se îndreptățește pe sine își urăște sufletul. Trebuie să învățăm în viața aceasta să nu ne îndreptățim pe noi înșine, ci să fim întotdeauna gata să luăm asupra noastră toate nedreptățile. Pentru că asta ne face din ce în ce mai asemănători cu Hristos. Dimpotrivă, vedem, în aceeași pildă a Judecății de Apoi, păcătoșii de-a stânga Domnului, deși Îl văd pe Dumnezeu înaintea lor Care îi leapădă de la fața Lui, continuă să se îndreptățească pe ei înșiși, și din cauza asta pier pe vecie.

Am spus că viața viitoare nu este altceva decât relația pe care am întemeiat-o cu Hristos în viața aceasta. Singura diferență este că acolo ea va fi mai deplină, mai puternică și mai vădită. Deci, trebuie să dobândim așezarea launtrică a dreptilor, pe care au avut-o toți dreptii lui Dumnezeu în viața aceasta, ca să putem sta drept, să ne înfățișăm drept înaintea Domnului în viața de dincolo. Și Sfântul Ioan Botezătorul ne învață că Domnul trebuie să Se mărească în noi, să crească în noi și noi să ne micșorăm (*cf.* Ioan 3, 30), să ne micșorăm până la nimic. Iar tâlharul cel bun, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, este cel mai bun profesor al nostru la acest lucru. Căci, atunci când viața lui atârna pe cruce, el a dat toată dreptatea lui Dumnezeu și a luat toată ocară asupra sa. Și s-a mântuit cu un singur strigăt: „Pomenește-mă, Doamne, în împărăția Ta” (Luc. 23, 42).

Această așezare lăuntrică a fost rezumată într-un scurt cuvânt de Proorocul Daniel, care spune: „Ție, Doamne, toată dreptatea, nouă – rușinea feței” (cf. Dan. 9, 7).

În cartea „Lărgiți și voi inimile voastre” spuneți că Părintele Sofronie vă sfătuia să intrați în tăcerea lui Dumnezeu, dar să nu rămâneți mai mult de 15 minute. Ne puteți spune cum să intrăm în tăcerea lui Dumnezeu?

Se referea la rugăciunea cu știință, cum spun Părinții, când încercăm să chemăm Numele Domnului acordându-ne respirația cu aceasta. Nu ne sfătuia să o practicăm mai mult de 15 minute pentru că nu voia să ne încredințăm acestei tehnici, ca să-i zic așa. Cei care sunt mai avansați în cele duhovnicești pot s-o facă mai multă vreme. Dar pe noi, care eram mai neputincioși, ne îndemna să plângem mai mult, pentru că prin plâns, în chipul cel mai firesc, mintea își găsește calea către inimă și atunci rugăciunea se spune aproape fără niciun efort. Și este o cale mult mai sigură, mai trainică, a chemării Numelui Domnului.

Într-o scrisoare către o monahie, Sfântul Teofan Zăvorâtul îi recomandă ca mai întâi să plângă și apoi să se așeze pe scăunel și să spună rugăciunea lui Iisus. Pentru că avem nevoie de umilință și de trezvie pentru chemarea Numelui. Și smerenia, umilința sunt în inima înfrântă. Iar trezvia este atunci când mintea se înscăunează în inimă. La aceasta plânsul cel duhovnicesc ajută în chip deosebit.

Suntem asaltați, în mănăstiri, de turiști și de vizitatori. Cum ar trebui să ne purtăm noi, ca monahi, ca să ne păstrăm liniștea sufletului și pacea, dar nici să nu-i îndepărtăm printr-o răceală și o distanță necuvenite?

Cred că am spus deja în ce am citit. Dacă ne-am făcut rânduiala cum trebuie dimineața și ne-am creat acel locușor în inima noastră în care harul lui Dumnezeu sălășluiește, acesta ne apără de toate atacurile care vin din exterior în tot timpul zilei. Așa cum, dacă avem un conflict cu cineva, după aceea ne gândim toată ziua: „da, o să-i spun asta, o să-i replic asta, o să-i arăt eu cum greșește...” și ardem așa, fierbem în urma conflictului acestuia toată ziua; în chip asemănător, dacă ne-am pus inima înaintea Domnului dimineața, simțirea prezenței Lui în noi va fi puternică în tot timpul zilei, în așa fel încât să neutralizeze toate atacurile și impresiile de la cei din afara noastră.

Aici, dacă binecuvântează Înaltpreasfințitul, aș vrea vreo trei-patru minute să vă spun ceva. Aș vrea să vorbesc despre pravila monahală. Noi gândim că pravila monahală este o îndatorire grea pentru noi. Dar ea, de fapt, nu este decât un privilegiu și o cinste pentru noi. Pentru că, atunci când ne facem pravila în chilia noastră, noi lucrăm acest locușor din inima noastră. Și atunci când venim la slujbe pregătiți astfel, aducem propria noastră contribuție la adunarea obștească de la acea slujbă. Datorită acestei mici contribuții a noastre devenim părtași la contribuțiile tuturor care se revarsă în această adunare. Făcând aceasta, trăim în permanență într-o părtășie de har, într-o părtășie

a darurilor harului pe care le dă Dumnezeu fiecăruia. În felul acesta, Liturghia și toate celelalte slujbe devin un mijloc puternic de a ne încărca cu har dumnezeiesc, care ne face puternici în toate luptele noastre. Dacă sărim din pat la slujbă, spunea Părintele Sofronie, ne nedreptățim și pe noi înșine și îi nedreptățim și pe ceilalți, frații noștri din obște. Așa încât, chiar și o cât de mică pregătire este necesară și aducătoare de folos. Iertați.

Este o diferență între modul în care înțelegea Sfântul Vasile cel Mare monahismul și felul în care îl înțelegem noi?

Nu știi dacă există vreo diferență. Atunci când citim canoanele Sfântului Vasile cel Mare, lucrul care ne impresionează este acesta: îl vedem pe Sfântul Vasile cu un ochi privind la cer și cu celălalt la pământ. Tot timpul luând cuvântul de la cer și împărtășindu-l celor de pe pământ. Așa cum am spus în cuvânt – nu mai știi dacă am citit sau nu partea aceea –, monahii ar trebui ca pentru fiecare moment, pentru fiecare clipă a vieții lor să-L aibă ca reper pe Dumnezeu. Adică tot ce ni se întâmplă, fie că e durere, fie că e bucurie, fie că e mirare, fie că e minunare, fie că e nedumerire, toate trebuie să le ridicăm în rugăciune la Dumnezeu. Mărturisirea stării din acea clipă a inimii noastre lui Dumnezeu, prin rugăciune, devine un prilej de dialog permanent cu Dumnezeu și de înaltă rugăciune.

Orice aspect al vieții noastre pe care îl punem înaintea lui Dumnezeu, îl ridicăm la Dumnezeu prin rugăciune,

se sfințește. Eu nu cred că este vreo diferență de viziune între Sfântul Vasile și zilele noastre, sau între proorocii din Vechiul Testament, dreptii de atunci și sfinții din zilele noastre. Pentru că Dumnezeu ni Se descoperă nouă ca mângâietor. Și ni Se împărtășește nouă grabnic și cu ușurință atunci când ne îndreptăm către Dânsul cu o inimă îndurerată. El știe că fără mângâierea Lui cea nesticăcioasă noi nu putem ieși din plasa în care ne-am aruncat singuri prin căderea în păcat și prin multele patimi. Așa cum spune Proorocul Isaia și cum am auzit și zilele acestea în cântările Cincizecimii, nu putem naște duhul mântuirii pe pământ fără o dureroasă trudă. Aceasta a fost întotdeauna rânduiala vieții, și în trecut, și în zilele noastre. Duhul mântuirii se naște în inimă cu multă trudă și durere.

Există tendința de a contesta oarecum ierarhia pe motiv că ar fi compromisă, că ar fi ecumenistă. Nu este acesta un pericol pentru mântuirea noastră?

Toate acestea se întâmplă din neștiință. Sfântul Siluan, într-un chip foarte simplu, spune că dacă iubim, ascultăm. Îl ascultăm și îl iubim pe stareț pentru lucrarea pe care el o săvârșește, ca să apere viața mănăstirii. Îl ascultăm pe stareț din recunoștință, pentru că datorită lui noi suntem absolviți de multele griji și putem să ne dăruim întreaga minte lui Dumnezeu. Dar, în același chip și chiar mai mult, îl iubim și îl ascultăm pe episcop, pentru că el este acolo ca să păstreze și să apere unitatea Bisericii, să păzească adevărata Descoperire dumnezeiască, așa cum a fost

predanisită de-a lungul veacurilor, să păzească adevărata înțelegere a acestei Descoperiri, adică să apere adevărul și acuratețea Descoperirii dumnezeiești predanisite nouă și unitatea Bisericii.

Poziția episcopului este o poziție foarte, foarte grea, pentru că el stă la granița Bisericii ca să o apere de toate încercările străine care caută să se infiltreze în ea. El răspunde de viața Bisericii. Dacă nu-i suntem recunoscători pentru asemenea lucrare grea și mare pe care o face, cum putem să mai avem o dispoziție de ascultare? Sfântul Pavel zice că trebuie să-i cinstim și să ne plecăm cuviincios celor care sunt puși să ocârmuiască (*cf.* Evr. 13, 17). Pentru mine, frica, chiar frica de stareț, o consider un mare dar, pentru că mă apără de păcat. Niciodată nu ne temem îndeajuns și nu-i cinstim îndeajuns pe mai marii noștri, căci ei sunt pentru noi darul lui Dumnezeu, apărându-ne.

Pentru că stă la granițele Bisericii cu lumea, episcopul inevitabil trebuie să aibă contacte cu cei din afară, pentru că firea Bisericii este să propovăduiască Evanghelia tuturor. Și am văzut mulți episcopi, așa cum este și Înaltpreasfințitul Andrei, care nu precupețesc nicio clipă ca să propovăduiască Evanghelia celor din jurul lor. În acest înțeles, există un fel de ecumenism care este de mare folos. Biserica nu poate evita să fie în dialog cu bisericile din afară, atâta vreme cât acest dialog se poartă în duhul Adevărului și cu dragoste.

Știu că există un ecumenism care e foarte superficial și neresios. Dar am cunoscut mulți adevărați reprezentanți

ai Bisericii noastre în relații ecumenice, care erau cu adevărat mari mărturisitori ai credinței ortodoxe pentru cei din afara Ortodoxiei. Dacă vom evita această mărturisire a Bisericii noastre în dialogul cu celelalte biserici și cu lumea din afară, vom deveni incapabili și discreditați, asemenea grupărilor naționaliste închise în ele însele. Din momentul în care câțiva dintre acești reprezentanți valoroși ai ecumenismului – precum a fost Părintele Dumitru Stăniloae din țara dumneavoastră, actualul Patriarh, Preafericitul Daniel, Patriarhul nostru Bartolomeu – precum și mulți alți reprezentanți serioși ai Bisericii Ortodoxe au participat la dialogul ecumenic, am început să fim luați în serios și noi, Biserica Ortodoxă, și acum suntem ascultați și au început să se schimbe mai multe lucruri.

Biserica Ortodoxă a început să se bucure de un anume prestigiu internațional, datorită acestor mărturisitori serioși ai Bisericii noastre în dialogul ecumenic. Nu e drept să spunem așa: „Eu dețin adevărul, eu sunt în regulă, tu du-te în iad.” Însuși Duhul lui Hristos dorește ca toți să se mântuiască (cf. 1 Tim. 2, 4) și dacă suntem purtători ai Duhului Lui, noi nu putem gândi altfel, nu putem trăi în alt duh. Tot ce trebuie să facem este să mărturisim, să fim martori ai adevărului, cu dragoste și în duhul adevărului. Chiar ultimele cuvinte ale Domnului nostru au fost „mergeți și propovăduiți tuturor neamurilor, botezându-i; mergeți și învățați toate neamurile toate cele ce v-am spus Eu” (cf. Mat. 28, 19-20). Așa încât, dialogul Bisericii Ortodoxe cu celelalte biserici neortodoxe este o

ocazie, un mare prilej de a mărturisi adevărul Ortodoxiei. Tot ce avem noi de făcut este să mărturisim adevărul Tradiției noastre și unicitatea acestei Tradiții va deveni vădită tuturor. Să mărturisim, dar nu să compromitem. Așa gândesc eu.

Puteti să ne spuneți câteva cuvinte despre programul liturgic de la mănăstirea Sfinției Voastre și despre atitudinea obștii față de împărțășanie?

Liturghia e un mare dar pentru noi, călugării, pentru că în zilele noastre nu mai există pustii în care să poți să înveți rugăciunea isihastă. Dar, dacă ne pregătim așa cum am spus mai înainte și participăm cu bună-cuviință la Sfânta Liturghie, dobândim același har pe care îl dobândeau cei care se rugau în pustie, dobândim aceeași binecuvântare în Liturghie ca isihastul în pustie. Dacă venim la Liturghie și aducem acolo tot ce avem, toate dispozițiile noastre sufletești, de credință, de dragoste, de smerenie, de încredere în darul Mântuitorului, și punem toată viața noastră în aceste daruri pe care le aducem înaintea Domnului spunând cuvintele: „Ale Tale dintru ale Tale, Ție îți aducem de toate și pentru toate”, atunci Dumnezeu face la fel: pune și El toată Viața Lui în darurile acestea, pune Duhul Sfânt și ne spune: „Sfintele, sfinților!”

Căci ce aducem noi? – o bucățică de pâine și puțin vin, lucruri neînsemnate, dar care devin foarte prețioase în măsura în care în ele noi am pus toată viața noastră. Avem astfel prilejul în Liturghie să facem acest schimb de

viață: viața noastră mărginită și mică cu viața nesfârșită și veșnică a lui Dumnezeu. Este cinstea noastră, cum spune Sfântul Apostol Petru după darul Cincizecimii (cf. Fapt. 2, 39), să putem săvârși acest schimb de viață.

Datorită acestui schimb de viață pe care credincioșii pot să îl facă între viața lor mică și Viața nemărginită și veșnică a lui Dumnezeu, la sfârșitul Liturghiei Biserica înalță o cântare de biruință: „Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel ceresc, aflat-am credința cea adevărată”. Este cântarea de biruință a credincioșilor care au făcut acest schimb de viață în timpul Sfintei Liturghii. În această privință, Sfânta Împărtășanie este cel mai prețios mijloc de a dobândi harul dumnezeiesc. Dar nu deasa sau rara împărtășanie este cea care ne ajută, ci împărtășirea cu vrednicie. Cum am spus aseară, Sfântul Simeon Noul Teolog spune: dacă monahul plânge zilnic înaintea lui Dumnezeu, se poate împărtăși zilnic, dar dacă nu plânge, și de se împărtășește numai de Paști, tot o face spre osândă; prin analogie cu cele spuse de Sfântul Pavel: „nu căsătoria sau celibatul ne îndreptățește, ci plinirea poruncilor lui Dumnezeu.”

Noi, ca preoți, trebuie să formăm un popor care să știe să-și trăiască Sfânta Liturghie. Astfel Sfânta Împărtășanie va fi un mijloc puternic de a transforma viața multora.

Și programul mănăstirii Sfinției Voastre?

Programul nu este așa important. Sunt câteva mici diferențe cu caracter practic. Este aceeași viață a Bisericii. Suntem toți mădulare ale aceluiași Trup și viața este aceeași

pentru toți. Există anumite obiceiuri care sunt locale. În Anglia, de exemplu, avem obiceiul să stricăm ceaiul cu lapte, pe când cei de pe continent beau ceaiul cu lămâie sau cu un pic de cognac sau altele. Nu asta are importanță.

IPS Andrei: *Se cuminecă de cam patru ori pe săptămână obștea de la Essex.*

Dar, ca să fac dreptate întrebării părintelui, programul mănăstirii noastre este foarte simplificat. Părintele Sofronie, ținând seama de neputința noastră, neputința părinților și a maicilor, a pus accentul pe lucrurile principale ale vieții monahale și ne-a slobozit de alte lucruri care ar fi devenit grele pentru noi, întrucât eram puțini și neputincioși.

A pus accentul pe două lucruri: pe Liturghie și pe rugăciunea lui Iisus. Și, de asemenea, pe cuvântul lui Dumnezeu. Pentru că acestea sunt lucrurile cele mai necesare și cele mai puternice care ne pot ajuta în viața noastră.

Dar, mai presus de toate, Părintele Sofronie a pus accentul pe Liturghie. El însuși, atunci când trebuia să slujească Sfânta Liturghie, devenea ca posedat de duhul Liturghiei încă din ziua dinainte. Pentru el era evenimentul vieții. Își puna întreaga lui ființă în slujirea liturgică. De aceea, știind că mulți dintre oameni nu reușesc să se pregătească pentru Sfânta Liturghie, a scris niște rugăciuni care să-i pregătească pe credincioși să intre în Liturghie. A scris câteva rugăciuni, grupate câte cinci: prima este adresată întotdeauna către Sfânta Treime, a

doua către Dumnezeu Tatăl, a treia către Dumnezeu Fiul, a patra către Dumnezeu Duhul Sfânt și ultima fie către Dumnezeu Tatăl, fie către Hristos. Citea aceste cinci rugăciuni chiar înainte de cântarea Heruviceului, ca o pregătire pentru a intra în taina Sfintei Anaforale, pentru cei care participă.

A scris câteva mănunchiuri de astfel de rugăciuni și noi obișnuim acolo să citim unul din aceste cinci mănunchiuri de rugăciuni înainte de cântarea Heruviceului. Nu cred că greșim, pentru că mulți dintre preoți chiar omit partea care este între Evanghelie și cântarea Heruviceului. Dacă nu există nicio osândire a celor care omit această parte a Liturghiei cu totul, nădăjduiesc că ni se poate îngădui să punem acolo câteva rugăciuni care îi pregătesc pe credincioși. Nu sunt foarte lungi. Iau cam șapte minute, pentru că după fiecare din aceste rugăciuni-cerere, cântăm „Doamne miluiește” de trei ori. La ultima din ele încheiem cu: „Ca sub stăpânirea Ta totdeauna fiind păziți, slavă Ție să înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh” și începem cântarea Heruviceului. Iarăși, aceasta nu o impunem restului Bisericii. Este ceva ce facem acolo, local, și care ne ajută, în neputința noastră, să fim pregătiți.

În sinaxa monahală din Moldova de anul trecut ați vorbit despre unitatea unei obști, care stă în persoana starețului, dar, totodată, și în persoana fiecărui monah în parte. Vă rugăm să ne vorbiți mai pe larg despre acest subiect.

Ceea ce părintele a sintetizat atât de frumos în

întrebare este ceea ce am spus și așa spune. E adevărat că unitatea mănăstirii stă în primul rând în persoana starețului, dar și în inima fiecăruia dintre membrii obștii, îndeosebi când venim la Liturghie, dar și la rugăciunea noastră personală.

Ori de câte ori ne înfățișăm înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu vede în inimile fiecăruia întreaga obște. Dacă avem o neînțelegere cu unul din frați și așa venim la rugăciune înaintea Domnului, de la această neînțelegere el lipsește din inima noastră și atunci existența noastră devine mutilată. De aceea, Dumnezeu ne-a poruncit să ne împăcăm cu pârâșul nostru cât suntem pe cale (cf. Mat. 5, 25), așa încât, atunci când venim înaintea Lui în rugăciune sau, și mai mult, în Sfânta Liturghie, să nu lipsească nimeni din inima noastră. Dacă apărăm astfel unitatea mănăstirii, purtând pe fiecare frate în inima noastră atunci când venim înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu ne va da harul Său atât de îmbelșugat încât vom cuprinde în inima noastră cerul și pământul.

Părintele Sofronie vedea viețuirea monahală ca un fel de antrenament, de exercițiu pentru a dobândi universalitatea lui Hristos, atotcuprinderea Lui. Purtând în inima noastră în rugăciune întreaga obște, toată frăția, încetul cu încetul harul lui Dumnezeu se va revărsa îmbelșugat în inima noastră ca să îmbrățișeze întreaga lume și s-o aducă înaintea lui Dumnezeu prin rugăciune. Așadar, adevărata universalitate nu este decât cea a lui Hristos, de care Acesta îi învrednicește pe cei care Îi urmează Lui.

Lumea modernă vrea să ajungă la universalitate și la globalizare prin mijloace tehnice, electronice, dar nu așa le va dobândi. Sfântul Grigorie Palama spune într-una din omiliile sale că, atunci când Maica Domnului se ruga în Sfânta Sfintelor, a descoperit două lucruri în inima sa. Ea a descoperit mai întâi în inima sa deplina ei unire cu Dumnezeu și apoi, prin Dumnezeu, cu întreaga omenire. Din clipa aceea a început mijlocirea ei pentru întreaga lume. Ea avea darul universalității viitorului Ei Fiu pe când era încă mică, în Sfânta Sfintelor. De aceea, Arhanghelul Gavriil i s-a închinat: „Bucură-te, Marie, ceea ce ești plină de har”. Ea era deja plină de harul dumnezeiesc.

A TRĂI CU UN SINGUR GÂND¹

Toate lucrurile mari și însemnate din viața omului se săvârșesc în inima lui. La Botez primim pecetea numelui lui Hristos și suntem datori a purta acest Nume în inima noastră. Domnul i-a spus lui Anania: „Pavel Îmi este vas ales, ca să poarte numele Meu înaintea regilor tuturor neamurilor” (*cf.* Fapt 9, 15). Închinând Dumnezeului lui Israel templul pe care îl zidise, Împăratul Solomon a rostit o minunată și solemnă rugăciune (vezi 3 Reg. 8, 22-61; vezi și 2 Par. 6, 14-42). Domnul i-a auzit cererea și a răspuns: „Am pus Numele Meu peste acest templu, și voi fi ochii Mei și inima Mea acolo în toate zilele. Voi petrece alături de fiii lui Israel și voi umbla în mijlocul lor” (*cf.* 3 Reg. 9, 3). Astfel, templul lui Dumnezeu se sfințește atunci când Domnul îl pecetluiește cu Numele Său. La fel și noi, prin chemarea neîncetată a sfântului Nume al lui Hristos, ne facem temple sfințite, temple ale Duhului Sfânt.

¹ Cuvânt rostit la întâlnirea cu elevii Seminarului Teologic și cu studenții Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, 5 iunie 2012.

Părinții pustiei ne învață că împrăștierea minții plăsmuiește închipuiri ce se vădese a fi piedici în calea rugăciunii inimii. Ei îi sfătuiesc pe monahi să rămână în chilia lor, ținându-și mintea în inimă, știind că această lucrare îi va învăța toată virtutea. Într-adevăr, toată nevoiea noastră în rugăciune constă în a ne îndupleca mintea să petreacă neîncetat în lăuntru inimii. Inima este tronul lui Dumnezeu, pe care însă diavolul l-a luat în stăpânirea lui prin înșelăciune; de aceea toată strădania noastră, toate puterile noastre sufletești trebuie să se îndrepte spre alungarea vrăjmașului, recucerirea inimii și statornicirea minții în lăuntru ei. Dacă, cu ajutorul lui Dumnezeu, vrăjmașul a fost izgonit din inimă, nu-i rămâne altă cale decât să ne războiască din afară.

Astfel, preocuparea neîncetată a celor ce caută adevărata rugăciune este de a-și „struni” mintea, de a o pogori și a o închide în inimă, în timp ce vorbirea în deșert, grijile lumești și, în general, aplecarea către orice lucru pământesc sunt pentru ei o piedică. Chiar și convorbirile cu împreună-nevoitori ar trebui evitate, după cuvântul Sfântului Grigorie Palama², căci ele întrerup vorbirea noastră cu Dumnezeu. Iar aceasta nu din dispreț pentru frații noștri, ci din nevoia stăruitoare a duhului nostru de a alege mereu „partea cea bună” (Luc. 10, 42). Și dacă neîncetat ne vom sârgui să alegem această parte

² „Al celui dintru Sfinți Părintelui nostru, Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesalonicului, către Prea Cinstita între Monahii Xenia Cuvânt «Pentru patimi și despre bunătăți, și pentru rodirile care se nasc din fără de grija minții», în *Filocalia*, vol. II, Ed. Universală, București, 2001, p. 222.

bună, atunci inima noastră va răspândi pace și vom putea cu adevărat să-i folosim pe semenii noștri, fie și numai printr-un zâmbet sau prin câteva cuvinte.

De acest privilegiu al îndepărtării de lume se bucură nu atât preoții și duhovnicii, a căror slujire presupune de multe ori îndelungi conversații cu oamenii, cât mai ales monahii simpli. Aceștia sunt lipsiți de obișnuitele obligații sociale și trăiesc în condiții ce le îngăduie să se dăruiască cu totul lucrării dumnezeiești prin care întreaga lor ființă se adună înlăuntrul inimii.

Așadar, odată ce mintea a fost închisă în inimă și împărățește înlăuntrul ei, vrăjmașul nu poate decât să se apropie și să ne lupte din afară. Dar pe măsură ce învățăm să ne controlăm dinăuntru toate mișcărilor inimii, începem să simțim fiecare apropiere a potrivnicului. Chiar înainte de a cunoaște natura ispitei pe care o aduce, un semnal lăuntric ne înștiințează inima de apropierea unui gând străin. Atunci închidem degrabă poarta inimii, împiedicând intrarea vrăjmașului. Precum submarinul este înconjurat de miliarde de picături de apă, dar nici măcar una nu poate pătrunde înăuntru, tot așa și inima în care prin harul lui Dumnezeu s-a sălășluit mintea este cu desăvârșire închisă oricărei energii străine. Aceasta este starea trezviei desăvârșite de care se învrednicesc cei ce cheamă neîncetat Numele cel sfânt al lui Iisus Hristos.

Neîncetata chemare a Numelui Domnului ne ajută să împlinim porunca de a-L iubi din toată inima noastră. El este cu adevărat un Dumnezeu gelos (*cf.* Ieș. 20, 5), Care nu suferă să împartă inima omului cu nimic altceva, cu

atât mai puțin cu patimile. Domnul ne cere să-I dăruim toată inima noastră, pentru că dorește să-i împărtășească viața Lui. Dacă o păzim de tot lucrul străin, atunci ea va fi în întregime a Domnului, iar El va veni și Se va sălășlui într-însa. Prin trezvie, noi devenim temple ale nesticăcioasei Sale mângâieri, iar „slava Domnului va umple templul Domnului” (*cf.* 3 Reg. 8, 10-11).

Rugăciunea lui Iisus ar trebui rostită neîncetat. Însă pentru a o putea păstra, nu ajunge să o spunem numai cu mintea, căci mintea ușor înclină către împrăștiere. Odată cu silabele rugăciunii ar trebui să ne mișcăm puțin și limba, ca să ne aducem mereu aminte de lucrarea ei. Întrucât buzele nu se mișcă deloc, nimeni nu va ști că limba noastră rostește în tăcere cuvintele: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă.” În acest chip rugăciunea ne va însoți în tot locul și în tot ceasul, oricare ne-ar fi îndeletnicirea, și vom petrece întreaga zi în prezența Domnului. Aceasta este cea mai bună pregătire pentru clipa când ne înfățișăm înaintea lui Dumnezeu în biserică sau în chilia noastră. Iar dacă rămânem necontenit în atmosfera rugăciunii, atunci nicio zi din viața noastră nu se va asemana cu cealaltă, căci fiecare zi ne va învăța noi căi de a ne deschide inima cercetării harului dumnezeiesc.

Rugăciunea inimii este „rugăciunea de un singur gând” (μονολόγιστη εὐχή). Este o rugăciune scurtă, concisă, mărturie a înălțării omului în planul duhovnicesc, în timp ce folosirea multor cuvinte în rugăciune arată că ne aflăm încă la nivel psihologic, sufletesc. Atunci când

Dumnezeu vrea să Se descopere pe Sine omului, El rostește doar o singură propoziție. Vedem aceasta de-a lungul întregii Scripturi, de pildă când Dumnezeu cheamă pe cineva la slujirea proorocească, când îl povățuiește ori îl muștră. Atunci când Sfântul Apostol Pavel, cuprins de deznădejde, se ruga să fie izbăvit de ispită, Domnul i-a răspuns printr-o singură propoziție: „Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune” (2 Cor. 12, 9). La fel s-a întâmplat și când Domnul i-a vorbit Sfântului Pavel în închisoare sau Sfântului Petru în vedenia despre sutașul Corneliu (Fapt. 12, 8; 10, 19-20). Iar patriarhul Iacov, după ce s-a luptat cu Dumnezeu toată noaptea, a primit cuvântul: „Pentru că ai biruit cu Dumnezeu, vei ieși biruitor și cu oamenii” (*cf.* Fac. 32, 28). Când vorbește Dumnezeu, cuvântul Său este precum fulgerul. El nu face risipă de cuvinte, nici nu „ține teorii”; totul se concentrează într-o singură propoziție. De aceea vrea ca și noi, atunci când vorbim cu Dânsul, să rostim o propoziție scurtă, însă din toată inima și având în minte un singur gând, în care se adună întreaga noastră ființă.

Pe măsură ce ne deprindem a ne ruga neîncetat, Dumnezeu ne învață să vorbim și să ne purtăm asemenea Lui, iar aceasta se va oglindi treptat în toate întâlnirile și convorbirile noastre. Atunci când Părintele Vladimir, un pustnic din Sfântul Munte, i-a cerut Părintelui Sofronie un cuvânt pentru mântuirea sufletului, acesta i-a răspuns plin de duhul rugăciunii neîncetate: „Stai la marginea prăpastiei deznădejdii, iar dacă simți că nu mai poți, fă un pas înapoi și bea o ceașcă de ceai.” Răspunsul Starețului

a fost scurt, dar încărcat de har. În ziua următoare, coborând scările spre curtea principală a mănăstirii, Părintele Sofronie l-a întâlnit pe Sfântul Siluan, care l-a întrebat: „A trecut ieri pe la tine Părintele Vladimir?” Conversația n-a durat mult, nici n-a urmat cursul firesc al unei întâlniri între doi oameni din lume: „Da, a trecut pe la mine, pentru că... etc.” „Și ce i-ai spus?” „I-am spus asta și asta...” N-a fost nevoie de toate acestea. Convorbirea dintre monahii care petrec neîncetat în rugăciune este asemenea fulgerului. Răspunzând la întrebarea Sfântului Siluan, Părintele Sofronie a trecut peste toate aceste etape psihologice, mergând direct la miezul problemei: „Am greșit?” Sfântul Siluan a răspuns: „Nu, dar cuvântul acesta depășește măsura fratelui. Vino mâine la mine să stăm de vorbă.” În puține cuvinte s-a spus totul. Cât de scurtă este convorbirea dintre cei ce „desăvârșesc sfințenia în frica lui Dumnezeu” (2 Cor. 7, 1)!

Vrednică de menționat aici este și întâlnirea dintre Sfântul Siluan și Părintele Stratonice, în cursul căreia s-au pus trei întrebări, toate găsindu-și răspunsul într-o singură propoziție³. Ea ilustrează întocmai principiul duhovnicesc la care făcea referire Părintele Sofronie atunci când spunea că fiecare întâlnire cu fratele nostru poate fi un eveniment proorocesc, cu condiția ca și noi să trăim în duh proorocesc, adică într-un duh care ne ajută să deslușim glasul veșniciei. Atunci vorbim din perspectiva veșniciei și tot ce rostim are o valoare

³ Vezi Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, pp. 62-63.

nepieritoare. Astfel devenim și noi prooroci, căci tot cel ce rostește adevăruri veșnice, însuflat fiind de Duhul Sfânt Care sălășluiește în el, este prooroc adevărat al Noului Testament. Însă, pentru a putea fi povățuiți de Duhul lui Dumnezeu în toate întâlnirile noastre, trebuie să purtăm în cuget un singur gând și să urmărim un scop duhovnicesc.

Mulți oameni au văzut cum lucrează acest principiu în practică, în întâlnirile lor cu Părintele Sofronie. Unii dintre noi am avut marele privilegiu de a vorbi cu Starețul în fiecare zi. Îi băteam la ușă și intram la dânsul în orice ceas din zi sau din noapte. Aveam chiar și cheia de la căsuța lui, în caz că îl găseam dormind, iar el ne primea întotdeauna cu bucurie. Ce lucru minunat era să putem veni la el, să-l trezim, mișcându-i ușurel fotoliul, și să-i spunem: „Părinte, am o problemă, ce să fac?” Și într-o clipită primeam răspuns și știam că vine de la Dumnezeu, căci cuvântul lui încărcat de har era rodul petrecerii sale neîncetate în Dumnezeu.

Părintele Sofronie numea discuțiile lungi la spovedanie *traitements psychologiques* – tratamente psihologice. Spunea aceasta cu o oarecare ironie, fiindcă și el era uneori nevoit să lungească cuvântul la spovedanie și știa că aceasta nu este calea desăvârșirii. Desăvârșirea vieții constă în a trăi cu un singur gând, a ne ruga cu un singur gând, iar dacă trebuie să vorbim, să rostim doar o singură propoziție. Această lucrare întregește și tămăduiește inima omului, care este centrul duhovnicesc al ființei sale. Atunci omul petrece cu adevărat în tărâmul duhovnicesc.

Dacă nu vom cultiva prin rugăciune această știință a viețuirii cu un singur gând, taina Sfintei Spovedanii se va transforma într-o lungă discuție la nivel psihologic, o adevărată povară pentru duhovnic, întrucât timpul nu va fi niciodată de ajuns. De asemenea, întregul Trup al Bisericii va suferi din această pricină și va fi păgubit, căci mădularele lui nu vor învăța niciodată să trăiască în chipul proorocesc al inimii.

Am avut bucuria să întâlnesc și alți părinți duhovnicești, cunoscători ai mării științe a viețuirii cu un singur gând. Unul dintre aceștia a fost Părintele Haralambie, ucenic al Starețului Iosif Isihastul, pe care l-am cunoscut când încă era la schitul său din Sfântul Munte. Pe atunci obștea lui număra numai 18 monahi; mai apoi, crescând numărul fraților, s-au mutat cu toții la Mănăstirea Dionisiu. Părintele Haralambie vorbea foarte puțin. Îți spunea numai câteva cuvinte, dar ele erau pline de har. Te foloseai chiar și numai stând lângă dânsul, căci însăși căldura răsuflării sale îți împărțasea o stare duhovnicească deosebită. Era cu adevărat un om sfânt. Pravila foarte simplă pe care o urmau la schit prevedea printre altele spovedania zilnică. Seara rosteau rugăciunea lui Iisus timp de trei sau patru ore, apoi se mărturiseau cu toții și slujeau Sfânta Liturghie.

Când m-am întors din Sfântul Munte, i-am povestit plin de entuziasm Părintelui Sofronie despre rânduiala spovedaniei zilnice și l-am întrebat de ce nu o practicăm și noi la mănăstire. „Într-adevăr”, a răspuns el, „mărturisirea zilnică poate fi de mare folos, atunci când știm să o

facem cum se cuvine. Nu trebuie să dureze mai mult de câteva minute. Cel ce se spovedește trebuie să identifice gândul care-l tulbură, să-l dezvăluie duhovnicului și să pună punct.” De pildă, cineva mărturisește: „Părinte, am avut cutare gând...”, la care părintele răspunde: „E de la vrăjmașul. Ai grijă.” Nu e nevoie de mai mult.

Rânduiala spovedaniei zilnice aduce frica lui Dumnezeu, sporește trezvia duhului și dă naștere unei atmosfere sfinte, pline de însuflare. Ea ne înzestrează totodată cu o desăvârșită limpezime a conștiinței înaintea lui Dumnezeu, îndeosebi atunci când ne împărtășim cu Sfintele Taine. Dacă ne apropiem de Sfintele Daruri cu „cuget curat”, cum spune Sfântul Apostol Pavel (*cf.* Evr. 10, 22; 1 Cor. 11, 29), atunci ne învrednicim de plinătatea binecuvântării lui Dumnezeu. În Sfânta Împărtășanie unii primesc numai pâine și vin, alții o anumită revigorare duhovnicească, dar cei curați cu inima Îl primesc pe Însuși Dumnezeu, în toată tăria și puterea Lui.

În acest chip, fiecare întâlnire cu semenii noștri, dar îndeosebi cu părintele nostru duhovnicesc, poate fi un eveniment proorocesc, cu condiția să ne „înarmăm” cu „rugăciunea de un singur gând”, cum o numesc Sfinții Părinți, silindu-ne neîncetat mintea să petreacă în inimă. Astfel ne deprindem a trăi cu un singur gând și a mărturisi la spovedanie numai *acel* gând care ne tulbură duhul și ne împiedică să ne urmărim neabătut țelul nostru duhovnicesc. Așa cum cel ce vede o piatră în drumul lui o dă imediat la o parte, dintr-o singură mișcare, la fel

și noi, recunoscând gândul care ne supără, îl înlăturăm degrabă printr-o scurtă și simplă spovedanie, ca pe o stavilă ce s-a ivit în calea noastră. Atunci totul devine mai simplu și mai limpede. Omul se ridică în planul ontologic sau duhovnicesc, lăsând în urmă tot ce este psihologic sau sufletesc. Altminteri toate întâlnirile și spovedaniile noastre se vor transforma în discuții nesfârșite la nivel psihologic, care nu aduc niciun folos.

Societatea secularizată din zilele noastre privește totul din perspectiva psihologiei, și uneori suntem și noi nevoiți să procedăm astfel. Cu toate acestea, trebuie să căutăm folosul duhovnicesc al viețuirii cu un singur gând, altminteri vom pierde minunata învățătură și tradiție a Părinților noștri. Mulți oameni au învățat să trăiască în acest chip, chiar în mijlocul lumii și al grijilor vieții de zi cu zi. Toate sunt cu puțință, atâta timp cât viețuim în ascultare și cerem binecuvântare pentru orice lucru.

La scurt timp după venirea mea în mănăstire, Părintele Sofronie mi-a spus: „Dacă vrei să deznădădăciți patimile dinlăuntrul tău, trebuie să înveți să plângi.” Cel ce plânge înaintea lui Dumnezeu are un singur gând. Nu putem plânge dacă mintea ne este plină de multe și felurite gânduri. Dar dacă ne silim mintea să se țină cu tărie numai de un singur gând, pe care ni-l dă Dumnezeu, atunci acel gând va lucra unirea minții noastre cu inima. Gândurile acestea, vii și pline de har, deschid inima omului și îi împărtășesc o nouă cunoaștere a tainelor lui Dumnezeu. Adeseori ele ne sunt dăruite de Domnul Însuși în vremea rugăciunii, altele le primim de

la părintele nostru duhovnicesc, ori ne sunt însuflăte de citirea Sfințelor Scripturi. Un astfel de gând este cuvânt viu, un cărbune aprins, precum acela care s-a atins de buzele Proorocului Isaia (*cf.* Is. 6, 6-7).

Dacă trăim, ne rugăm, ne spovedim și plângem înaintea lui Dumnezeu cu un singur gând, mintea ni se va curăți și vom avea atitudinea cuvenită în fiecare întâlnire cu frații noștri. De asemenea, vom putea identifica cu ușurință gândul care ne tulbură pentru a-l descoperi părintelui duhovnic la spovedanie. Și treptat, pe măsură ce ne redobândim unitatea și curăția dintru început a inimii, întreaga noastră fire va fi ridicată din starea ei căzută și dezbinată, se va întregi și se va tămădui.

TREZIREA INIMII PRIN PRIMIREA RUȘINII ÎN TAINA SPOVEDANIEI¹

În rai, protopărinții noștri Adam și Eva „erau amândoi goi și nu se rușinau” (Fac. 2, 25). Purtau veșminte nestrăicicioase și duhul le era întors către Dumnezeu, Arhetipul lor. Dar atunci când Adam și-a întors privirea către lumea zidită, încălcând prin aceasta porunca lui Dumnezeu, s-a aflat despuiat de veșmântul cel luminos al suflării dumnezeiești. „Atunci li s-au deschis ochii la amândoi și au cunoscut că erau goi, și au cusut frunze de smochin și și-au făcut acoperăminte” (Fac. 3, 7).

Rușinea a intrat atunci în viața lor, iar ei au pierdut cinstirea duhovnicească de care se bucurau mai înainte. Fiindu-le cu neputință a mai sta înaintea Feței bunului Dumnezeu, ei „s-au ascuns de la fața Lui” (Fac. 3, 7). Atât de mult s-a îndepărtat omul de Dumnezeu și s-a înstrăinat de viața cea dumnezeiască, încât a ajuns să se asemene dobitoacelor fără de minte (*cf.* Ps. 48, 12) și cu

¹ Cuvânt rostit în cadrul conferinței organizate de Asociația Studenților Creștini Ortodocși din România, filiala Cluj-Napoca, 7 iunie 2012.

inimă împietrită să zică: „Nu este Dumnezeu!” (Ps. 13, 1). Încă din rai, odată cu căderea lui Adam, firea omenească a fost rănită de moarte și supusă stricăciunii. Hristos a venit în lume tocmai ca să tămăduiască de boală firea omenească. A venit smerit, în chip de om, a luat asupra Lui rușinea noastră și, prin Învierea Sa, ne-a îmbrăcat iarăși în sfântul și neprihănitul veșmânt al slavei Sale, cel fără de pată sau încrețitură (*cf.* Ef. 5, 27). A depărtat de la noi orice urmă de rușine, de vreme ce, precum zice Scriptura, toate „ocările celor ce L-au ocărât pe El au căzut asupra Lui” (*cf.* Rom. 15, 3).

Hristos, dorind să ne tămăduiască și să ne mântuiască, nu S-a cruțat pe Sine, ci „pentru bucuria pusă înaintea-I, a răbdat crucea, neținând seama de ocară ei” (Evr. 12, 2). Cu alte cuvinte, suferind rușinea Crucii, Hristos a șters rușinea noastră și ne-a mântuit. A făcut cunoscută pe pământ calea Sa smerită, astfel încât oricine o va urma să afle pe deplin vindecare, și de aceea Domnul Însuși îi cheamă la pocăință pe toți cei păcătoși și bolnavi (*cf.* Mat. 9, 12). Prin urmare, pocăința, prin mijlocirea căreia dobândim vindecare și mântuire, este strâns legată de calea Domnului Care primește de bunăvoie rușinea.

Dar pentru a se pocăi și a fi vindecat de păcat, omul trebuie mai întâi să-și vadă păcatul. Atunci când omul e departe de Dumnezeu, el rătăcește în întuneric și nu izbutește să înțeleagă cât de jos a căzut. Însă atunci când, cu credință în Hristos, primește cuvânt de la Domnul, în același timp el primește în inimă și focul ceresc al harului dumnezeiesc, dobândește luminare lăuntrică

și o nouă și îndoită vedere (*theoria*). Pe de-o parte, focul harului întipărește în inima credinciosului Chipul ceresc al Cuvântului Care l-a zidit. Pe de altă parte, focul acesta vădește sărăcia duhovnicească și întunecatul hău în care zace omul căzut. Această vedere este un dar ceresc neprețuit, care nu încetează să însufle în om o neconținută pocăință. Ea naște în el dorința arzătoare de a lepăda „toată spurcăciunea și prisosința răutății” (Iac. 1, 21) și de a se întoarce cu pocăință la casa Tatălui său Care este în ceruri.

Există însă o mare piedică în calea luminării și a îndoitei vederi mai sus pomenite, și anume mândria. Ea împietrește inima și slăbește vederea duhovnicească a sufletului, încât omul nu mai este în stare să recunoască esența și dimensiunea metafizică a păcatului. Cel mândru nu poate să iubească, pentru că mândria îl închide în sine însuși și îl îmbată cu desfătărilor lucifericele îndumnezeiri de sine. Ea lasă în urma ei o apăsătoare pustiire lăuntrică și-l face pe om să cadă pradă iadului și nebuniei. Când omul este chinuit de silnicia patimii mândriei, el caută scăpare în lumea înconjurătoare și, încercând să-și umple cumva golul lăuntric, se afundă într-o și mai mare stricăciune și pierzanie, încât este gata să săvârșească orice nelegiuire și păcat².

În starea aceasta tragică omul se confruntă cu următoarea dilemă: fie să se ascundă „de la Fața Domnului Dumnezeu” (Fac. 3, 8) și să „moară în păcatele sale” (*cf.* Ioan 8, 24), neprimind să poarte povara rușinii

² Cf. Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, pp. 36-37.

pentru păcătoșenia sa; fie să-și lepede cugetul întinat prin care se îndreptățește în căderea sa și să primească chemarea lui Hristos la pocăință (*cf.* Mat. 4, 17)³. Această primire a cuvântului lui Dumnezeu, după cum am mai spus, aduce cu sine o luminare lăuntrică și o îndoită vedere și simțire: omul vede, pe de o parte, dragostea neprihănită și sfințenia lui Hristos, iar pe de altă parte, înfricoșătoarea beznă a păcatului și înșelăciunea patimilor care-l chinuie.

O asemenea luminare prin har nu doar călăuzește sufletul la contemplare, dar îi și dăruiește curajul de care are trebuință pentru a face „saltul” spovedaniei (*cf.* 1 Ioan 1, 9). „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri”, zice Domnul (Mat. 10, 32). Însă tot El ne și înștiințează: „De cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat și păcătos, și Fiul Omului Se va rușina de el, când va veni întru slava Tatălui Său” (Marc. 8, 38). Cu alte cuvinte, oricine se rușinează să-L primească pe Hristos ca pe Dumnezeu și Mântuitorul răstignit, precum și cuvântul Crucii și Evanghelia lui Hristos ca pe puterea lui Dumnezeu care este „spre mântuirea a tot celui care crede” (Rom. 1, 16), de acela și Hristos Se va rușina să-l primească în slăvita zi a celei de-a doua veniri a Lui.

Aceste cuvinte ale Domnului ne fac să înțelegem limpede că într-o lume care „zace sub puterea celui rău” (1 Ioan 5, 19) spovedania și primirea Crucii lui Hristos se

³Vezi Fericitul Arhimandrit Sofronie, *Despre rugăciune*, p. 120.

însoțesc de rușine. Calea aceasta este anevoioasă, însă în ea aflăm mare putere, căci printr-înșă dobândim mântuirea cea veșnică. Îndemnându-l pe om să-L mărturisească, Hristos îl cinstește și îl face egalul Său. Dar dacă omul se leapădă de Hristos, atunci și Domnul, la rândul Lui, Se va leapăda de om. Judecata aceasta pare a fi foarte aspră, însă ea este în același timp și plină de milostivire, căci omul este slugă, iar Hristos este Domnul a toate. Judecata este aspră ca să ne însufle teamă și să ne izbăvească de rușinea osândei și a pierzaniei. Ea este plină de milostivire, prin aceea că naște în noi rușine și recunoștință pentru marele și nemeritul dar al mântuirii, izbăvindu-ne astfel de cumplita rușine a nerecunoștinței. Cu alte cuvinte, rușinea și ocară pe care omul le suferă prin primirea Crucii lui Hristos fac ca el să fie cunoscut Domnului, iar în Împărăția Tatălui Său și în prezența îngerilor Lui această rușine se preface în harul înfierii și în puterea vieții celei nestricăcioase.

Când credinciosul își cunoaște fărădelegea, el nu mai caută să o ascundă, ci, împotriva lui însuși, o mărturisește Domnului (*cf.* Ps. 31, 5-6). Și pentru rușinea ce o rabdă atunci când se pocăiește, Domnul îi iartă nelegiuirea inimii și îl primenește cu harul mântuirii celei veșnice. Cu cât este mai adâncă pocăința cu care își mărturisește păcatele în Taina Spovedaniei, cu atât mai mare este puterea și harul pe care le primește spre înnoirea vieții sale.

Prezența rușinii în Taina Spovedaniei nu este doar un lucru firesc și sănătos duhovnicește, ci ea ne încredințează și de faptul că pocăința noastră vine din

inimă, că este de bunăvoie și plină de smerenie. Oricine se pocăiește cu adevărat, mărturisindu-și păcatele, ia asupra-și întreaga răspundere pentru toată fărădelegea săvârșită, fără a se îndreptăți pe sine așa cum a făcut-o Adam în rai. Nu dă vina pe Dumnezeu sau pe aproapele, ci își poartă rușinea păcatelor cu smerenie și bărbăție. Această lucrare plină de evlavie îl tămăduiește pe om, înlăturând tumoarea canceroasă a mândriei și îi dăruiește smerenia care atrage într-o și mai mare măsură harul vindecător al Domnului, potrivit cuvântului Scripturii: „Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har” (1 Petr. 5, 5; cf. Pild. 3, 34).

Ce lucru minunat, că prin harul lui Dumnezeu rușinea se preface în putere prin care omul biruie patimile și păcatul! Să vedem, însă, cum anume lucrează omul împreună cu Dumnezeu în taina aceasta care îl scoate din mlaștina ucigătoare a păcatului și-l așază din nou pe calea vieții.

Pericopa din Evanghelie care ne înfățișează întâlnirea lui Zaheu cu Iisus (cf. Luc. 19, 1-10) ne ajută să înțelegem cum este cu puțință acest lucru. Persoană de mare vază, vameș care își dobândise averea prin înșelăciune, Zaheu a fost mânat de dorința de a vedea cine este Iisus. Dar fiind mic de statură, nu și-a putut împlini dorința din pricina mulțimii care se adunase. Însă Zaheu era atât de dornic să-L vadă pe Iisus încât nu i-a părut că se face de râs în fața lumii: gata să primească orice fel de rușine, a prins curaj și s-a urcat într-un sicomor. Iar când Domnul S-a apropiat de locul acela, a privit la Zaheu și l-a chemat să

se coboare din copac ca să-l întâlnească. Ba mai mult, i-a făcut cinstea să intre în casa sa și a rămas împreună cu el. Iar ceea ce a urmat a fost cu adevărat minunat: Zaheu, care nu ținuse seama de ce avea să zică lumea, și-a îndreptat viața. Într-o clipită, toată fărădelegea a răscumpărat-o și datoriile le-a întors „împătrit” întru dreptate. Și a auzit din gura Mântuitorului și Dumnezeului nostru cuvintele acestea: „Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia.”

Oare cum a fost cu puțință să se întâmple o asemenea minune? De unde această putere în stare să preschimbe un vameș nelegiuit în om drept, în care Dumnezeu să binevoiască a Se sălășlui și peste a cărui casă să se pogoare pacea lui Hristos? Este foarte simplu: Zaheu nu a ținut seamă de părerea lumii și de bunăvoie a primit să pătimească rușine pentru Hristos și de aceea Dumnezeu a luat aminte la el. Hristos a văzut în Zaheu o anumită înrudire duhovnicească cu Sine, căci Iisus urca atunci la Ierusalim pentru a suferi ocară și a pătimi pentru mântuirea lumii. El Se îndrepta spre Crucea rușinii, iar Zaheu, în chip proorocesc, s-a alăturat lui Hristos, pătimind și el rușine. Prin dorința sa de mântuire, el L-a câștigat pe Hristos nu doar ca împreună-călător, ci și ca oaspete la masa sa. Și cercetarea Domnului a adus casei sale pace și harul mântuirii, dar mai cu seamă i-a lărgit „împătrit” inima, schimbându-i cu desăvârșire viața.

Acest „împătrit” închipuie pătrunderea lui Zaheu în taina adâncimii, înălțimii, lungimii și lărgimii Crucii lui Hristos (*cf.* Ef. 3, 18). Cu alte cuvinte, purcezând pe calea Domnului, adică pe calea rușinii cea spre mântuire, inima

lui Zaheu a suferit o împătrită lărgire, născându-se astfel din nou întru nemărginirea vieții celei veșnice. Aceeași cale smerită ne învață Evanghelia și prin pilda vameșului și a fariseului, și prin cea a fiului risipitor.

Dreptii Vechiului Testament cunoșteau în chip proorocesc această dimensiune a tainei Crucii. De pildă, când Iosia, tânărul și dreptul rege al lui Israel, a citit pentru prima dată Cartea Legii a rămas uluit și „și-a sfâșiat hainele” (4 Reg. 22, 11), căci și-a dat seama de rătăcirea lui Israel de la calea părinților lor și de mânia lui Dumnezeu care stătea să se abată asupra lor. Așa încât a trimis soli la Prooroșița Hulda pentru a afla care era voia Domnului cu el și cu poporul său. Hulda a proorocit venirea multor rele și a mâniei lui Dumnezeu peste norodul răzvrătit. Cât despre rege, a spus că Domnul i-a iertat păcatele pentru că a crezut în cuvintele Cărții Legii. „Deoarece s-a muiat inima lui și s-a smerit înaintea Domnului... și a plâns” (4 Reg. 22, 19) el avea să fie cruțat de mulțimea năpastelor ce urmau să vină și avea să fie așezat în mormântul său cu pace, la un loc cu părinții săi. Astfel, rușinea adâncă a inimii l-a mântuit și l-a îndreptățit pe rege înaintea Domnului (2 Paral. 34, 27-28).

În dorința Sa de a ne mântui, Hristos nu S-a cruțat defel pe Sine. Scriptura ne spune că „ocările celor ce L-au ocărât pe El, au căzut asupra Lui” (cf. Rom 15, 3) și că aceasta s-a întâmplat „afară din tabără” (Evr. 13, 13). Cu alte cuvinte, ocară pe care a pățimit-o Domnul pentru mântuirea noastră nu putea fi mai mare. La fel și noi, atunci când primim în spovedanie ocară pentru păcatele

săvârșite, părăsim „tabăra” lumii acesteia – cinstirea și duhul ei – și „aducem pururea lui Dumnezeu jertfă de laudă” (Evr. 13, 15). Aducând rugăciune de mulțumire Începătorului mântuirii sale, credinciosul purcede pe calea Domnului și-L întâlnește pe Hristos, Care este El Însuși Calea. Atunci Hristos, milostivul Însotitor al celor ce se pocăiesc, îl face pe om părtaș la harul Său și îi reînnoiește viața.

Părintele Sofronie ne spune că „Dumnezeu nu judecă de două ori.”⁴ Dacă în viața aceasta trăim sub judecata cuvântului lui Dumnezeu și primim rușinea mărturisirii păcatelor noastre, atunci scăpăm de Judecata de Apoi. „Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat de la moarte la viață” (Ioan 5, 24).

Sfinții Părinți ne spun că cel ce se osândește pe sine de bunăvoie aleargă spre Patimile Mântuitorului. Să ne gândim la pilda tâlharului celui bun. Acesta, prin osândirea de sine, și-a preschimbat propria cruce în Crucea lui Hristos și a aflat mântuire chiar în ziua aceea. Adevărata osândire de sine dă pururi slavă lui Dumnezeu, iar sieși, omului căzut, toată ocară: „Fie Dumnezeu adevărat, și tot omul mincinos” (Rom. 3, 4)⁵. Inima celui ce se osândește pe sine este plină de recunoștință, pentru că acum își dă pe deplin seama de adevărul cuvintelor „că, pentru noi, Hristos a murit când noi eram încă păcătoși” (Rom. 5, 8).

⁴ Fericitul Arhimandrit Sofronie, *Despre rugăciune*, p. 48.

⁵ Redat după *Biblia* – 1914.

Omul care nu a aflat pocăință își are toate puterile sale firești îndreptate spre țărâna din care a fost zămislit. Inima îi este împietrită, iar mintea împrăștiată și cu totul alipită de lumea zidită. Simte înlăuntrul lui un gol pe care nimic nu-l poate umple, iar scopul venirii sale pe lume rămâne neîmplinit, căci se îndreaptă spre prăpastia neființei. Dar dacă se pocăiește și se mărturisește cu smerenie, va afla o inimă zdrobită. Zdrobirea inimii îi pricinuieste o durere profundă, pentru că acum i se dezvăluie toată urâciunea căderii omului. Iar această durere și rușinea care însoțesc recunoașterea păcatului ară pământul nelucrat al inimii, dezrădăcinând patimile de ocară. Puterile sufletului află acum tămăduire și se unesc pentru a împlini porunca de a-L iubi pe Dumnezeu și a I se închina „în duh și în adevăr” (Ioan 4, 24).

Stând înaintea Domnului cu cutremur și cu dragoste, omul dobândește harul care într-atât îi lărgeste inima, încât el îmbrățișează toată omenirea și mijlocește înaintea Domnului pentru mântuirea întregii lumi. Împlinind cele două mari porunci ale dragostei de Dumnezeu și de aproapele, omul pune înlăuntrul lui temelie bisericii lui Dumnezeu, ca Duhul Sfânt să Se poată sălășlui în el. Dumnezeu primește rușinea pe care o pătimim pentru Hristos ca pe o jertfă, o mulțumită adusă Lui, Celui Care ne-a mântuit prin Crucea rușinii. Pentru mulțumita aceasta ne cercetează și ne face părtași la viața Sa. Și, într-adevăr, sufletele noastre sunt mântuite prin această jertfă a rușinii. De aceea, ori de câte ori văd oameni care se spovedesc cu sinceritate și cu rușine, îmi

vine să mă ascund sub pământ și mă tem ca nu cumva să împiedic în vreun fel lucrarea lui Dumnezeu în ei, pentru că știu că în ceasul căinței și al rușinii lor mâna Domnului se odihnește peste ei și tot cerul le vine în ajutor. Pentru spovedania lor sinceră și umilă, oamenii aceștia primesc mare har și, cu adevărat, se nasc din nou.

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Preoția este pentru veșnicie? Dacă da, în ce va consta lucrarea preoției în Împărăția Cerurilor?

Preoția nu este pentru veșnicie. Preoția este pentru veacul acesta trecător. Preoția ne pregătește pentru veșnicie. Și toate aceste instituții au un caracter temporar, țin de viața aceasta, ca să ne ajute să ajungem în cea de dincolo. Ceea ce rămâne în veșnicie este legătura pe care ne-o creăm noi cu Dumnezeu în această viață trecătoare. Viața cealaltă nu este decât continuarea relației începute cu Dumnezeu în această viață, o continuare care este mai dinamică și mai limpede acolo.

Preoția ne este dată în Biserică pentru a ne ajuta să ne întărim această legătură cu Dumnezeu. E un mare dar, dar așa cum spune Sfântul Apostol Pavel, toate aceste daruri, și proorocia, toate vor înceta la sfârșit (*cf.* 1 Cor. 13, 8). Numai legătura de dragoste între noi și Dumnezeu, pe care începem să o zidim în această viață, va continua în veșnicie. Pentru că, precum spune Scriptura, în acea zi nu va mai fi nevoie să ne învețe nimeni despre Dumnezeu, ci toți vom fi învățați de către Dumnezeu (*cf.* Ier. 31, 34;

Ioan 6, 45; Evr. 8, 11). Darul preoției este un mare dar, nespus de mare, ca toate darurile Duhului Sfânt, dar rolul lui este să ne lege pe noi prin legătura dragostei cu trupul lui Hristos, așa încât să putem trăi veșnic cu Dânsul.

IPS Andrei: *Probabil că cel care a pus întrebarea s-a gândit la un tropar din slujba înmormântării preoților: „Doamne, fă ca așa cum Ți-a slujit Ție în altarul de pe pământ, să-Ți slujească și în altarul din cer”.*

Da, așa este, dar nu trebuie să uităm că toți suntem părtași la preoția împăratească a lui Hristos și nu numai preoții care au stat în fața altarului pe lumea asta vor sta în fața altarului și în veșnicie, ci și cei care s-au învrednicit să dobândească prin pocăința din viața aceasta darul preoției împăratești în Împărăția lui Dumnezeu. Plinătatea preoției este ceea ce vedem în viețile sfinților, când mijlocesc înaintea lui Dumnezeu pentru fiecare suflet și aduc întreaga zidire înaintea lui Dumnezeu. Fără această preoție împăratească a lui Hristos până și instituția preoției, așa cum o trăim în viața aceasta, nu este deplină, nu își găsește plinătatea.

Putem vedea aceasta în viața noastră. Una este lucrarea unui preot care-și face slujirea cu neglijență, dacă există din aceștia, și alta este lucrarea unui preot care și-o face în toată frica și sfințenia. Să nu mă înțelegeți greșit, nu vreau să micșorez cu nimic marele dar al preoției prin care Biserica lucrează aici, între noi, prin Tainele ei. Vreau numai să subliniez cum această preoție poate să ajungă la deplina împlinire, la desăvârșirea ei.

Ce v-a marcat cel mai mult în anii trăiți lângă Părintele Sofronie?

Fiecare întâlnire a mea cu Părintele Sofronie era un eveniment care-mi deschidea noi orizonturi de viață duhovnicească. Mi-e frică să vorbesc despre el pentru că sunt sigur că nu i-ar plăcea, pentru că eu nu-i sunt un ucenic vrednic. Dar vă voi spune ceva din scrierile sale.

Dacă omul a găsit adevărata, adâncă pocăință și duhul lui a fost răpit de Duhul lui Dumnezeu, când se întoarce din această stare găsește în inima sa cuvântul lui Dumnezeu răsunând într-un chip minunat. Aceste cuvinte, pe care le întâlnește în inima sa ca urmare a pocăinței, devin pentru el deschideri de noi și noi descoperiri în viața care-i stă în față. Atunci când se întoarce către aproapele, către semenii săi, să vorbească, poartă în el cuvântul vieții pe care-l împărtășește ascultătorilor săi, dăruindu-li-l și umplându-le inimile de har.

Noi am văzut această minune mereu în viața Părintelui Sofronie. Se ferea să fie un făcător de minuni, un lucrător al minunilor. Duhul lui ardea întotdeauna să împărtășească aproapelui cuvântul Vieții care să fie în stare să-l renască pe acel om. Pentru că el socotea că nu există minune mai mare în întreg universul decât unirea inimii omului cu Duhul lui Dumnezeu.

Acest lucru m-a impresionat pe mine cel mai mult, în afara celorlalte minuni pe care le-am văzut cu ochii mei în viața lui. Uneori, când mâncam la masă, întrerupea citirea ca să comenteze pe marginea textului. Cuvintele lui erau atât de îndulcite de harul lui Dumnezeu, că noi

uitam să mai mâncăm mâncarea care era în fața noastră. În clipele acelea răsună în inimile noastre cuvântul lui Dumnezeu, că omul nu va trăi numai cu pâine, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu (Mat. 4, 4). Da. Asta m-a impresionat pe mine cel mai mult.

Ce să fac atunci când îmi simt inima împietrită?

E o mare problemă. Noi toți ne luptăm cu aceasta. Marea știință de a ne înmuia inima este să nu încetăm a ne osândi înaintea lui Dumnezeu și să ne plecăm cu smerenie înaintea Lui. Aceasta ne scapă din ghearele vrăjmașului, care în niciun caz nu poate să se plece, și inima noastră se slobozește în așa fel încât să poată să șadă înaintea lui Dumnezeu.

De aceea, cei care sunt ocârmuiți de Duhul Sfânt nu încetează să se osândească pe sineși înaintea lui Dumnezeu și să se plece înaintea Lui tot timpul. Aceasta este calea Domnului, așa precum spune Apostolul, că Hristos S-a pogorât până în cele mai dedesubt ale pământului și apoi S-a înălțat la ceruri. Dar această pogorâre a Domnului la cele mai de jos și apoi înălțarea la cele de sus a robii robia, adică ne-a slobozit pe noi duhovnicește și a dăruit omului toate darurile Duhului Sfânt (cf. Ef. 4, 8-10).

După știința Sfinției Voastre, Sfântul Siluan Athonitul a primit darul luminii taborice, iluminarea?

Vedeți, de multe ori el însuși ne descrie starea sa. El spune că tot timpul viața lui pendulează între două stări: între cea de a fi în Dumnezeu și a se desfăta în harul Lui

și apoi cea în care se întoarce către lume tânguindu-se pentru mântuirea tuturor.

Puteti explica puțin cuvintele Sfântului Simeon Noul Teolog, că cine nu Îl cunoaște simțit, real pe Dumnezeu în viața aceasta, nu Îl va vedea nici dincolo?

O, cine sunt eu să judec cuvântul unui sfânt? Noi nădăjduim să ne mântuim pășind pe urmele lor. Și nădăjduim ca, cu puținul har pe care Dumnezeu ni-l dă, să devenim mădulare ale slăvitului trup al lui Hristos și așa să ne facem părtași la darurile Sfântului Duh pe care Acesta le-a împărțit tuturor sfinților. Cu siguranță, ca să ne mântuim avem nevoie de această mică părticică de har dumnezeiesc care să ne unească cu acest trup slăvit al celor mântuiți, al Bisericii triumfătoare. Mântuirea înseamnă să fim împreună cu toți sfinții. Și, desigur, în mijlocul lor, Capul trupului este Hristos Însuși.

Numai ortodocșii se mântuiesc, sau și ereticii, catolicii, neoprotestanții, iudeii și mahomedanii?

N-aș vrea să fiu dogmatic în această privință, dar Sfântul Pavel ne dă răspunsul: Hristos este Mântuitorul tuturor oamenilor și îndeosebi al celor care cred drept (cf. 1 Tim. 4, 10). Cred că nu e nevoie să analizăm lucrul acesta mai departe. Este de ajuns să dăm slavă lui Dumnezeu și să-I mulțumim că ne-a descoperit calea mântuirii în Biserica Lui cea adevărată și să purtăm în noi aceeași dorire pe care o are și El, ca tot omul să se mântuiască.

De unde voi primi răspunsul la întrebarea pentru ce trăiesc, care e scopul vieții mele?

E foarte simplu. Odată, în mica insulă de unde vin eu, în Cipru, un tânăr teolog, care își închipuia că le știe pe toate, a văzut o bătrânică ce frecventa slujbele cu credincioșie tot timpul. S-a gândit să o pună la încercare ca să vadă dacă ea înțelege ce face acolo și i-a spus: „Mătușică, oare de ce ne-a zidit Dumnezeu?” Ea, cu o mare simplitate, s-a întors către el cu un zâmbet plin de har: „Fiule, chiar nu știi? Ne-a zidit pentru slavă.” (cf. Is. 43, 7). Aceasta înseamnă că Dumnezeu este un Dumnezeu bun, care ne-a zidit pe noi ca să ne facă părtași slavei Sale. Și ne-a hărăzit nouă ceva care nu e cu nimic mai prejos decât este El Însuși. Adică S-a hărăzit pe Sine nouă. Așa precum spune Sfântul Ioan Teologul în prima sa epistolă, când Îl vom vedea pe El vom deveni precum este El (cf. 1 Ioan 3, 2). Având această nădejde mare înaintea noastră, trebuie să ne curățim mereu pe noi înșine, pentru că El e lumină în care nu este niciun întuneric (cf. 1 Ioan 1, 5).

În ce condiții un păcat nu poate fi iertat? Sau, cu alte cuvinte, există păcat care nu poate fi iertat?

Noi credem că tot păcatul poate fi iertat. Singurul păcat care nu poate fi iertat, după cum Însuși Domnul spune, este păcatul împotriva Duhului Sfânt (cf. Mat. 12, 31). Și ce este acest păcat împotriva Duhului Sfânt? Este să atribuim lucrurile lui Dumnezeu ca fiind ale vrăjmașului. Pentru că atunci ne aflăm într-o asemenea înșelare încât

nu mai e nădejde de mântuire. Dar tot păcatul poate fi iertat cu condiția să aducem pocăință pentru el.

Cum să fac ca spovedania să nu devină o obișnuință lipsită de pocăință, doar o practică? La fel și Sfânta Liturghie. Cum o putem trăi cu adevărat de fiecare dată deși știm cuvintele pe de rost?

Aceasta este o întrebare foarte folositoare. Din păcate, noi, oamenii, avem tendința de a ne obișnui cu totul pe lumea asta. Chiar și cu toate rânduile sfinte. Există o singură cale de a ne ține trează inspirația, însuflarea: să ne ținem mereu în prezența Celui care a venit, Care este cu noi în permanență și Care va veni din nou. În scrierile Sfinților Apostoli Pavel, Ioan și Petru, vedem că de câte ori ne înfățișează o învățătură înaltă, urmare a descoperirii mărețe pe care le-a făcut-o Dumnezeu, o asociază cu venirea Domnului. Pentru că noi nu ne putem obișnui cu venirea Lui. Așteptăm această venire, deci rămâne pentru noi întotdeauna ceva nou, ceva netrăit. Iar Liturghia, dacă citiți cu atenția Anaforaua, pune în legătură acest mare eveniment care are loc acolo, Sfânta Liturghie, cu cea de-a doua venire a Domnului. Sfântul Vasile cel Mare, în Liturghia lui, spune: „Da, Doamne, îndulcitu-ne-am de tainele Tale în această viață, dar dă-ne nouă să ne împărtășim cu ele mai adevărat în veacul ce va să fie, când vei veni.” De aceea, de fiecare dată când ne împărtășim cu Sfintele Taine trebuie să mulțumim lui Dumnezeu Care ne-a învrednicit s-o facem și să-I cerem să ne învrednicească „să ne împărtășim cu El mai cu

adevărat în ziua cea neînserată a Împărăției Sale”. Atunci Liturghia va fi un eveniment mereu nou în viața noastră.

Cum putem scăpa de spiritul competitiv, de concurență acerbă, specific lumii în care trăim?

Nu există rețete pentru astfel de întrebări. E de ajuns să-l cinstim pe fiecare ca fiind chip al lui Dumnezeu și să nu comitem nicio fărădelege împotriva cuiva. Dar cei care sunt cu adevărat renăscuți în Duhul Sfânt au o singură competiție în viața lor: cine se va smeri mai mult în fața celuilalt, cum putem să-l cinstim pe celălalt mai mult decât ne cinstim pe noi. Acesta este cugetul pe care îl au cei care s-au renăscut cu adevărat din Duhul Sfânt. Vedem asta foarte limpede în viața Sfintei Maria Egipteanca și a Cuviosului Zosima. Vedem ce luptă au avut cine să-l cinstească mai mult pe celălalt, luptându-se să ia binecuvântarea atunci când s-au întâlnit. Sfântul Pavel spune iarăși: trebuie să cuprindem în dragostea noastră și în cinstirea noastră pe toată lumea, pe tot omul, și în primul rând pe cei de o credință cu noi (*cf.* Gal. 6, 10).

Eu nu simt rușine la spovedanie. Unde greșesc?

Ei bine, de aceea în Postul Mare ne rugăm cu rugăciunea Sfântului Efrem Sirul: „dăruiește-mi, Doamne, să-mi văd greșalele mele și să nu judec pe fratele meu.” De asemenea, trebuie să ne amintim cuvintele Psalmistului și să ne rugăm lui Dumnezeu: „de cele ascunse ale mele izbăvește-mă” (Ps. 18, 13) – de păcatele pe care eu nu le văd.

Ce v-a determinat să slujiți lui Dumnezeu?

Vă voi spune cu toată simplitatea. Eu sunt un om foarte simplu. Când eram un tânăr student de 19 ani, după ce-mi terminam temele pe care le aveam de învățat în fiecare seară, îmi plăcea să citesc Anaforaua de la Liturghia Sfântului Vasile. În loc să citesc alte rugăciuni, citeam Anaforaua de la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare. Și simțeam o mângâiere atât de mare, încât am început să mă gândesc: dacă eu, un biet tânăr student, găsesc atâta mângâiere citind această Anafora în camera mea de aici, ce har trebuie să trăiască preotul care o citește în fața Sfântului Altar, înaintea lui Dumnezeu? Astfel, ideea de a deveni preot a intrat în mintea mea. Iertați-mă că v-am spus un lucru personal.

Cum pot să scap de urmările păcatelor mele și ale strămoșilor mei? Pe ale mele le-am spovedit și am primit iertare.

Trebuie să înțelegem că una este să primim iertare și alta este să ne vindecăm pe deplin. Sigur, prin mărturisire dobândim iertarea păcatelor noastre și ni se deschide ușa ca să alergăm liberi pe calea Domnului. Dar numai această alergare pe calea poruncilor lui Dumnezeu ne va duce la deplina vindecare.

Ce înseamnă iubirea de vrăjmași?

Iubirea de vrăjmași este un mare dar al Sfântului Duh. Omul nu-și poate iubi vrăjmașii dacă nu este plin de Duhul Sfânt. Prezența Duhului Sfânt în om alungă

din acesta teama de moarte și lupta pentru supraviețuire. Atunci omul e în stare să-i iubească pe toți și să-i ierte pe toți, pentru că cel mai mare dușman, care este moartea, a fost alungat din el și nu-i mai este frică de nimic. De aceea, Sfântul Siluan spune că iubirea de vrăjmași dă mărturie de prezența Duhului Sfânt și a adevărului lui Dumnezeu în persoana omului.

Să vă spun adevărul: noi toți suntem dușmanii lui Dumnezeu. Pentru că noi toți suntem păcătoși, și eu sunt cel dintâi. Iar păcatul este vrăjmășie înaintea lui Dumnezeu (*cf.* Rom. 8, 7). Totuși, acest Dumnezeu al nostru moare pentru vrăjmașii Săi pe Cruce. Și nu numai că a murit o dată pentru vrăjmașii Lui, dar continuă să-Și dea în permanență viața nouă, vrăjmașilor Lui. În fiecare Liturghie nu suntem decât o adunare de vrăjmași ai lui Dumnezeu. Și totuși, El binevoiește să Se pogoare și să Se dăruiască pe Sine nouă. Deci îl iubim pe vrăjmaș nu numai atunci când ne-a supărat și a comis asupra noastră o nedreptate, dar îl iubim pe vrăjmaș atunci când îl iubim pe păcătos în toată căderea lui – Sfântul Siluan zicea să-l iubești pe păcătos în căderea lui –, îl iubim și gândim cele bune despre el și ori de câte ori avem de-a face cu el căutăm să punem un strop de dragoste în relația cu el.

Un alt chip al dragostei de vrăjmași este ca în orice contact cu aproapele noi să punem un strop de dragoste. De aceea, ar trebui să fie ca un fel de program al vieții noastre ca în tot ceea ce zicem, în tot ceea ce facem, în tot ceea ce gândim, să punem un strop de dragoste, de dragul lui Dumnezeu. Dacă facem așa, la sfârșit cu siguranță

vom moșteni porția cea mare a dragostei lui Dumnezeu, dragostea cea până în sfârșit pe care Hristos ne-a arătat-o nouă (*cf.* Ioan 13, 1).

Care este importanța citirii Sfintei Scripturi în desăvârșirea noastră?

Cred că dacă ne facem obiceiul de a citi Sfânta Scriptură ca pe o rugăciune, în duh de rugăciune, ca și cum ar fi fost adresată nouă, scrisă pentru noi personal, atunci întotdeauna inspirația noastră, însuflarea noastră va spori. Citirea Scripturii în acest fel ne va aduce mari foloase în rugăciune și în orice lucru pe care îl facem înaintea lui Dumnezeu.

Am pierdut harul pe care îl aveam în primii ani în Biserică. Cum pot să-l primesc din nou?

Această întrebare este foarte importantă și vom termina cu ea. Atunci când Dumnezeu ne cheamă la El, ne împărtășește harul acestei chemări. În această primă etapă trăim ca în vis, plini de mângâierea lui Dumnezeu. Rugăciunea curge – nu ne putem opri –, e ușor să iubești, e ușor să te smerești, e ușor să cinstești pe toată lumea și Dumnezeu e prezent în viața noastră. Dar acest har de început este dar, un simplu dar. Noi nu am făcut nimic ca să-l merităm. Dumnezeu, ca să ne ajute să dobândim acest har ca moștenire a noastră în veșnicie, îl retrage de la noi o vreme. Această a doua perioadă a vieții noastre, în care harul se retrage, este foarte, foarte importantă în viața noastră duhovnicească și este un mare dar. Pentru că

Dumnezeu ne cinstește libertatea și ne dă o șansă de a-I arăta cât de sincer Îl iubim și cât de mult dorim să fim cu El. Dacă în această a doua perioadă ne străduim să punem în practică toate bunele învățături pe care le-am primit de la har în prima perioadă, atunci cu siguranță Îl vom convinge pe Dumnezeu că-I aparținem, că suntem copiii Lui. Această a doua perioadă, de retragere a harului, de uscăciune, de un fel de părăsire, nu e semn că pierim, ci ne este dată spre a ne arăta adevărata credincioșie față de Dumnezeu și adevărata prețuire a darului Său. Urmându-ne calea către El în această uscăciune, în această stare de părăsire a harului, o vreme, care poate dura uneori ani de zile, Îl convingem pe Dumnezeu că suntem cu adevărat ai Lui, că nu ne dăm bătăuți, iar la sfârșitul acestei perioade harul revine într-o măsură mai mare și mai statornic. Încredințându-L pe Dumnezeu că-I aparținem, atunci El ne zice: „Da, tu ești al Meu, Eu astăzi te-am născut” (cf. Ps. 2, 7) și primim harul înfierii. Devenim copiii ai Tatălui ceresc. Lui fie slava în veci, împreună cu Unul Născut Fiul Său și cu Sfântul Duh, adevăratul nostru Dumnezeu, Care a venit la noi, Care petrece cu noi și Care iarăși va să vină.

IPS Andrei: *Preacuvioși și preacucernici părinți, preacuvioase maici, dragi tineri, distinsă asistență, în seara aceasta Părintele Zaharia a adus împreună cu sine aici, la Cluj, atmosfera de liniște, de pace și de har ce domnește în Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul de la Essex. O atmosferă de har pe care a lăsat-o acolo Părintele Sofronie*

și pe care Părintele Sofronie a adus-o împreună cu el de la Sfântul Siluan de la Athos. Noi tare am dori ca această atmosferă să rămână în Clujul nostru și în țara noastră, și pentru această ocazie îi mulțumim Părintelui Zaharia.

LITURGHIA TREBUIE SĂ DEVINĂ CENTRUL VIEȚII CREȘTINULUI¹

Cum l-ați întâlnit pe Părintele Sofronie?

L-am întâlnit pe Părintele Sofronie când eram student la Londra și îmi căutam la acea vreme un duhovnic. Când l-am întâlnit prima oară, întrevvederea noastră a durat cam douăzeci de minute, dar când am plecat de la mănăstire la Londra, timp de două zile nu voiam să-mi deschid ochii să văd sau urechile să aud ceva, căci voiam să rămân cu ceea ce-mi dăduse Părintele Sofronie în acele douăzeci de minute. Îi pusesem câteva întrebări și în acele douăzeci de minute mi le lămurise deplin, dând o orientare vieții mele. Monahismul – nu mă gândeam la monahism. Dar monahismul a venit firesc, ca o nevoie a duhului meu în acea vreme.

Vorbiți-ne puțin despre tipul de viațuire monahală pe care l-a instituit Părintele Sofronie în mănăstirea Sfinției Voastre.

¹ Interviu acordat postului Radio Renașterea, Cluj-Napoca, 6 iunie 2012.

Accentul în viața noastră a fost pus pe două puncte centrale: rugăciunea lui Iisus și slujirea Sfintei Liturghii. Pentru că Părintele Sofronie gândea că dacă vom lua aminte la aceste două lucruri, atunci vom avea tot ce este de trebuință mântuirii noastre. Da, și a făcut aceasta din cauza slăbiciunii noastre, dar eu cred că este totodată calea cea mai eficace care ne poate ajuta. Pentru că, de fapt, aceste două lucruri care alcătuiesc viața noastră sunt foarte solicitante. Liturghia cere toată tăria preotului slujitor și a monahului, dar nici rugăciunea lui Iisus nu este ceva ușor de lucrat. Trebuie avute în vedere o mulțime de alte condiții preliminare ca rugăciunea să dea roade în viața noastră, roadele Duhului.

Cum ne putem lărgi inima?

Ei bine, nu noi suntem cei care ne lărgim inima, ci harul din noi. Dacă chemăm neconținut Numele lui Hristos, harul se adună în inima noastră și când acest har atinge o anume măsură, o anume plinătate, atunci inima în chip firesc se lărgeste și cuprinde cerul și pământul.

Ce loc are părerea de rău pentru faptele noastre din trecut în lucrarea pocăinței?

Cred că o anume părere de rău ne însoțește în viață tot timpul: părerea de rău că nu putem da lui Dumnezeu toate acele lucruri care sunt sfinte, toate acele lucruri care sunt drepte, toate acele lucruri care sunt desăvârșite, toată lauda și toată virtutea, precum scrie în Epistola către Filipeni (*cf.* Filip. 4, 8). Există o anume părere de rău în

noi că nu putem da lui Dumnezeu ce s-ar cuveni, cele de care El este vrednic. Am dori să-I putem mulțumi cu mai multă vrednicie, am dori să-I fim mai buni slujitori, am dori să-I fim mai credincioși în inima noastră. Așa încât există o anume părere de rău întotdeauna, și aceasta o simțim mai ales în Sfânta Liturghie. După slujirea Liturghiei ne simțim renăscuți, simțim binecuvântarea renașterii prin Liturghie, dar, de asemenea, ne pare rău că suntem atât de departe de chipul omului, așa cum ni-l descoperă Liturghia.

Aceasta înseamnă că părerea noastră de rău, regretul nostru, nu este de fapt pentru cele trecute, ci pentru starea noastră de acum, de aici.

Exact. Altfel spus, durerea noastră nu este la nivel psihologic, durerea noastră se naște nu din comparația cu alte ființe omenești, ci din cea cu Însuși Făcătorul nostru, așa cum ni S-a descoperit El prin Iisus Hristos.

La început ne mărturisim întreaga noastră viață, facem o spovedanie generală și primim iertare și, de asemenea, ne căim de toate, dar după un anume răstimp aceasta trece. Pe când, a-ți părea rău că nu ești în stare să-I dai lui Dumnezeu cele vrednice de El nu are sfârșit, și gândul pocăinței este că aceasta trebuie să fie fără de sfârșit – duhul pocăinței trebuie să ne însoțească în toate zilele vieții noastre.

Dacă Sfântul Pavel ne spune că „Hristos a venit în lume să-i mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu” (1 Tim. 1, 15), el nu are în gând păcatele făcute

mai înainte, ci are în gând pe Hristos care i S-a descoperit și cât este el de departe de Acesta.

Aparent Sfânta Scriptură lipsește din viața de rugăciune a creștinului ortodox. Ce părere aveți despre aceasta?

Eu cred că toate rugăciunile noastre, în Biserica Ortodoxă, care ne sunt date de Tradiția noastră, sunt bazate pe Scriptură. Scriptura devine limba creștinului și el se roagă folosind Scripturile pentru că acestea sunt cuvinte date nouă de Duhul Sfânt, așa încât, când ne rugăm cu cuvintele pe care Duhul Sfânt ni le-a dat, Duhul Sfânt Se roagă împreună cu noi.

Nu trebuie să ne temem, ci trebuie să avem în gând aceasta: când vrem să devenim scriitori, să zicem, trebuie mai întâi să învățăm gramatica limbii și sintaxa, și atunci când ajungem să le stăpânim, ne putem dezvolta propriul nostru stil, care va fi corect și plin de înțeles. Tot așa, și noi trăim în Biserică: mai întâi trebuie să asimilăm duhul rugăciunilor date de Biserică și apoi, desigur, avem libertatea să urmăm aceluiași duh folosindu-ne de Scripturi și făcând propriile noastre rugăciuni către Dumnezeu.

Principiul este același cu cel dat de Sfântul Pavel în scrisoarea către Timotei: toate se sfințesc prin cuvântul lui Dumnezeu, prin cerere și prin rugăciune (cf. 1 Tim. 4, 4-5). Adică, întotdeauna când facem o rugăciune ne întemeiem pe cuvântul lui Dumnezeu, pornim de la el, și apoi dăm chip chemării noastre, dăm

chip cererii noastre, rugăciunii noastre. Însăși Liturghia se întemeiază astfel; fiecare act liturgic se întemeiază astfel. Mai întâi punem cuvintele Domnului ca temelie și apoi facem cererea prin rugăciune, astfel încât harul Duhului Sfânt îi dă viață. Acesta este principiul liturgic.

Unii Părinți ai Bisericii vorbesc despre trei trepte ale vieții spirituale: curățirea, iluminarea și desăvârșirea. Părintele Sofronie vede urcușul duhovnicesc altfel împărțit. Vă rugăm să vorbiți puțin despre aceasta și cum a ajuns dânsul la o altă împărțire.

Nu-i prea plăcea împărțirea vieții duhovnicești în aceste trei trepte: curățire, iluminare, îndumnezeire. O privea mai degrabă ca pe o idee filosofică. Pentru el era mai important să vorbească despre cele trei stadii ale vieții duhovnicești așa cum apar ele preînchipuite în istoria sfântă a lui Israel, adică Dumnezeu S-a descoperit pe Sine mai întâi israeliților în chip minunat și i-a trecut Marea Roșie, după care a urmat timp de patruzeci de ani acea încercare prin străbaterea pustiei – a doua perioadă –, și apoi a treia, când au intrat în pământul făgăduinței. Vedeă în acest exemplu un chip mai realist în care se pot defini etapele vieții duhovnicești.

Ideea celor trei stadii, curățirea, iluminarea, îndumnezeirea, este foarte filosofică pentru că din prima clipă când suntem chemați de Dumnezeu, harul curățitor și luminător și chiar îndumnezeitor lucrează în om. Harul în același timp curățește, luminează și îndumnezeiește pe om.

De ce omul dobândește mai multă experiență duhovnicească doar în urma unor grele încercări? Nu există altă cale?

E foarte simplu: pentru că, dacă Dumnezeu ne-a arătat dragostea Sa pentru noi prin suferințele Fiului Său – prin jertfa Fiului Său ne-a arătat dragostea Sa până în sfârșit, precum scrie în Evanghelie: „iubindu-i pe ai Săi, i-a iubit până în sfârșit” (Ioan 13, 1) –, tot așa ne este dată și nouă această cinste. Căci, dacă suntem cu adevărat aleși de Dumnezeu, ni se dăruiește această cinste să-I arătăm, la rândul nostru, recunoștința și dragostea noastră către El prin suferințe. Suferința nu este ceva rău de care voim să ne lepădăm, ca în religiile orientale, ci noi o trăim ca pe o energie prin care ne exprimăm recunoștința și dragostea noastră către Dumnezeu, Care mai înainte de noi a făcut același lucru pentru noi. Altfel spus, suferința în viața creștinului este un semn al alegerii lui de către Dumnezeu și nu un blestem. Bindecuvântarea lui Dumnezeu în această viață, oamenilor din afară le pare a fi blestem, și ceea ce ei cred că este bindecuvântare poate să fie adevăratul blestem.

Vedem suferința ca pe o pedeapsă.

Nu întotdeauna este o pedeapsă, căci uneori Dumnezeu îngăduie suferința în viața noastră ca să-l înfrângă pe vrăjmașul – diavolul –, precum în viața dreptului Iov. L-a dat unei suferințe extreme, i-a îngăduit vrăjmașului să-l ispitească până la capăt și a trecut prin această mare suferință ca să-l zdrobească pe vrăjmașul.

Pentru că prin toată suferința sa, în toate câte a îndurat, Iov a binecuvântat pe Dumnezeu, Dumnezeu a rămas binecuvântat pentru el. Atunci când oamenii suferă, dacă Îl binecuvântează pe Dumnezeu, aceasta este cea mai mare virtute pe care o poate avea cineva în această viață. Adică cea mai mare binecuvântare.

Dacă citiți Epistola Sfântului Petru, el însuși zice că suferința e aducătoare de mare slavă, dacă suferim pentru porunca lui Dumnezeu, dacă suferim fără de vină (*cf.* 1 Petr. 4, 13-16). Pentru că ce a zdrobit moartea a fost moartea fără de vină a Domnului. Așa că, dacă într-același chip noi suferim, dar fără de păcat, adică nevinovați fiind, păzind porunca lui Dumnezeu, atunci suferința este aducătoare de mare slavă, de mare cinste. Și zice Sfântul Petru câteva cuvinte care nu sunt ușor de înțeles, dar Sfântul Maxim Mărturisitorul le explică; spune că „dacă judecata lui Dumnezeu începe de la casa lui Dumnezeu și dacă dreptul abia se mântuiește, cel necredincios și păcătos unde se va arăta?” (1 Petr. 4, 17-18). Adică cine este „casa lui Dumnezeu”? „Judecata începe de la casa lui Dumnezeu”. Casa lui Dumnezeu este Hristos, întru Care sălășluiește plinătatea dumnezeirii (*cf.* Col. 2, 9). Și am văzut judecata lui Dumnezeu în Fiul Său. L-a dat pe Fiul Său morții de dragul nostru. Aceeași judecată trebuie să se descopere și în noi, care suntem chemați să devenim casă a lui Dumnezeu, adică să primim plinătatea harului. Așa încât, din aceste cuvinte ale Sfântului Petru vedem că suferința este de mare însemnătate dacă vrem să fim proslăviți împreună cu Dumnezeu.

Omul zilelor noastre se roagă mai puțin, credem, decât înaintașii noștri. Cum să facem ca să ne rugăm mai mult și să dobândim rugăciunea?

Cred că există trei lucruri care pot inspira viața creștinului. Unul este chemarea Numelui Domnului nostru Iisus Hristos – pentru că atunci când chemăm neîncetat Numele Domnului pătrundem în prezența Lui și prezența Lui este deosebit de sfințitoare și dătătoare de viață. Apoi, un alt lucru este participarea la Sfânta Liturghie. Când venim la Liturghie și aducem ce avem mai bun în noi, cele mai bune așezări din inima noastră, și le punem în darurile aduse lui Dumnezeu, atunci Dumnezeu în schimb va pune viața Sa în aceste daruri și ni le va reda nouă: în Liturghie are loc un schimb de viață. Iar al treilea lucru este citirea permanentă a cuvântului lui Dumnezeu. Cuvântul lui Dumnezeu, când este citit mereu, lasă în noi amprenta Duhului care l-a izvorât. Aceasta face să crească harul lui Dumnezeu în noi, iar acest har devine în noi izvor de însuflare pentru rugăciune și pentru toată buna făptuire.

Deci avem trei mijloace foarte puternice prin care putem dobândi harul lui Dumnezeu, care devine izvor de însuflare pentru toată buna lucrare spre mântuirea noastră, inclusiv pentru rugăciune.

Citind tot timpul Scripturile și încercând să ne călăuzim după Scriptură, aceasta ne va lumina. Vă voi spune ceva: puteți încerca, o săptămână, să nu citiți deloc Evangheliile și să vă rugați ca de obicei. Și în săptămâna următoare, să citiți mult din Evangheliile – dacă puteți

toate cele patru Evangheliile în acest răstimp. Veți vedea că rugăciunea dumneavoastră va dobândi aripi în zilele în care citiți Evangheliile. Citirea cuvântului lui Dumnezeu naște rugăciunea, o sporește și îi dă consistență.

E un mare izvor de inspirație, chiar pentru rugăciune, citirea Sfintei Scripturi.

O problemă pe care o avem noi, creștinii ortodocși în general, este că nu citim cuvântul lui Dumnezeu, Sfânta Scriptură. Ce este de făcut?

Cred că trebuie să-i încurajăm pe creștini să citească cuvântul lui Dumnezeu. Dar nu toți ortodocșii nu citesc Scripturile. Unii le citesc tot timpul. Prin viața liturgică pe care o avem în Biserica Ortodoxă noi suntem cel mai bine întemeiați ca să înțelegem cuvântul lui Dumnezeu, mai mult decât cei din afara Tradiției ortodoxe.

Tradiția ortodoxă este cheia care ne deschide nouă înțelegerea cuvântului lui Dumnezeu. Așa că este o rușine să deținem această cheie în Tradiția noastră și să nu o folosim. Trebuie să-i încurajăm pe oameni. Aceasta revine mai ales duhovnicilor, ei trebuie să-și îndemne fiii duhovnicești să citească cât mai des și cu cât mai multă atenție Sfânta Scriptură.

Cum ajungem să gustăm, să trăim efectiv Sfânta Liturghie, nu să o trăim formal?

Liturghia trebuie să devină centrul vieții creștinului, atât pentru preot, cât și pentru laici. O trăim formal pentru că nu ne pregătim pentru Liturghie. Liturghia,

ca să fie trăită cum trebuie, are nevoie de pregătire. Când ne pregătim pentru Liturghie, naștem în inima noastră înclinații duhovnicești: de smerenie, de credință arzătoare, de pocăință și de dragoste pentru Dumnezeu. Cu acestea în inimă venim la întrunirea Bisericii, aducând ceva și noi, un mic dar de la Dumnezeu, în această adunare bisericească. Acest mic dar ne va uni cu trupul lui Hristos, cu toți ceilalți credincioși și cu sfinții, și ne va învrednici să intrăm în părtășie cu harul care este în Liturghie.

Noi știm că Liturghia se slujește de Însuși Hristos. El este Cel ce Se aduce și Se dă pe Sine în Liturghie: Care aduce și Se aduce, precum citim în rugăciunea Heruvicului. Acolo unde este Domnul sunt și toate cinurile cerești, precum citim în una din cântările de la Bobotează: oriunde este Împăratul, acolo sunt și toate cinurile împreună cu El. Deci, în fiecare Liturghie Domnul este de față și împreună cu El toți îngerii și sfinții, dar și toți aleșii lui Dumnezeu care sunt în viața aceasta. Așadar, când venim pregătiți la Liturghie și aducem cu noi un mic dar – acel mic dar pe care l-am dobândit pregătindu-ne – acesta ne va uni cu trupul lui Hristos și ne va face părtași darurilor celorlalte mădulare ale lui Hristos: cei ce s-au proslăvit în ceruri și cei ce se luptă pe pământ. Și așa ne îmbogățim din această împărtășire harică în cadrul Liturghiei.

Sfântul Pavel spune că ori de câte ori venim la Liturghie trebuie să aducem cu noi tot ce avem mai bun. Avem o proorocie, o învățătură, o cântare, vorbirea în limbi? – și celelalte (*cf.* 1 Cor. 14, 26). Acestea erau

darurile în Biserica primară. În acele zile Liturghia nu era pe deplin formată, cum este astăzi, așa cum ne este dată de Sfinții Părinți în forma desăvârșită de acum. Acum nu mai e nevoie să venim la Liturghie cu proorocii, învățători și cântări, pentru că acum avem textul Anaforalei dat nouă în chip desăvârșit de marii sfinți Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur. Dar principiul rămâne același: atunci când venim la Liturghie trebuie să aducem cu noi ce avem mai bun, ce am dobândit mai bun în pregătirea noastră pentru Liturghie și aceasta ne va face părtași darurilor celorlalți.

Vedeți, dacă nu ne pregătim și venim la Liturghie, vom pleca de acolo fără niciun câștig. Atunci când ne aflăm în timpul Sfintei Liturghii nu putem să ne manifestăm în exterior cuvioșenia prin cruci mari, metanii mari și altele asemenea ca să dobândim ceva har – pentru că dacă facem așa vom uzurpa spațiul celorlalți participanți, spațiul duhovnicesc al aproapelui. Trebuie să venim la Liturghie ca oamenii duhovnicești, ca adevărații prooroci. Iar duhurile proorocilor se supun proorocilor (1 Cor 14, 32). Dacă ne-am pregătit cum trebuie pentru Liturghie vom veni acolo și, fără nicio manifestare de cuvioșie exterioară, vom avea un locușor luminos înlăuntrul nostru, în care duhul nostru se înfățișează înaintea lui Dumnezeu fără să uzurpe spațiul celorlalți membri ai Bisericii. Așa ne îmbogățim prin Liturghie. Binefacerile Liturghiei sunt proporționale cu măsura pregătirii noastre înainte de ea. Și apoi, sigur, dacă gustăm acest dar al Liturghiei, ne vom comporta altfel față de Liturghie.

Îi dăm lui Dumnezeu o bucățică de pâine și un pic de vin; de fapt acestea sunt mai nimic. Nu au mare valoare. Dar ce le face să fie valoroase este ceea ce creștinii aduc în inimile lor și transmit prin aceste daruri – toată credința lor, toată smerenia lor, toată pocăința lor, toate așteptările lor de la Dumnezeu și toată viața lor pe care o pun în aceste daruri și Îi spun lui Dumnezeu: „Ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate”. Apoi Dumnezeu face la fel – pune toată viața Sa în aceste daruri, le prefăce în Trupul și Sângele Său, pline de Duhul Sfânt, și le redă credincioșilor: „Sfintele, sfinților”. Are loc un schimb de viață: aceștia își dau viața lor lui Dumnezeu prin darurile aduse și Dumnezeu le întoarce la ei pline de viața Sa. Și ei participă în Liturghie la acest schimb de viață.

Pentru aceasta Liturghia se termină cu o cântare de biruință prin care se exprimă măreția și binefacerea acestui schimb de viață ce are loc: „Am văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată”. Vă amintiți cântarea. Deci, aceasta este cântarea celor care știu cum să schimbe mica lor viață cu viața nemărginită a lui Dumnezeu.

Atunci când preotul și oamenii vor înțelege măreția acestui dar pe care îl primesc prin Liturghie, să dea mica lor viață și să ia viața nesfârșită a lui Dumnezeu, bineînțeles că vor avea o altă atitudine față de Liturghie. Vor fi cu mare băgare de seamă și deosebit de recunoscători lui Dumnezeu, foarte mulțumindu-I că le-a dat o asemenea cinste, că i-a învrednicit să se renască prin harul înnoirii.

Ați spus cândva să smerenia este o știință și o artă. Ați putea să ne explicați mai pe larg în ce fel este o știință și o artă?

Smerenia este o trăsătură dumnezeiască a vieții lui Hristos. Dacă Dumnezeu Însuși ni S-a arătat nouă prin smerenie, cum e cu putință ca noi să ne apropiem de El fără smerenie? Smerenia este ca întotdeauna să nu ne facem pe noi centrul vieții, ci pe Dumnezeu și aproapele. Bineînțeles, în primul rând Dumnezeu, dar și aproapele. În Epistola către Filipeni Sfântul Pavel spune: „Gândul acesta să fie în voi, care era și în Hristos Iisus” (Filip. 2, 5), și câteva versete mai înainte explică și care este gândul. Gândul este să ne dăm unul altuia aleasă cinstire, să-l cinstim pe aproapele mai mult, adică să ne întrecem în a ne cinsti unul pe altul. Acesta este semnul celor ce sunt renăscuți duhovnicește. Dacă te smerești înaintea cuiva care este renăscut duhovnicește, el se va smeri și mai mult înaintea ta. Avem această pildă în viața Sfintei Maria Egipteanca și a Sfântului Zosima. Au petrecut un răstimp îndelungat ca să se înduplece unul pe altul cine să binecuvânteze primul, pentru că cei doi sfinți, Sfântul Zosima și Sfânta Maria Egipteanca, se întreceau în smerenie. Așadar, smerenia adevărată este să învățăm să nu ne punem pe noi înșine pe primul loc, ci pe ceilalți, precum Domnul nu S-a gândit la Sine, ci Și-a dat viața pentru noi – pentru celălalt – ca preț de răscumpărare din păcat și din moarte.

Părintele Sofronie face deosebire între smerenia ascetică și smerenia harică. Smerenia ascetică, spune el,

este când ne considerăm mai răi decât toți ceilalți. Dar aceasta nu este încă o smerenie desăvârșită pentru că în ea se află un anumit grad de comparație. Smerenia harică este când referința noastră este Domnul Însuși. Smerenia harică o au sfinții lui Dumnezeu care au văzut slava Lui și nu se compară pe sineși cu nimic omenească, ci cu măsura descoperită lor în Iisus Hristos. De aceea, Sfântul Siluan spune că smerenia lui Hristos din clipa în care L-a văzut este de nespun.

Toți sfinții spun același lucru, pentru că ei nu se compară cu o altă ființă omenească, ci cu ceea ce Dumnezeu le-a descoperit prin Iisus Hristos. Smerenia duhovnicească și harică este, mai simplu spus, să ne considerăm pe noi înșine nevrednici de un asemenea Dumnezeu precum este Hristos.

Când spuneați că smerenia este o știință, spuneați că această știință se poate învăța?

Da. Trebuie să ne osândim mereu înaintea lui Dumnezeu și neîncetat să ne plecăm înaintea Domnului și a semenilor noștri, pentru că aceasta este calea pe care Domnul ne-a arătat-o spre a ne învrednici de înălțarea la cele de Sus. În epistola către Efeseni spune: „Suindu-Se [Domnul] la înălțime, robit-a robia și a dat daruri oamenilor” (Ef. 4, 8). Și apoi, cu uimire, Sfântul Pavel exclamă: „Și Cine este Cel ce S-a suit la înălțime și a robit robia, fără numai Cel ce mai întâi S-a pogorât în părțile cele mai de jos ale pământului și apoi S-a înălțat la cer” (cf. Ef. 4, 9-10). Aceasta este calea pe care Domnul ne-a

deschis-o nouă. Este o știință pentru că trebuie să învățăm să ne plecăm întotdeauna, să ne smerim, dacă voim să fim înălțați, precum Însuși ne-a spus (*cf.* Mat. 23, 12).

Părinții Bisericii spun că cei care sunt înțelepți neîncetat se osândesc pe ei înșiși înaintea lui Dumnezeu, plecându-se lui Dumnezeu, pentru că știi că aceasta este calea prin care îl pot birui pe vrăjmașul și toată ispita ce vine de la el, ca să fie înălțați la vremea cuvenită de Domnul.

Această mare știință e rezumată în cuvintele Sfântului Siluan, „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui.” În cartea sa, Părintele Sofronie, în partea a doua, are un capitol micuț cu titlul „Marea știință”. Și vorbește despre cuvintele Domnului către Sfântul Siluan, „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui”. Căci aceasta este știința prin care se biruiește vrăjmașul. Sfântul Siluan spune: „Și am început să fac precum m-a învățat Domnul și mintea mi s-a curățit, iar Duhul lui Dumnezeu mărturisea în inima mea mântuirea”.

Dar ați spus că smerenia este o artă. Ce vreți să spuneți prin aceea că smerenia este și o știință, dar, de asemenea, și o artă?

Este o lucrare care trebuie făcută cu multă trezvie și purtare de grijă. Toate lucrurile lui Dumnezeu sunt o artă. Rugăciunea se cheamă arta artelor. Sfântul Teofan Zăvorâtul a scris o carte pe care a numit-o „Arta rugăciunii”. Deci, rugăciunea este o artă. Smerenia este o artă. Și toate lucrările nevoinței prin care dobândim

harul lui Dumnezeu sunt o mare artă, pentru că ele ne învrednicesc să aflăm har la Dumnezeu.

Cum putem să nu ne mai judecăm aproapele?

Aceasta este o întrebare la care putem ușor da răspuns. Dacă e să judecăm, spune Domnul în Evanghelie, trebuie să judecăm cu dreptate. Dacă e să judecăm trebuie să facem o judecată dreaptă (cf. Ioan 7, 24). Dar numai Dumnezeu poate judeca o judecată dreaptă pentru că El știe toate. Noi știm prea puțin, așa că este ușor să ne abținem de la a judeca. Pentru că știm prea puțin, judecata noastră nu va fi o judecată dreaptă, deci mă abțin de la o face. Înțelegeți?

Ușor de înțeles, greu de făcut.

Da. Desigur, cei care sunt mai înaintați în harul și dragostea de Dumnezeu, aceștia nu judecă pentru că ei au multă compătimire pentru aproapele. Dar pentru noi e destul să ne amintim ce înseamnă să judeci o judecată dreaptă.

Care este poziția Sfinției Voastre în ceea ce privește împărtășania deasă sau rară?

În rugăciunile dinaintea de Sfânta Împărtășanie nu găsim niciunde o cerere către Dumnezeu să ne ajute să ne împărtășim des sau rar; problema care se pune este să reușim să ne împărtășim în chip vrednic. Înțelegeți? Problema este cum să ne împărtășim cu vrednicie și, desigur, dacă ne împărtășim cu vrednicie vom dori să

o facem mai des. Sfântul Simeon Noul Teolog spune într-una din catehezele sale că dacă monahul plânge în fiecare zi înaintea lui Dumnezeu, atunci poate să se împărtășească la Liturghie zilnic, dacă nu plânge în fiecare zi – creștinul, în general, dacă nu plânge în fiecare zi înaintea lui Dumnezeu – chiar de se împărtășește numai de Paști, nu o face în chip vrednic. Deci, vedeți, problema nu este des sau rar, problema este să ne împărtășim în chip vrednic. Și, desigur, dacă învățăm cum să ne împărtășim în chip vrednic, atunci Sfânta Împărtășanie este viața noastră, deci de ce să ne lipsim de ea? De ce să nu ne împărtășim des? Pentru că Sfânta Împărtășanie este viața noastră. Dar problema este cum să ne împărtășim în chip vrednic. În Epistola Sfântului Pavel către Corinteni, el spune că nici celibatul, nici căsătoria nu sunt importante în sine. Importantă este împlinirea poruncilor lui Dumnezeu (*cf.* 1 Cor. 7). Același principiu se aplică și aici, în ceea ce privește Sfânta Împărtășanie. Rar sau des, nu are importanță.

Ce impresie aveți despre spațiul ortodox românesc?

Eu sunt foarte recunoscător lui Dumnezeu când vin în România și mă întâlnesc cu atâția frați de credință. Între un cipriot și un român cu greu găsim ceva în comun. Și totuși, aceeași credință pe care o avem în Hristos creează o strânsă apropiere între noi. Așa încât sunt foarte recunoscător că mă aflu într-o țară ortodoxă, în România, și că mă întâlnesc cu celelalte mădulare ale aceluiși trup al lui Hristos – frații și surorile mele.

Așa cum am spus și când am fost la Iași, poporul ortodox român a trecut printr-o grea perioadă în istoria sa recentă și a atins punctul cel mai de jos al kenozei sale, al deșertării de sine. Ei bine, acum, potrivit legii duhovnicești pe care o formulează Părintele Sofronie în cartea sa, plinătatea kenozei precede plinătatea desăvârșirii. Deci am văzut o plinătate a kenozei în poporul ortodox din România, acum ne așteptăm să vedem plinătatea desăvârșirii în viața lui și sunt multe semne dătătoare de nădejde. Și, dacă aceasta este cu puțință cu câteva sute și câteva mii, Dumnezeu poate să o extindă la toată populația țării. Eu însumi sunt foarte optimist și aceasta este rugăciunea mea, ca acest popor să devină slujitor mântuirii întregii lumi.

Amin.

Mulțumesc pentru lucrarea pe care o faceți. Tot ce facem în Biserică are o mare valoare atât timp cât este făcut cu smerenie și cu atenție. Darurile în Biserică sunt foarte felurite, deosebite. Fiecare are propriul său dar, spune Sfântul Pavel (*cf.* Rom. 12, 6), însă, oricare ar fi acest dar, el este de ajuns ca să ne unească cu întregul trup care este Biserica. Fiecare are un dar unic și trebuie să aibă acest dar ca să se unească cu trupul Bisericii, și acolo să și-l îmbogățească prin părtășia harului, în împărtășirea cu darurile tuturor celorlalți membri.

CUPRINS

Notă la a doua ediție	7
Predoslovie la prima ediție	9
Nevoință și monahism în teologia Părintelui Sofronie Saharov	11
Cuvânt către obștea Mănăstirii Putna	59
Cuvânt către obștea Mănăstirii Sihăstria Putnei	75
Cuvânt către obștea Mănăstirii Văratec	83
La mănăstire mergem pentru a purta Numele lui Hristos	99
Călugărul și duhul veacului	115
A trăi cu un singur gând	149
Trezirea inimii prin primirea rușinii în taina spovedaniei	161
Liturghia trebuie să devină centrul vieții creștinului	185

COLOFON

*Cu voia Tatălui,
cu ajutorul Fiului
și cu săvârșirea Sfântului Duh
apare a doua ediție, adăugită, a cărții
MERINDE PENTRU MONAHI
a Părintelui Arhimandrit Zaharia Zaharou,
primul volum din colecția CRINII ȚARINII,
întru slujirea cinului monahal,
în anul 2013.*

*S-au îngrijit de acest volum:
arhimandritul Melchisedec Velnic
cu obștea Mănăstirii Putna,
împreună cu monahiile Mariam Vicol
și Tecla de la Essex,
realizatoarele traducerii din limba engleză.*

